

Лічбы адной аптымізацыі: кажуць профі
С. 4

Ці чакаць свой шэдэўр на ўзроўні Талстога?
С. 7

На маю думку: тры меркаванні ад экспертаў
С. 5

Школы мастацтваў: працяг тэмы
С. 13

Ну а справа рэжысёра — гэта...
С. 12

Да свайго 55-годдзя Дзяржаўны літаратурна-мемарыяльны музей Якуба Коласа атрымаў шыкоўны падарунак: кнігу з аўтографам класіка яго аднакурсніку па Нясвіжскай настаўніцкай семінарыі Яўгену Астроўскаму. Том перадала "коласаўцам" унучка апошняга Лідзія Шацірышвілі з Тбілісі. Аднымі з першых новы экспанат пабачылі старшы навуковы супрацоўнік аддзела фондаў Наталля Шывагіна-Адамовіч і загадчык аддзела навуковай прапаганды Марыя Казакевіч. Такім чынам, гэты экспанат стаў чарговым у фондах установы, збор цяпер перавышае 35 тысяч прадметаў.

Фота Таццяны МАТУСЕВІЧ

С. 3, 5

БОЛЬШ ЗА 35 ТЫСЯЧ. І ЯШЧЭ АДЗІН

УВАГА!

ПРАЦЯГВАЕЦЦА ПАДПІСКА НА ГАЗЕТУ "КУЛЬТУРА"

ІНДЫВІДУАЛЬНЫ ІНДЭКС — 63875
ВЕДАМАСНЫ ІНДЭКС — 638752

Акцыя "К": журналісткі аўтапрабег па СДК і не толькі

Напрыканцы лістапада зноў выправіліся ў дарогу. Па парошы, што выпала тады, праўда, толькі на Міншчыне. З яе і пачнём гаворку. Наведаць давалося горад ды вёску, якія называюцца аднолькава: Старыя Дарогі. І пабачылі мы там, ярка і прадметна, тое, што прынята называць адраджэннем, развіццём ды папулярызаванай традыцыйнага беларускага мастацтва. Менавіта пра гэты працэс, які для мясцовай (дзійна толькі) культуры з'яўляецца ці не самым важным, і ацэлася б распавесці.

Яўген РАГІН,
Кастусь АНТАНОВІЧ /
Мінск — Мінская —
Гомельская вобласці — Мінск

Два пакоі ды калідор

Раённы цэнтр рамёстваў працуе ў адным будынку са Старадарожскім цэнтрам дзіцячай творчасці "Святліца" імя Івана Стасевіча. Стасевіч — не футбаліст, а мастак, заслужаны дзеяч мастацтваў Рэспублікі Беларусь, нарадзіўся на Ста-

Брэндзы, якія ёсць, былі і будуць

Старадарожскі падыход да мінуўшчыны і будучыні

радарожчыне. У апошняй установе мы, бадай, упершыню пабачылі работы, створаныя ў выніку выпалвання тканіны, пераканаліся, што "Святліца" дзейнічае ў шчыльнай творчай звязцы з РЦР, бо, урэшце, робяць установы адну справу: выхоўваюць людзей, неабякавых да нашай мінуўшчыны і будучыні. Дарчы, у гэтую атмасферу суладнасці трапляеш яшчэ ў двары, дзе ў выніку мастацкіх пленэраў сабраны выязаныя з дрэва фігуры, якія ўвасабляюць славянскіх герояў Бацькаўшчыны — рэальных і легендарных. Міжволі пачынаеш думаць пра тое, што ты асабіста паспеў зрабіць дзеля беларушчыны...

Нягледзячы на масавасць ды ўсюдыснасць "Святліцы", РЦР, на наш погляд, больш мэтанакіравана працуе па, так бы мовіць, замацаванні мясцовых брэндаў. Да прыкладу, ручнік з вышываным надпісам "Старыя Дарогі" даўно стаў, па мерка-

ванні метадыста Цэнтра Таццяны Астроўскай, сталай візітоўкай раённага цэнтра. Яшчэ ў 1998 годзе, калі і пачаў працаваць РЦР, майстрыха Марыя Волкава выказала ідэю ўвасабіць на тканіне літары, чаго ніхто дагэтуль не рабіў. Выказала — ды ўвасобіла. З таго часу і пачалася гісторыя брэнда, які мае ва ўжытку ці не кожны старадарожца, што з'ехаў за межы малой радзімы...

Апрача "імянных" ручнікоў выхаванцы ўстановы і ўдзельнікі клуба народных майстроў "Спадчына" вырабляюць тканяныя паясы — яркія, даўгія і трывалыя. Іх можна і з вышыванкай насіць, і з джынсамі. І ўвогуле, мясцовы арнамент становіцца своеасаблівым "генетычным кодам" для тых, хто не забыўся на тое, што беларус. Нам распавялі пра матроса-земляка, які служыць у расійскім Севераморску і на фарменцы носіць банцік са стужкі з арнаментам Старадарожчыны...

У дзень нашага прыезду ў Старыя Дарогі, 25 лістапада, у Дому культуры райцэнтра ўпершыню пачала працаваць выстаўка-конкурс "Лялька-старадаражанка". Гэта, як нам казалі, — перспектыўны брэнд раёна. А чаму б і не? У адрозненне ад пояса ды нават ручніка, невялікая лялька, апранутая ў беларускі строй, можа добра глядзецца ў інтэр'еры ці не кожнай гарадской кватэры. Дзійна вырабляць лялькі тым жа дзецям больш цікава, чым вышываць сурвэтки. Невыпадкава, па словах кіраўніка "Спадчыны" Святланы Міхеевай, выраб лялькі — гэта цудоўны трэнінг па засваенні мясцовых строў, арнаменту...

Азіраючыся на канкурэнтаў з Рагачоўшчыны і Любаншчыны, якія ўжо не першы год паспяхова вырабляюць лялькі-абярэгі, у РЦР мяркуюць засяродзіцца на эстэтычным баку справы: апрануць ляльку ў мясцовыя народныя і шляхецкія строі, тым больш, Старадарожскі раён здаўна славіўся адметнымі спосабамі вышыўкі — процягам. Менавіта на спалучэнне новых форм ды старадаўніх узораў і мяркуюць у РЦР зра-

біць стаўку. Ініцыятыва — дарэчная ды актуальная.

Іншая справа, што і сёння ў Цэнтры рамёстваў звартаецца багата людзей з просьбамі вырабіць паясы, ручнікі і нават кашулі. А вось выконваць тыя замовы супрацоўнікі ўстановы фізічна не паспяваюць. Маленькія памяшканні — усяго два пакоі ды калідор — не дазваляюць годна прадставіць нават тую калекцыю, што маецца ва ўстанове. Больш за тое, Цэнтр рамёстваў не можа і зрабіць на сваіх вырабах, паколькі не мае магчымасці (гэта значыць, крэмы), каб прадаваць нават тыя ж паясы. Адзінае выйсце для майстроў, якія жадаюць трошкі падзарабіць, — прадаваць уласныя вырабы (створаныя ў вольны час) пад час кірмашоў ды выставак.

Заканчэнне артыкула
чытайце
на старонках 10 — 11.

Акцэнт тыдня

Пра даважак, пакаленне і бабулю, якая надвае варажыла

Ці заўважалі вы, якія спісы рэгалій (несумненна, заслужаных) суправаджаюць прадстаўленне некаторых нашых і замежных дзеячаў культуры: і званні, і вучоныя ступені, і ўзнагароды, і лаўрэатствы. Але ёсць такія Персоны ў культурнай прасторы, з якімі падобны пералік проста несумяшчальны. Маральна, ментальна, асобна непрымалы.

Сяргей ТРАФІЛАЎ

Адной з такіх асоб у маёй свядомасці застаецца Уладзімір Мулявін. Зразумела, у ягоным паслужным спісе нямала ганаровых (папраўдзе ганаровых) званняў, дастаткова і проста пачэсных заслуг ды перамог. Але ці асацыюецца Мулявін з такім падыходам да прадстаўлення персон? Нават у самыя складаныя гады сваёй біяграфіі на сцэну выходзіў "народны артыст Беларусі, народны артыст СССР". Або: "Заснавальнік і нязменны кіраўнік легендарнага ансамбля "Песняры". Ці яшчэ больш сцісла: "Легендарны Уладзімір Мулявін". І вось у гэтых ёмістых словах змяшчалася ўсё, што трэба было сказаць, каб ахарактарызаваць вялікага творцу...

Падумаў пра ўсё гэта, азнаёміўшыся з праграмай да спектакля "Пясняры" у Нацыянальным акадэмічным драматычным тэатры імя Максіма Горкага. У яе ўключаны асобны лісток, што з двух бакоў паведамляў пра многія (думаю, далёка не пра ўсе) званні ды перамогі Уладзіміра Мулявіна і "Песняроў". Былі сярод іх важкія і па сёння, з пункта гледжання музычнай гістарыяграфіі, — як асобна ўзятыя персоны і ансамбля, так і айчыннага мастацтва наогул: тыя ж званні, ключавыя конкурсы ды фестывалі, гастрольныя паездкі.

Меліся ж і зусім, думаецца, неабавязковыя, кштатту лаўрэатства на фестывалі "пад шапкай" мексіканскай газеты. Па-першае, лаўрэатства — не перамога. Па-другое, фестываль асобна ўзятай газеты — бадай, не самае знакавае мерапрыемства... Знайшоў і яшчэ колькі гэтых жа, не першай абавязковасці, на мой погляд, згадак. Большасць з іх, відаць, мусіла ўразіць геаграфіяй паездка калектыву чытача праграмакі — будучага гледчага пастаноўкі.

Я мо і не звярнуў бы ўвагі, каб у праграмы знайшлося месца творчым заслугам Уладзіміра Мулявіна. Каб было напісана, што ён стварыў музыку да дзясяткаў папулярных песень (з пералікам апошніх), выканаў знакамітыя спеўныя творы, напісаў і ўвасобіў разам з ансамблем "Песняры" некалькі буйнамаштабных праграм ды музычных палотнаў. (Яшчэ адзін момант: у праграмы пералічаны аўтары выкарыстаных у спектаклі твораў, але назваў саміх песень няма.)

І ведаецца, для чаго я параіў бы замяніць пералік заслуг (ці ўключіць яшчэ адзін лісток), які, несумненна, уражвае, на найменні твораў? Каб глядач (асабліва — маладзёйшы за мой не такі ўжо і вялікі век) прыйшоў дадому, а мо і па дарозе з тэатра "прагугліў" у пошукавіку тыя песні, паслухаў іх, паглядзеў відэаролікі, загрузіў сёе-тое ў плейер. Не сотні, але дзясяткаў знойдзе па сваім гусце літаральна кожны.

Ведаю, чым мне парыруюць: адносінамі праваўладальніка музыкі з яе спажывцом і ўсімі магчымымі пасрэдкамі, што вымяраюцца дазвалямі і адлічэннямі. Так, неабходна клапаціцца пра аўтарскія правы на музыку, але пытанне сёння, на вялікі жаль, стаіць куды больш вострае. З год таму на вуліцах сталіцы ў моладзі пыталіся, хто такі Мулявін, вынікі выклалі ў Сеціва. Адказалі мо некалькі чалавек з усіх апытаных. А дзесяць гадоў таму суданосіны былі б акурат адваротныя. І сітуацыю неабходна змяняць кардынальна.

Дык дзе тыя дасведчаныя рэспандэнты? І спектакль павінен дапамагчы ў тым, каб хоць частка пакалення, што расце без тых, мулявінскіх, "Песняроў", паслухала і пачула, "лайкнула" іхнія песні, вобразна кажучы. Толькі дайце песень, прынамсі, іх назваў. А мы будзем іх слухаць.

І яшчэ. Вось кажуць-наракаюць: моладзь вушы заткнула ў плейеры ўсё ёй "па барабане". Мо і так. А магчыма, у тых навушніках-затычках гучыць Агінскі, ці рок-апрацоўка Вівальдзі, ці Сінатра, ці Павароцкі, ці "Лэд Зэпелін", ці мулявінскія "Песняры". Хіба хтосьці будзе супраць такой музыкі? Таму, як той казаў, бабуля надвае варажыла...

K

Крытычная маса

У апошні дзень восені ўрачыстым уручэннем узнагарод былі падведзены вынікі III Рэспубліканскага конкурсу тэатральнага мастацтва "Нацыянальная тэатральная прэмія". Праз дзень адбыўся "круглы стол", дзе гучалі прапановы па арганізацыі і правядзенні творчага саборніцтва надалей. Якімі ж атрымаліся вынікі? Бо галоўны з іх — не хто якое месца заняў, а якія цяперашнія стан, зрээ і ўзровень нашай тэатральнай культуры. І куды, увогуле, яна рухаецца?

"Фрэнк Жул" Магілёўскага абласнога драматычнага тэатра.

Канкурэнцыя ці

Надзея БУНЦЭВІЧ

На віды — разлічыся!

Тое, што вышэйшую планку развіцця айчыннага тэатральнага мастацтва вызначаюць сціплыя "лялечнікі", а не прадстаўнікі іншых яго відаў, стала зразумела яшчэ ў час першага правядзення Нацыянальнай прэміі (а тым, хто не абмінае сваёй увагай лялечныя тэатры, найперш — Мінска ды Гродна, і куды раней). Праўда, калі ні прывозілі б яны найпрэстыжных замежных узнагарод, не знікнуць і прыхільнікі той думкі, што "гуляць у лялькі" прыстойна хіба ў няхітрых дзіцячых спектаклях. А замяняць лялек "жывой натурай" і увогуле не трэба, бо гэта, як няцяжка зразумець, "парушае правы" тэатра драматычнага (хаця апошні, прызнацца, у сусветных маштабах удала рухаецца па шляху разнастайных працяў сінтэзу). Проста, у "лялечнікаў" (можа, ужо ў сілу прафесіі) лепш развіта фантазія тэатральных пераўтварэнняў, а не мыслення на ўзроўні "выйшаў з правай кулісы, сышоў у левую". Дый па замежжы яны больш ездзяць (зноў-такі, яшчэ і таму, што абсталяванне больш кампактнае). Прычым не толькі "на гастролі", але і на фестывалі, з усёй іх эксперыментальнасцю, што вызначае новыя кірункі руху. Яны проста больш бачаць! Таму, пэўна, і адшырмы (ва ўсіх сэнсах слова) адмовіліся, бо як зойдзеш за яе — нічога не відаць.

Тэатрам драматычным тыя эксперыментальныя памкненні штогод дэманструе сталічны фестываль "ТЭАРТ". Толькі тыя кірункі

"Рыгалега" Вялікага тэатра оперы і балета.

На здымках Аляксандра ДЗМІТРЫЕВА — сцэны з некаторых спектакляў — удзельнікаў III Нацыянальнай тэатральнай прэміі.

"Самаванец" брэсцкіх лялечнікаў "Аракул", "Горкаўскага тэатра, "Шмагонкі па закутках" з маладзёжнай "Батлейкі" і "Над прорывом у жыццё" брэсцкай драмы.

Зваротная сувязь: рэплікі і каментарыі

"Вкантактам" не выйшаў...

Днямі натрапіў на скаргу невядомага (прынамсі, мне) музычнага калектыву — дуэта, што грае ці то блюз, ці то кантры па-англійску. Скарга адрасавалася адной са сталічных FM-станцый з прычыны таго, што песні калектыву не трапілі не тое што ў ратацыю — наогул у эфір. Але здзівіў мяне не змест і не якасць вытанчана-саркастычная форма "наезду".

Сяргей ТРАФІЛАЎ

У працэсе "выкладкі" фактаў музыканты адзначылі: адзін з беларускіх тэлеканалаў

для сваёй музычнай праграмы карыстаецца нячутым раней (прынамсі, мной) спосабам выбару гуртоў для запісу перадач. Рэдактар адмаўляе ці пагаджаецца весці перамовы з калектывам па колькасці... упадабанняў іх старонкі ў сацыяльнай сетцы. Відаць, спадзеючыся атрымаць гарантывы аўдыторыю хаця б з некалькіх тысяч чалавек.

І тут я пачаў уяўляць, як мы адмаўляем пісаць пра выстаўку (скажам, групуваю) толькі з той нагоды, што выставачная зала ідэальна пустая — у ёнсе, без гледачоў (даруйце, такія рэаліі). Альбо не паедзем у рэгіянальны тэатр, бо яны не перапосяць на сваю старонку ў фэйсбуках-кантактах-аднакласнікаў спасылку з нашай публі-

кацыяй. Урэшце, можна адмовіцца ад камандзіровак па тых несталічных установах культуры, што не маюць прыхільнікаў у сацыяльных сетках. Вось цікавая будзе газета!

Так, у кожнага выдання, любой адзінкі медыяпрасторы наогул свае ўяўленні пра фармат-нефармат. Але ж ці варта зводзіць ацэнку патэнцыялу да колькаснай планкі, тым больш, калі мы гаворым пра айчынны музычны рынак, дзе ўвесь час узнікае пытанне новых імёнаў, новых твораў ды "новай крыві"? Таму пытанне ацэнак адкрытае: давайце абмяркоўваць!

А што да таго дуэта... Лішне казаць, што ў тэлепраграму ён так і не трапіў. "Вкантактам" не выйшаў...

Будзем на сувязі!

Паважаныя чытачы!

Нам цікавае ваша меркаванне па тэмах нумара.

Пішыце на адрас: 220013, г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 77, альбо на электронную скрыню kultura@tut.by, **тэлефануйце** ў рэдакцыю па нумары 8-017-286-07-97, **абмяркоўвайце** на

[facebook.com/kimpressby](https://www.facebook.com/kimpressby),
[vk.com/kimpressby](https://www.vk.com/kimpressby),
twitter.com/kimpressby,
[instagram.com/kimpressby](https://www.instagram.com/kimpressby)

K

КУЛЬТУРА ШТОТДНЭВАЯ
МАСАВА-ПАЛІТЫЧНАЯ ГАЗЕТА

Выдаецца з кастрычніка 1991 года.
Заснавальнік — Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь. Рэгістрацыйнае пасведчанне № 637, выдадзена Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь.
Галоўны рэдактар — Сяргей Сяргеевіч ТРАФІЛАЎ.
Адказны сакратар: Вольга НАВІЦКАЯ;
рэдактары аддзелаў: Канстанцін АНТАНОВІЧ, Надзея БУНЦЭВІЧ, Барыс КРЭПАК, Яўген РАПІН;
агладальнікі рэдакцыі: Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ, Ілья СВІРЫН, Юры ЧАРНЯКЕВІЧ; **спецыяльныя карэспандэнты**: Пётр ВАСІЛЕЎСкі, Алег КЛІМАЎ, Аліна САУЧАНКА; **мастацкі рэдактар** — Наталля ОВАД; **карэктар** — Інга ЗЕЛЬБІС.

Сайт: www.kimpress.by E-mail: kultura@tut.by
Адрас рэдакцыі: 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77. Пакоі 16-28, 94-98, чацвёрты паверх. Тэлефоны: (017) 286 07 97, (017) 334 57 23. Тэлефон-факс: (017) 334 57 41. Рэкламны аддзел: тэл. (017) 286 07 97, 334 57 41.

Выдавец — Рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова "Культура і мастацтва" 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77. Пакоі 16-28, 94-98, чацвёрты паверх. Бухгалтэрыя: (017) 334 57 35.

Аўтары допісаў паведамляюць прозвішча, поўнае імя і імя па бацьку, пашпартныя звесткі (нумар пашпарта, дату выдачы, кім і калі выданы пашпарт, асабісты нумар), асноўнае месца працы, зваротны адрас.

Аўтарскія рукапісы не рэцэнзуюцца і не вяртаюцца. Меркаванні аўтара могуць не адпавядаць пункту гледжання рэдакцыі. Аўтары нясуць адказнасць за дакладнасць матэрыялаў.

*Матэрыялы на правах рэкламы.
"Культура", 2014. Наклад 5857. Індэксы 63875, 638752. Рознічны кошт — па дамоўленасці. Падпісана ў друку 05.12.2014 у 16.10. Замова 5040.
Рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства "Выдавецтва "Беларускі Дом друку". ЛП № 02330/106 ад 30.04.2004. пр. Незалежнасці, 79, 220013, Мінск.

ўср'ёз успрымае хіба дасведчаная публіка. Тым не менш, зрухі ёсць! І вельмі заўважныя. Калі лепшыя драмсспектаклі мінулых прэмій працягвалі лепшыя традыцыі і эстэтыку 1980-х, дык сёлета сярод вылучаных былі і больш "авангардныя".

Атрымаўшы асобныя намінацыі (і асобнае журы), з месца зрушыў і Вялікі тэатр, прапанаваўшы на конкурс дзве оперы, — абедзве ў пастаноўках замежных рэжысёраў ды мастакоў, з запрашэннем замежных салістаў на вядучыя партыі. У выніку такой барацьбы прадстаўнікоў Германіі і Эстоніі перамог нямецкі рэжысёр, стаўшы лаўрэатам Нацыянальнай тэатральнай прэміі Беларусі. Балетная труппа, наадварот, прэзентавала нацыянальны прадукт — спектакль "Вітаўт". І не прагадала:

тое, што нельга дзяліць на ўсе 28 тэатраў, нічога не сказана.

Жарт мой, можа, і няўдалы, але ў новым Палажэнні аб парадку правядзення конкурсу і сапраўды хапае пількіх месцаў. Былі яны і ў праграме праглядаў, быццам наўмысна створанай так, каб ніхто з членаў трох журы не змог паглядзець спектаклі "не сваёй групы". Цікава, што гэтак жа, пры адсутнасці "сумеснага прагляду", ішло галасаванне і па трох намінацыях, звязаных з пастаноўкай для дзяцей, хаця там былі як лялечныя, так і драматычныя спектаклі, і па намінацыі "Лепшая сучасная беларуская пастаноўка", хаця там быў яшчэ і балет. А цяпер крыху матэматыкі. У журы драмтэатра — 13 чалавек, а дзіцячы драмсспектакль — адзін. У журы лялечнага — 11, а спектакляў, вылучаных па гэтай намінацыі, — два

Пра інфу...

Новага, зацверджанага ў кастрычніку 2014 года, Палажэння няма на сайце Міністэрства культуры, — па-ранейшаму змешчана Палажэнне 2010 года. На яго ж выводзіць і сайт Купалаўскага тэатра, які выконваў абавязкі дырэкцыі падзеі. Дый у новым тэксце хапае непаразуменняў. Да прыкладу, шматразова выкарыстанае там азначэнне "наилепшы", што азначае "самы-самы лепшы", "лепшы з самых лепшых", як правіла, на конкурсныя намінацыі не распаўсюджваецца, бо ёсць добрае беларускамоўнае азначэнне "лепшы" (лучшы). А што такое "акцёрская работа ў спектаклі оперы"? Ці тое ж самае — "у спектаклі балета", "у спектаклі музыкальнага тэатра"? Гэта значыць — ацэньваюцца вы-

Фотасюжэт нумара

Дзяржаўны літаратурна-мемарыяльны музей Якуба Коласа.

У Коласавым доме

У фотасюжэце прадстаўлены як кадры са сталічнага Літаратурна-мемарыяльнага музея Якуба Коласа, так і з сядзіб філіяла "Мікалаеўшчына", што на Стаўбцоўшчыне.

Фота Таццяны МАТУСЕВІЧ і прадстаўлены музейем

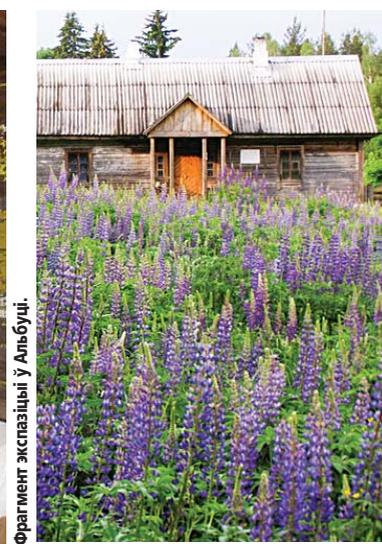
Мультимедыйны комплекс для гасцей экспазіцыі.

Фрагмент адной з драўляных скульптур, што размешчаны ў Сігольні.

Цытаты з твораў Коласа на модулях у музейным дварыку.

Фрагмент экспазіцыі ў Альбучі.

Мемарыяльная сядзіба ў Ластку.

Фрагмент экспазіцыі ў Акінчыцах.

выпрабаванне?

Якія вынікі III Нацыянальнай тэатральнай прэміі?

той, нягледзячы на мноства выказаных у свой час крытычных заўваг, быў адзначаны не толькі ў безальтэрнатыўных балетных намінацыях, але і як "Лепшая сучасная беларуская пастаноўка". У гэткай жа безальтэрнатыўнасці, заявіўшы задоўга да пачатку падачы заявак, перамог і Беларускі дзяржаўны акадэмічны музычны тэатр, заявіўшы мюзікл "Соф'я Гальшанская". Пры гэтым для саміх кампазітараў — Вячаслава Кузняцова і, адпаведна, Уладзіміра Кандрусевіча — статуэткі бусла, што стаіць на калоне, не прадугледжваліся: ну няма такіх намінацый!

Між тым на фоне агульнай тэатральнай панарамы ўвасабленне музычных спектакляў, вылучаных на прэмію, у параўнанні з лепшымі замежнымі аналагамі, — шмат у чым не "дацягвае". А вось майстэрства асобных артыстаў — на суперуруні.

Што ж, прадстаўнікі шматлікіх драматычных тэатраў маглі б павучыцца, як ствараць бяспройгрышыны варыянт. Запрашае, да прыкладу, Някросьша. Разам з артыстамі яго труппы — на цэнтральныя ролі. І дадаём "артыстычную зборную" прадстаўнікоў нашых тэатраў. Пры такой "безальтэрнатыўнасці" ніхто не будзе пакрыўджаны: удзельнічалі — усе. І хаця намінацыі кшталту "Лепшы спектакль" можна дзяліць не больш як на пяць чалавек, пра

(значыць, тыя 11 могуць яшчэ і падзяліцца). Дык хто пераможа? Прыблізна гэтак жа — з беларускай пастаноўкай, дзе былі вылучаны тры спектаклі, прагледжаныя "драмжуры", і два — музычным.

Нашы творцы, і без таго раз'яднаныя, не ведаюць, што робіцца "ў суседнім цэху", а часам — і ў бліжэйшых калег. Дык навошта ж пагаршаць і без таго не лепшую сітуацыю? А між тым "Аракул?.." Нацыянальнага акадэмічнага драматычнага тэатра імя Максіма Горкага, прызнаны "Лепшым спектаклем тэатра драмы", мог бы ацэньвацца і як беларуская, і, па шчырасці, як музычная пастаноўка. Так, драматычным акцёрам не дасягнуць вярышын опернага бельканта, але чаму б не параўнаць рэжысуру? Бо згадае пра чытанне п'есы А.Макаёнка ўтрымлівала відэафрагменты спасылкі на многія музычна-тэатральныя жанры і стылі, уключаючы знакіміты шпрэжгезанг — асаблівы тып вакальнай рэчытацыі, вынайздзены Шонбергам.

Дарэчы, што ўвогуле мелася на ўвазе пад азначэннем "спектакль музыкальнага тэатра"? Калі ў Беларусі ёсць калектывы, які так і называецца — Музычны тэатр, дык гэта, атрымліваецца, яго "ўласная" намінацыя? А опера і балет — гэта, значыць, не музычны тэатр? Ніякіх тлумачэнняў на той конт у Палажэнні, зноў-такі, няма.

ключна акцёрскія здольнасці ды дасягненні, незалежна ад спеўных ці харэаграфічных? І чым дрэнныя звыклія азначэнні "за лепшую ролю", "за лепшую партыю"?

Увогуле, пры вызначэнні тых або іншых намінацый звычайна існуюць два падыходы. Першы — калі намінацыі абвешчаны яшчэ да пачатку стварэння конкурсных работ — можа садзейнічаць развіццю менавіта той сферы, на якую робіцца акцэнт. Другі — калі намінацыі вызначае само журы, прыдумваючы, за што менавіта ўзнагародзіць таго або іншага творцу, — скіравана на падтрымку ўсяго самага цікавага і таленавітага. А што ў нас?

Намінацыя "Лепшы дэбют" спачатку мела на ўвазе любога творцу да 35-ці гадоў: рэжысёра, акцёра, мастака (праўда, толькі ў драматычных спектаклях). Потым былі ўнесены дадатковыя абмежаванні: гэта павінна была быць першая пастаноўка рэжысёра ў азначаным узросце. Хацелі стымуляваць моладзь? Але дадзены пункт з'явіўся 24 чэрвеня бягучага года, прытым што ўдзельнічаць маглі спектаклі, пастаўленыя да 11 красавіка. Іншымі словамі, у чэрвені ўжо дакладна было вядома, што такіх спектакляў папросту няма (ці могуць яны быць увогуле — іншае пытанне). Дык на што было накіравана змяненне? Дарэчы, ніжэйшая храналагічная планка пастановак увогуле не была азначана — значыць, можна было прапанаваць на конкурс работы любой даўнасці?

Заканчэнне артыкула чытайце на старонцы 9.

Увага! Сустрэча з рэдакцыяй!

Газета "Культура": "развіртуалізацыя" № 1 у Музеі Янкі Купалы

15 снежня (панядзелак) рэдакцыя газеты "Культура" запрашае а 18-й на першую "развіртуалізацыю" са сваімі чытачамі і аўтарамі ў Дзяржаўны літаратурны музей Янкі Купалы.

Каб пазбегнуць шаблонных сустрэч з чытачамі ў перыяд падпісной кампаніі рэдакцыя газеты "Культура" рэдакцыйна-выдавецкай установы "Культура і мастацтва" запрашае сваіх падпісчыкаў (цяперашніх і патэнцыйных), чытачоў і "фрэндаў" па старонках у сацыяльных сетках на сустрэчу, дзе ў адкрытым фармаце пагутарым пра "кантэнт" газеты, пра супрацу з культурнымі цэнтрамі. А яшчэ — пра тэматыку культуры ў медыяпрасторы наогул.

Пытанні будзем абмяркоўваць, заўвагі і прапановы — фіксаваць, аб супрацы з выданнем — дамаўляцца, атмасферай музея — насычацца. А таксама распавядзём пра тое, як падпісацца на газету "Культура" найбольш выгаднымі спосабамі!

Запрашаем! Час сустрэчы — а 18-й па адрасе: горад Мінск, вуліца Янкі Купалы, 4

Па пытаннях размяшчэння рэкламы ў газеце "Культура" звяртайцеся па тэлефоне + 375 17 286 07 97 і па тэлефоне/факсе +375 17 334 57 41, альбо пішыце на электронны адрас kultura@tut.by!

Дзяжурны па нумары

Лубок і кантэкст

Агратурызм у Беларусі адбыўся як з'ява. Такі від адпачынку стаўся запатрабаваным. А попыт, як вядома, нараджае прапанову.

Пётра ВАСІЛЕЎСКИ

Зараз гаворка — не пра тое, быць ці не быць аграсядзібам (яны — ёсць, і іх даволі шмат), а пра якасць паслуг, якія прапануюць сваім гасцям іх гаспадары. І яшчэ пра тое, што агратурызм — гэта не толькі магчымасць зарабіць капейчыну, але і сродак фарміравання становага іміджа краіны праз прапаганду экалагічнага мыслення, аўтэнтыкі народнага мастацтва і дойлідства, а таксама — праз творчае развіццё нацыянальных традыцый у побыце. І тут лагічна паўстае пытанне: якія з'явы насамрэч складаюць змест нашай народнай культуры, а якія з ёй катэгарычна не стасуюцца?

Вось нядаўна ў адной з публікацый "К" аўтар заклікаў гаспадароў аграсядзіб не прапановаць сваёй кліентуры лубачнай, кічавай культуры. Пафас шанаванага і даведанага ў сваёй справе аўтара я прымаю цалкам. Але меркаванне пра лубок як сімвал безгустоўшчыны і сінонім таннага "шырспажыву" ніколі не прымаў.

Зразумела, майстроў, што рабілі тыражаваныя "карцінкі для народа" (а менавіта такое прызначэнне меў лубок), не паставіш у адзін шэраг з Мікеланджэла. Але ж у сацыяльнай практыцы, у яе культурным сегменце, больш-менш аб'ектыўная ацэнка з'явы магчымая толькі пры разуменні гістарычнага кантэксту. Дык вось, у сваім часе лубок — і дакумент, і эфектыўны сродак інфармацыі, і нават... мастацтва. Прынамсі, калі гаворка ідзе пра лепшыя ўзоры лубка.

Тыражаваныя, друкаваныя лубкі вядомыя з VIII стагоддзя. У Еўропе яны з'явіліся ў XV стагоддзі. Скарыстоўваліся ў прапагандысцкіх мэтах у час Рэфармацыі і Сялянскай вайны ў Германіі, у час Вялікай французскай рэвалюцыі, у Расіі — пад час вайны з Напалеонам. Да таго ж друкаваныя карцінкі на самыя розныя сюжэты — ад эротыкі да Бібліі — служылі аздобай побыту. Не абмінула гэта і наш край. У другой палове XIX стагоддзя лубок страчвае папулярнасць і, як вынік, аўдыторыю. Але напрыканцы таго ж стагоддзя адраджаецца ў выглядзе коміксаў.

Лубок — папулярны папулярных ва ўсім свеце пін-ап-карцінак забавляльнага зместу, якія мацуюцца кнопкай да сцяны. Згадайма сучасныя "народныя карцінкі" Войчанкі і Цэслера "Галівудскія весялухі", дзе ў іранічнай форме, што імітуе "класічны" рускі лубок, распавядаецца пра папулярныя серыялы. Гэта мастацтва ў даступнай для шырокай грамадзянскай форме здольнае ўпрыгожыць і музейную экспазіцыю, і авангардысцкую тусоўку, і, да слова, гасцявы пакой у той жа аграсядзібе. Лубок увуголе, — прыклад таго, як дасціпна можна распавядаць пра сур'езныя рэчы.

Мяркую, гэта не адзіная з'ява народнай культуры, вартая пераасэнсавання, з гледзішча новага побыту і новых інфармацыйных тэхналогій. Можна жыць у вясковым доме і карыстацца Інтэрнэтам — адно другому не замінае. Таксама можна аздобіць сучаснае жылло карцінай ці карцінкай актуальнага зместу, стылізаванай пад мінуўшчыну.

Дазволю сабе меркаванне, што нават кіч, які звычайна трактуецца як прэтэнцыёзную безгустоўнасць, калі яго давесці да ладу, можа быць прывабным і стыльным. Вядомы польскі гісторык мастацтва Анджей Банах прысвяціў гэтай з'яве спецыяльнае даследаванне, дзе прыйшоў да высновы, што кіч прысутнічае як чыннік у кожнай мастацкай плыні і выразна праўляецца, калі стыль дасягае кананічнай формы. У прыватнасці, кіч ён знаходзіць у славурых творах Рафаэля. Думка дыскусійная, але прымушае па-новаму глядзець на меркаванні, што нібыта не падлягаюць сумневу. Усё залежыць ад кантэксту.

Напрыканцы лістапада ў сталічным Інстытуце культуры Беларусі праішло пасяджэнне Рэспубліканскага савета дырэктараў метадычных цэнтраў народнай творчасці (культурна-асветнай работы), на якім, сярод іншага, былі разгледжаны пытанні аптымізацыі сеткі і структуры ўстаноў гэтага профілю, асобных устаноў культуры ды адукацыі ў абласцях. З фрагментамі выступленняў кіраўнікоў і развагамі (лірычнымі і ўсё больш зусім не лірычнымі) ад журналіста "К" мы вас і знаёмім.

Алег КЛИМАЎ

Хто, калі не абласныя?

Алег ХМЯЛЯКОЎ, дырэктар Магілёўскага абласнога метадычнага цэнтра народнай творчасці і культурна-асветнай работы, старшыня Рэспубліканскага савета, прамаўляў наступнае:

— У нашай вобласці на цяперашні дзень — два метадычныя цэнтры: уласна, наш, які курыруе 21 цэнтралізаваную клубную сістэму, і Мсціслаўскі навукова-метадычны. Яго аптымізуюць да 1 студзеня, і, такім чынам, з новага года ў нас не будзе ні адной раённай структуры падобнага кшталту. Астатнія сем былі аптымізаваны яшчэ летась: сёння яны дзейнічаюць як метадычныя аддзелы ў складзе цэнтралізаваных клубных сістэм. Практика паказвае, што і так было добра, і гэтак: мы не карысталіся дадатковым бюджэтам ні тады, ні цяпер. Але я лічу, што закрываць абласныя метадычныя цэнтры, як гэта планавалася першапачаткова і ад чаго потым адмовіліся, нельга. У адваротным выпадку, літаральна завалім усю выбудаваную гадамі сістэму клубнай работы. Хто возьме на сябе функцыі такіх цэнтраў, якія падштурхоўваюць культурнае жыццё на месцах, у тым ліку вакальнымі конкурсамі, тэатральнымі, харэаграфічнымі?.. Каму "фуру" гэтых паўнамоцтваў перадаць? Якім "іншым установам"? Палацу культуры вобласці, які пакліканы толькі арганізоўваць вольны час, клубныя фарміраванні? Апарату сферы? Ён не зможа гэта кантраляваць і развіваць, а стане рэагаваць толькі на маштабныя практычныя накіраваныя "Дажынак", пачне адказваць на канкрэтныя выклікі. Пра таленавітых дзяцей, якіх мы сёння выяўляем, можна будзе забыцца, як і пра развіццё вёскі ў гэтым сэнсе, пра мясцовы фальклор. Мы ж не тыя метадысты, што сядзяць у аддзелах адукацыі, займаючыся папяровай руцінай. Мы — практыкі...

У пацвярджэнне сваіх слоў Алег Фёдаравіч заўважыў, што, па яго назіраннях і на думку калег, у тых дзяржструктурах, дзе на чале аддзелаў ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі стаяць людзі, якія раней займаліся культурай, праблем узнікае менш.

Дырэктар Гродзенскага абласнога метадычнага цэнтра народнай творчасці Ірына ДЗЕМЯНЧУК дэталізавала сваё бачанне самога працэсу аптымізацыі ў сферы метадычнай і клубнай работы.

— Я не згодная з тым, што раённыя метадычныя цэнтры трэба абавязкова зліваць у адну юрыдычную асобу, — зазначыла яна. — У нашай вобласці мяркуецца пакінуць чатыры такія юрасобы, а Раённы палац культуры ў

іншым выпадку стане юрыдычнай асобай, якая кіруе Цэнтралізаванай клубнай сістэмай. Пры магчымасці я захавала б яшчэ больш такіх цэнтраў. На мой погляд, у частцы ўсёй арганізацыйнай працы ў вёсцы да іх ніякіх прэтэнзій няма. А з пункта гледжання эканомікі, я пацвярджаю словы Алега Фёдаравіча: пры ранейшым стане спраў бюджэтных сродкаў мы не трацілі больш, чым пры цяперашнім. Што ж да пераваг такога аб'яднання, дык яны ў стварэнні адзінага фонду заробтнай платы, калі з дапамогай дыферэнцыяванага падыходу можна стымуляваць аплату працы. Другое — ільготны падатак на прыбытак. Такса-

жачых раённых арганізацыйна-метадычных цэнтраў змянілі месца працы, перайшоўшы, напрыклад, у клубныя ўстановы). Усё тое, чым яны займаліся — фестывалі, агляды, клубная работа, конкурсы, — патрабуе большай увагі, бо легла даважкам на кагосьці іншага. Але ці валодаюць гэтыя "іншыя" адпаведнымі ведамі, каб весці і такую працу? Наша вобласць у мяне боляць і гэтым сэнсе не выклікае: мы і самі павышаем кваліфікацыю, і спрыяем таму, каб маладыя спецыялісты яе павышалі, а яшчэ супрацоўнікі абласнога метадычнага цэнтра вядуць навучанне кадраў у вёсцы. І ўсё ж сапраўдных прафесіяналаў мы стараемся захаваць...

боце, дык у нас пытаюцца: а чым, маўляў, дамы рамёстваў у вас займаюцца? Даводзіцца тлумачыць, што гэта творчая лабораторыя, а не прадпрыемства па вырабе сувеніраў, гэта адзінакавая праца, а не рамесніцтва... Хацелася б, вядома, каб дамы рамёстваў вылучылі ў юрыдычную структуру, але — грошы...

Святлана КАРЖУК, дырэктар Брэсцкага абласнога грамадска-культурнага цэнтра:

— Брэстчыне было больш складана, у адрозненне, можа быць, ад іншых, таму што метадычныя цэнтры тут працавалі ў кожным раёне. Сістэму, якая будавалася чвэрць стагоддзя, ламаць вельмі складана. Мы пла-

Якім жа "іншым установам" перадаць "фуру" паўнамоцтваў?

Зліццё, паглынанне, перафарматаванне

■ Варта заўважыць, што абавязалаўкай рэарганізацыя не з'яўляецца. Калі кіраўнік раёна давядзе старшыні аблвыканкама, што ўстанова яму неабходна, на яе ёсць бюджэтныя грошы, метадычны цэнтр могуць і пакінуць. Аднак, у большасці сваёй, лішніх фінансаў у раёнах няма...

ма падтрымаю Алега Хмялькова ў тым, што абласныя метадычныя цэнтры як цэнтры арганізацыйныя, цэнтры адраджэння і захавання традыцыйнай культуры чапаць у аптымізацыйным плане мерапрыемстваў ні пры якіх умовах не варта. І дадам наступнае. Выкажам здагадку: вось не стане тых абласных структур, і хто будзе прысвойваць ды пацвярджаць званні "народны", "заслужаны", "узорны"? А гэта толькі аспект сістэмы аматарскай творчасці...

Варыянты функцыянавання

Варта заўважыць, што абавязалаўкай рэарганізацыя не з'яўляецца. Калі кіраўнік раёна давядзе старшыні аблвыканкама, што ўстанова яму неабходна, на яе ёсць бюджэтныя грошы, метадычны цэнтр могуць і пакінуць. Аднак, у большасці сваёй, лішніх фінансаў у раёнах няма...

Дырэктар Гомельскага абласнога цэнтра народнай творчасці Мікалай ШАМШЭНЯ зазначае:

— Сэнс аптымізацыі заключаецца не проста ў эканоміі дзяржаўных сродкаў, але і ў тым, каб іх частка пайшла на павелічэнне заробтнай платы работнікаў культуры — галіны, якая сёння фінансуецца, відавочна, па самым рэшткавым прынцыпе з усіх галін. Наша задача заключаецца ў тым, каб не прыхавалі кудысьці раённыя метадычныя цэнтры, не перайменаваць іх, а ў тым, каб у новых умовах захаваць тую дзейнасць, тую працу, якую гэтыя структуры праводзяць. Сістэма — наладжана, сетка — функцыянуе, але цяпер цэлая армія навучаных работнікаў культуры выпадае (каля 50 працэнтаў слу-

На думку Мікалая Іванавіча, метадычныя сёння могуць існаваць у выглядзе наступных мадэлей: аб'яднанне клубных устаноў пры раённых абласных метадычных цэнтрах з правам юрыдычнай самастойнасці, метадычныя службы ў раённых установах культуры, РАМЦ пры аддзелах ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі.

Да РДР патрэбен падыход

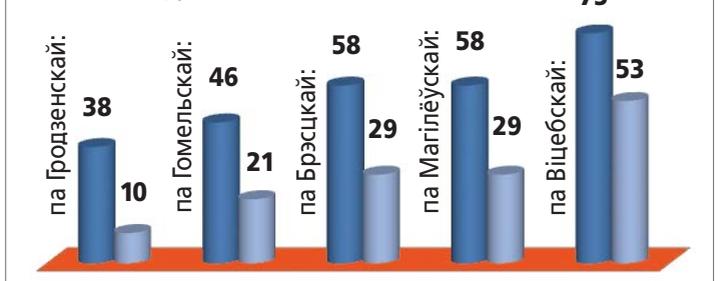
Дырэктар Віцебскага абласнога метадычнага цэнтра народнай творчасці Кацярына ЛАБУКА зазначыла, што ў вобласці падзялілі аптымізацыю і рэарганізацыю.

навалі тры шляхі: стварэнне метадычнага кабінета пры раённай комплекснай установе культуры, арганізацыя метадычнага кабінета пры Цэнтралізаванай клубнай сістэме, захаванне метадычных цэнтраў. Выслушаўшы вашы меркаванні, думаю, што трэці варыянт ужо будзе недарэчны. Разам з тым, у цэлым, нас пачулі ў аблвыканкаме, і было прынята рашэнне аб пціпрацэнтнай аптымізацыі цягам двух гадоў. Вынікі такія: за 2013 — 2014-ы сума эканоміі па фондзе заробтнай платы склала амаль 3 мільярды рублёў, з іх на матэрыяльнае стымуляванне работнікаў быў скіраваны 1 мільярд...

■ Інфаграфіка

Лічбы па выніках

Пасля пасяджэння ў Інстытуце культуры Беларусі мы ўдакладнілі ў прысутных на ім кіраўнікоў абласных метадычных агучных імі даныя па аптымізацыі (закрыцці, перафарматаванні) фарміраванняў клубных устаноў (першая лічба — па выніках 2013 — 2014 года, другая — па выніках 2014 года).

— Паколькі не ставілася задача аптымізаваць канкрэтна метадыстаў, мы іх і не чапалі, — кажа прамоўца. — "Пачысцілі" раённае звяно, аптымізаваўшы тых, хто працаваў, да прыкладу, у сельскіх клубах на паўстаўкі. Асабліва там, дзе праз дэмаграфію і клубы гэтыя, напэўна, варта замяніць аўтаклубамі. Што ў нас застанецца на 1 студзеня пасля рэарганізацыі? Адзін Раённы арганізацыйна-метадычны цэнтр у Оршы са статусам юрыдычнай асобы. Іншыя цэнтры сталі, у асноўным, цэнтрамі культуры, цэнтрамі народнай творчасці і традыцыйнай культуры — з метадычнымі аддзелаў іх.

Адзінае, за што баімся, дык гэта за дамы рамёстваў: каб аптымізацыя не паглынула іх. Яны ж лічацца ўстановамі культуры клубнага тыпу, і калі здараецца, што хтосьці дзесяці не выканаў план па культурна-масавай ра-

3 пачутага ў справе эканоміі сродкаў мне спадабалася такое. Вышэй было напісана, што аптымізацыяй "ударылі" па паўставачніках. Так, дзе-нідзе кіраўнікам устаноў культуры раёнаў аптымізаваць найперш тых, хто працуе ў іх на паўстаўкі, на чвэрць... Маўляў, уборку памяшкання можа праводзіць і сам дырэктар установы. І я гэтак ясна-ясна ўявіў сабе рэктара ўніверсітэта (для паралелі, вядома ж), які па заканчэнні заняткаў драіць падлогі ў аўдыторыях...

P.S. Усяго на канец 2014 года ў Беларусі дзейнічае 77 метадычных цэнтраў.

P.P.S. Згодна з Дзяржпраграмай "Культура Беларусі" на 2011 — 2015 гады, колькасць клубных фарміраванняў у краіне павінна была быць павялічана...

**Колас нам спрыяе. Да зна-
кавых для ўстановы пад-
зей з'яўляюцца новыя му-
зейныя матэрыялы.**

Літаральна днямі ўнучка сябра Якуба Коласа па Нясвіжскай настаўніцкай семінарыі прынесла кніжку "На прасторах жыцця" 1928 года выдання з аўтографам аўтара: "Яўгену Васільевічу Астроўскаму на памяць аб Нясвіжскай семінарыі ад Якуба Коласа. 09. 01. 1929 г.". А нядаўна атрымалі ліст з Лагойскага раёна ад Галіны Кірэйкавай — дачкі Вольгі Прачук, якая пасля вайны выхоўвалася ў сям'і Песняра. У канверце — копія ліста пісьменніка (1953 года), які віншуе Трусевіча Барыса Іпалітавіча з абраннем у члены-карэспандэнты Беларускай акадэміі навук і просіць дапамагчы ў лячэнні Галіны. І яшчэ адна копія надзвычай прачулага ліста жонкі пісьменніка Марыі Дзмітрыеўны (1945 года, незадоўга да яе смерці ў Маскве) да Вольгі Прачук... Спадзяюся, што арыгіналы гэтых лістоў стануць нашымі экспанатамі.

Мемарыяльны музей сёння імкнецца не страціць сваю адметнасць, але ісці ў нагу з часам. Штогод ладзім міжнародныя "круглыя сталы", удзельнікі якіх — калегі з Украіны, Расіі, Прыбалтыкі, прадстаўнікі нашых устаноў, што носяць

Калі лесвіца скрыпіць невыпадкова...

МЕРКАВАННЕ ▼

Зінаіда КАМАРОЎСКАЯ,
дырэктар Дзяржаўнага літаратурна-мемарыяльнага музея Якуба Коласа

імя Якуба Коласа. Такія сустрэчы дазваляюць абмеркаваць актуальныя пытанні развіцця музейнай справы, абмяняцца досведам, наладзіць стасункі. У мінулым годзе стварылі віртуальную кнігу, дзе можна пагартыць старонкі першых выданняў твораў Якуба Коласа, азнаёміцца з ілюстрацыямі да твораў, урыўкамі з фільма "На ростанях" і са спектакля "Сымон-музыка". Працуе інтэрактыўна-мультымедыйны комплекс "Чалавек. Эпоха. Час", у якім змешчаны багатыя фондавыя калекцыі, радаводнае дрэва Песняра, інфармацыя пра гісторыю музея. Кожны, хто наведае Дом Коласа, зможа паўдзельнічаць у стварэнні ўнікальнай паштоўкі з уласным фотаздымкам, правярць сваю эрудыцыю ў віктарыне "Таямніцы Дома Песняра". Яна разлічана на тры катэгорыі: добра ведаеш Коласа — атрымаеш 300 "каласкоў", за якія цягам года можна ўсёй сям'ёй наведваць усе музейныя філіялы бясплатна, веда-

Мемарыяльны музей сёння імкнецца не страціць сваю адметнасць, але ісці ў нагу з часам. Так, летась стварылі віртуальную кнігу, дзе можна пагартыць старонкі першых выданняў кніг Коласа, азнаёміцца з ілюстрацыямі да твораў, урыўкамі з фільма "На ростанях" і са спектакля "Сымон-музыка".

еш крыху слабей — 200 "каласкоў", разлічаных толькі на двух чалавек, а сто каласкоў гарантуюць разавы візіт для аднаго чалавека. Добрым напамінам аб наведанні музея стане кампакт-диск з вершам ці ўрыўкам з прозы, паэм, што гучаць у выкананні канкрэтнага музейнага наведвальніка. Лепшага сувеніра на памяць і не прыдумаць!..

Увялі гукавую інсталюцыю ў Коласавым кабінцеце. Патлумачу. Мне захацелася вярнуць апошнія хвіліны жыцця пісьменніка. Цяжка хворы Колас вяртаецца з ЦК (свой ліст пра неабходнасць больш паважлівага стаўлення да роднай мовы, культуры ён не змог перадаць кіраўніцтву, бо ішло пасяджэнне). Пісьменнік спяшаецца дахаты, бо ўнучка Марыя 13 жніўня святкуе дзень нараджэння. І наведвальнікі чуюць: скрыпіць лесвіца, даносяцца цяжкія крокі стомленага чалавека, які згубіў жонку і сына Юрку, рыпльць дзверы на другім паверсе, з радыёпрыёмніка ў кабінцеце трансліюцца беларускія навіны на рускай мове... Чутно, як гаспадар дома выключае прыёмнік, падыходзіць да рабочага стала, садзіцца, бярэ слухаўку, збіраецца тэлефанавецца — ніхто не адказвае... Адкрываецца шуфлядка, чухаць, як Колас бярэ аркуш паперы, пачынае пісаць асадкай з любімым пёрам № 86... Раптам ціканне гадзінніка спыняецца. Пранізлівая цішыня: Коласа не стала...

"Гучыць" і гасцёўня. Колас не вельмі хацеў жыць у спецыяльна пабудаваным для яго доме. Маўляў, не да шыкавання, калі

людзі жывуць у галечы. Але... Паэт пераўтварыў дом у своеасаблівы цэнтр нацыянальнай культуры, дзе збіралася інтэлігенцыя. У гасцёўні гучалі песні, музыка, вершы... Можна іх пачуць. А сёння мы працягваем традыцыю літаратурных сустрэч у музейнай гасцёўні.

Мы знайшлі ў архіве запісы пахавання Песняра, дзе на фоне жалобнай музыкі гучаць вершы, развіталыя словы. Выкарыстоўваем і гэтыя матэрыялы. А ў дворыку як прынада для патэнтных наведвальнікаў створаны літаратурныя куток. Тут можна ўбачыць выявы Лабановіча, Ядвісі, Сымона-музыкі. Гэта сімвалы таго, што менавіта ў доме заканчвалася трылогія "На ростанях" і што натхненне суправаджала Якуба Коласа да апошніх дзён. А дзяцей сустракаюць героі казак Песняра. Налета з'явіцца вобразы Савося-распусніка і сабакі Рудзкі, а на спецыяльных модулях — цытаты з твораў пісьменніка, што характарызуюць яго як творцу, які філасафічна асэнсоўваў жыццё...

Занатаваў Яўген РАГІН

2 снежня ў Віцебску распачаўся XXVI Міжнародны музычны фестываль імя Івана Салярцінскага.

Гэты форум, традыцыйна звернуты да камернай музыкі розных эпох, уключаючы сучасную, мае сёлета асаблівасці. За гады існавання фестывалю (а праводзіцца ён з 1989 года) на ім пабывалі, і не раз, самыя знаныя музыканты сучаснасці. Склалася нават кола добрых сяброў фестывалю. І першым сярод іх быў, вядома, наш беларускі Ансамбль салістаў "Класік-Авангард" на чале з Уладзімірам Байдавым, які калісьці, будучы родам з Віцебска, і прыдумаў гэтае музычнае свята. Сёлета мы вырашылі пашырыць кола гасцей ды зрабілі стаўку на адкрыццё публікай новых для яе імёнаў.

Гэта, да прыкладу, амерыканскі арганіст Рональд Эбрэхт, канцэрт якога стаўся ўверцюрай фестывалю. Цікавыя музыканты прыязджа-

У адзінстве з навукай

МЕРКАВАННЕ ▼

Нэлі МАЦАБЕРЫДЗЭ,
мастацкі кіраўнік Віцебскай абласной філармоніі, кандыдат мастацтвазнаўства, дацэнт

Фэст ідзе па шляху сумяшчэння прынцыпаў постмадэрнізму і моцных традыцый, трымаецца на парадыгме шматлікасці, пашырэнні жанравай палітры (з уключэннем музычна-гульнявых жанраў), у яго арганізацыі выкарыстоўваецца мантажны метада.

юць да нас з Прыбалтыкі. З Літвы — піяніст Аляксандр Ісакаў. А з Латвіі — квінтэт Інгі Берзіні, які будзе выконваць джаз. Джазавая музыка на гэтым фестывалі, прысвечаным класіцы, прагучыць упершыню. Калі мы ўключалі ў праграму джаз, дык зыходзілі з розных пазіцый. Так, у джазе сёння таксама ёсць свая класіка, а кірунак сімфаджаза і ўвогуле знаходзіцца на мяжы дзвюх сфер. Да таго ж сучасны джаз, ва ўсёй праяве найноўшых тэндэнцый, становіцца ўсё больш элітарным мастацтвам. Ён сплятаецца з акадэмічнай музыкой,

выкарыстоўвае яе здабыткі, у яго прыходзяць лепшыя музыканты з акадэмічнай падрыхтоўкай.

З Санкт-Пецярбурга фэст звязаны іменем Івана Салярцінскага. Музыказнаўца доўга там працаваў, сябраваў з тамтэйшымі творцамі, сярод якіх быў і Дзмітрый Шастаковіч. Сёлета з паўночнай сталіцы Расіі да нас завіталі Міжнародны сімфанічны аркестр "Таўрычаскі" пад кіраўніцтвам Міхаіла Толікава і лаўрэат міжнародных конкурсаў Алесь Пятрова, якая выступіла з канцэртмайстрам Настассяй Рагалёвай.

Як заўсёды, ёсць у афішы і беларускія музыканты. Паводле традыцыі, "справаздачны канцэрт" правалі выкладчыкі ды навучэнцы Віцебскага дзяржаўнага музычнага каледжа імя Салярцінскага. А ўпершыню да нас прыедзе нядаўна створаны сталічны ансамбль салістаў "Партыта", які закрыве фестываль.

Учора і пазаўчора прайшлі XVI Навуковыя чытанні. Сярод закра-

нутых тэм — творчасць Дзмітрыя Шастаковіча, Барыса Цішчанкі, беларускага кампазітара Аляксандра Літвіноўскага. А цэнтральнай падзеяй стала, безумоўна, прэзентацыя кнігі Таццяны Мдзівані і Веры Гудзей-Кашталыян "Кампазітары Беларусі" — неацэннага даведніка, праз які можна атрымаць сведчанні пра нацыянальную музычную спадчыну XX і XXI стагоддзяў.

Кажуць навуковай мовай, фэст ідзе па шляху сумяшчэння прынцыпаў постмадэрнізму і моцных традыцый, трымаецца на парадыгме шматлікасці, пашырэнні жанравай палітры (з уключэннем музычна-гульнявых жанраў — накітавалі канцэрту-балю, пазамузычных сродкаў), у яго арганізацыі выкарыстоўваецца мантажны метада. Так што навуковы падыход і да асэнсавання зробленага, і да фарміравання праграм дае свой плён.

Занатавала Надзея БУНЦЭВІЧ

**Я крыху сумелася, пра-
чытаўшы ў "К" № 48 ад
29 лістапада матэрыял
Юрыя Чарнякевіча "Па-
грозы няма, але кадраў
бракуе" з меркаваннямі
дырэктараў абласных
метадычных цэнтраў
наконт праблем і перспек-
тыў развіцця традыцый-
най культуры.**

Некаторыя з кіраўнікоў названых структур блытаюць лічбы, называючы недакладную колькасць элементаў нематэрыяльнай культурнай спадчыны, узятых пад ахову ў іх вобласці. Праўда, часам тое можна зразумець. Калі, напрыклад, носьбітамі пэўнага спеўнага ці танцавальнага стылю з'яўляюцца некалькі гуртоў, дык вялікая спакуса палічыць кожны калектыў за асобны элемент. Але існуюць пастановы Савета Міністраў, таму колькасць узятых пад ахову элементаў трэба лічыць усё ж у адпаведнасці з афіцыйнымі дакументамі. Ці, калі ўжо вельмі хочацца, распачынаць працэс унясення змяненняў у пэўную пастанову. Некаторыя вобласці кажучы аб вялікай колькасці элементаў нематэрыяльнай культурнай спадчыны, якія чакаюць разгляду Навукова-метадычнай радай Міністэрства культуры краіны. Колькасць у шэрагу выпадкаў большая за сапраўдную...

Чаму здзівілася...

ТЭКСТ ▼

Алена ЛЯШКЕВІЧ,
метадыст аддзела навукова-метадычнага забеспячэння дзейнасці па ахове гісторыка-культурнай спадчыны Інстытута культуры Беларусі

Кажуць спікеры аб праграмах, якія паспяхова выкананы пяць гадоў таму. І такую ж абласную праграму нехта плануе на наступныя пяць гадоў. Дык няўжо за дзесяцігоддзе нічога не змянілася? Але аб дапрацоўцы праграмы, прыстасаванні да сучасных рэалій — ні слова...

Далей — тэрміналогія (пытанне, дарчы, тычыцца і журналістаў). Адпаведна Канвенцыі UNESCO 2003 года аб ахове нематэрыяльнай культурнай спадчыны, ужываецца паняцце "элемент нематэрыяльнай культурнай спадчыны". Таму казаць "аб'ект" у такім значэнні — недакладна. Калегі, давайце скарыстоўваць лексіку, прынятую ў міжнароднай практыцы!

Кажуць спікеры аб праграмах, якія паспяхова выкананы пяць гадоў таму. І такую ж абласную праграму нехта плануе на наступныя пяць гадоў. Дык няўжо за дзесяцігоддзе нічога не змянілася? Але аб дапрацоўцы праграмы, прыстасаванні да сучасных рэалій — ні слова...

Пад праграму "Слуцкія паясы" чамусьці "падганяюць" аднаўленне і развіццё сялянскай ткацкай традыцыі. Радзівілаўскія слуцкія паясы ткаліся на адмысловых станках па спецыяльнай тэхналогіі, прызначаліся для нашэння шляхтай і ніякай пераемнасці ад сялянскай традыцыі ткацтва паясоў не маюць. Таму дзіўнавата глядзяцца некаторыя ўвасабленні гэтай праграмы ў мясцовасці, дзе радзівілаўскія персярняў не існавала...

Кажуць, што народныя традыцыі хутэй засвоіць вясковец, чым гараджанін. Не пагаджуся. Гарадскія фальклорныя рухі ў Беларусі ды іншых краінах свету пацвярджаюць маю думку. Моладзь, якая выгадала-

ся ў горадзе, вёскі часам нават і не бачыла ніколі, але шукае свае карані, хапаецца за любую магчымасць далучыцца да традыцыі. А выхадцы з вёскі імкнуцца пазбавіцца "вясковасці", пераймаюць з энтузіязмам неафітаў гарадскія субкультуры. Бывае, канешне ж, і наадварот.

Некаторыя дырэктары ўпэўнены, што ў іх вобласці варта зберагаць толькі тое, што адроджана. А як быць з неперарывнымі традыцыямі? Некаторыя, наадварот, лічаць, што калі ў іхняй вобласці шмат аўтэнтчных традыцый, дык адроджэнне можна і не займацца.

Здзіўленне выклікала сцярджэнне, што ў тых або іншых мясцовых установах культуры не стае сродкаў на лічбавую тэхніку, а на касеты пісаць — ужо не актуальна. І — цішыня... Ніякіх варыянтаў рашэння праблемы? Канешне ж, лепш запісаць на касету, чым не запісаць ніяк. Рэспубліканскае маладзёжнае грамадскае аб'яднанне "Студэнцкае этнаграфічнае таварыства" прымае касеты на алічбоўку, — вяртаем разам з лічбавай копіяй. Звяртайцеся! Да таго ж у кожнага работніка культуры сёння ёсць мабільны тэлефон, а на ім — дыктафон, амаль у кожнага — фотаапарат-мільніца, які і відэа піша, хай сабе не вельмі якаснае, але гэта лепш, чым нічога. Дык, можа, варта перагледзець тэзіс, што тэхнічных сродкаў бракуе? Так можна гадамі

чакаць, пакуль раён ці вобласць набудуць тэхніку, па-філасофску назіраючы, як адыходзяць у іншы свет носьбіты традыцыі...

Хочацца ўсё ж лыжку мёду даць. Парадавала паведамленне пра супрацу магіляўчан з тэлебачаннем. Сапраўды, шэраг добрых фільмаў выйшаў! Некаторых носьбітаў традыцыі, што ў іх знятыя, ужо няма сярод нас. Файна, што ў Брэсцкай вобласці шмат увагі надаюць працы з дзецьмі, усведамляюць багацце мясцовых аўтэнтных традыцый. Радуе, што на Гомельшчыне ўсё больш вяселляў ладзіцца з традыцыйнымі элементамі. Пытанне: гэта тэндэнцыя ў грамадстве рэгіёна наогул ці заслуга работнікаў культуры? Калі другое, дык досвед варты пераймання. Добра, што ў Гродзенскай вобласці клапоціцца пра павышэнне кваліфікацыі работнікаў менавіта ў галіне традыцыйнай культуры. Цікава, ці накіроўваюць вучыцца ў саміх носьбітаў традыцыйных рамёстваў, ці прыязджаюць туды ў Гродна выкладаць? Але ў любым выпадку рамяство лепш пераймаць у натуральным асяродку яго бытавання. Вялікі станочны досвед Мінскай вобласці па правядзенні фестывалю нельга пакінуць па-за ўвагай. Застаецца пажадаць, каб, апроч святаў рамёстваў, яўчэ часцей ладзілі фальклорныя імпрэзы, і не толькі дзіцячыя...

У Бабруйскім мастацкім музеі праходзіць персанальная выстаўка жывапісу Анатоля КОНЦУБА. Пабыўшы ў Бабруйску, я сустрэўся з мастаком і пагутарыў з ім, у прыватнасці, пра статус творцы ў рэгіёне. Да ўсяго, сёлета мастаку — 65 гадоў... Адсюль і маё першае пытанне.

Пётра ВАСІЛЕЎСКИ

— Спадар Анатоль, існуе меркаванне, што мастаку як асоба самадэятэльна, засяроджаная на сабе, на ўласных думках ды пачуццях, няма пільнай патрэбы сілкавацца ад асяроддзя. З гэтай прычыны яму не ўласціва прывязанасць да нейкіх мясцін. Яму, зрэшты, усё адно, дзе жыць, — абы працаваць было зручна. Інакш кажучы, дзе майстэрня — там і радзіма. А вось вы да Бабруйска сантымент маеце?

— Зразумела, маю. Я родам з Брэстчыны, з Давыд-Гарадка. У Бабруйск трапіў, лічы, выпадкова: па размеркаванні пасля заканчэння Тэатральна-мастацкага інстытута. За час, што жыў тут, прывычаўся да горада, стаў бабруйчанінам. Але, маючы сантымент, я разумею, што Бабруйск — гэта не Мінск. Праўда, Мінск, у сваю чаргу, як культурны цэнтр саступае Маскве, Масква — Парыжу, Парыж — Нью-Ёрку... Усё спазнаецца ў параўнанні. Так што правінцыйны статус Бабруйска я ўспрымаю спакойна. Але, мушу сказаць, праблема культурнага асяродка тут існуе. Мастакі не едуць на перыферыю, не едуць у Бабруйск. Наша творчая моладзь імкнецца атабарыцца ў Мінску, а яшчэ лепш — у Германіі, Галандыі, Францыі... Памятаю, калі я прыехаў сюды працаваць, дык у Бабруйскай арганізацыі Саюза мастакоў было чалавек дваццаць. Цяпер — восем-дзесяць, да таго ж — не ўсе працуюць...

А калі сядзець ў майстэрні, не бачыць людзей, не абменьвацца думкамі, ідэямі, дык за год-два можна скіснуць. Пачнеш па шаблоне думаць і працаваць выключна дзеля заробку і на імгненны вынік. Жывапіс звязецца да змешвання дзвюх-трох любімых фарбаў... У рэшце рэшт мастак знікне як прафесіянал і як асоба ды пачне меркаваць: што зраблю — тое і добра, для Бабруйска сядзе і так... Гэта калі паглядзець на сітуацыю з аднаго боку.

— А калі з іншага?

— А з іншага — ёсць Інтэрнэт. Дзякуючы яму можна атрымаць якую заўгодна інфармацыю, кантактаваць з усім светам, наведваць любую выстаўку, даведацца пра любую плынь у мастацтве... І ўсё гэта — не выходзячы з дому. Да таго ж, каб не скіснуць на перыферыі, я імкнуся штогод ладзіць творчыя вандрожкі, і чым больш, тым лепш.

— Куды выпраўляліся сёлета?

— Быў на магілёўскім пленэры з выездам у Расію. Далей — удзельнічаў у вялікай міжнароднай выстаўцы ў Шанхаі. Яна называлася "Гармонія Азіі", дзе бралі ўдзел 65 мастакоў з 35 краін. Дарэчы, ездзіў я ў Шанхай па запрашэнні арганізатараў выстаўкі, а знайшлі мяне менавіта праз Сеціва. На той выстаўцы кітайцаў і замежнікаў узнагароджвалі асобна. Ад замежнікаў

залатым медалём адзначылі маю работу. Потым выстаўка паехала ў Еўропу: Францыя, Бельгія, Галандыя... А разам з ёй у тую вандрожку за кітайскія грошы з'ездзілі і мастакі... Пасля я працаваў на нашым керамічным пленэры "Арт-Жыжаль". Потым — пленэр у Сербіі...

Пленэр — гэта не проста магчымасць творча папрацаваць. Калі на тое пайшло, дык папрацаваць можна і тут: выехаў за горад, знайшоў прыгожы краёвід з лесам ды рэчкай — і малюй сабе. Пленэр — гэта, найперш, творчае сумоўе. Мастакі з розных краін размаўляюць, абменьва-

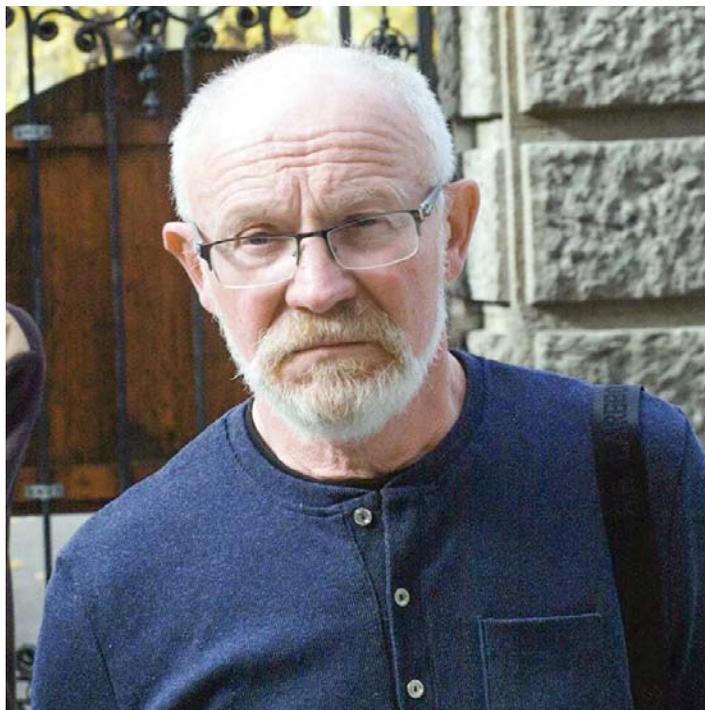
ва. У салонах, на выстаўках... Дзень у сталіцы знаходжуся — стамляюся. Думаю: хутчэй бы ў Бабруйск!.. Тут спакойна, няма тлуму, знерваванасці. Нават праблема заробку грошай у нас стаіць не так жорстка, як у Мінску. Мо таму, што тут — іншы лад жыцця, патрэбы...

Праблемы, якія існуюць у Бабруйску, падаюцца мне выраславальнымі. Прынамсі, такія людзі, як я, як Валерый Калтыгін, маюць у мясцовай культурнай прасторы ўласную нішу і адчуваюць сваю запатрабаванасць.

— Многіх мастакоў корміць праца ў школах, выдавецтвах, прадпрыемствах,

Як пазбегнуць стэрэатыпу "для правінцыі сядзе і так"

Пра пазітыўны жыцця ды...

■ "А калі сядзець у майстэрні, не бачыць людзей, не абменьвацца думкамі, ідэямі, дык за год-два можна скіснуць. Жывапіс звязецца да змешвання дзвюх-трох любімых фарбаў... У рэшце рэшт мастак знікне як прафесіянал і як асоба ды пачне меркаваць: што зраблю — тое і добра, для Бабруйска сядзе і так..."

юцца буклетами. Можна нечому навучыцца, назіраючы, як працуюць іншыя.

Мяне гэта заводзіць, падштурхоўвае. Пасля пленэраў заўжды хочацца працаваць-працаваць!

— Атрымліваецца, што пазітыўны жыцця ў рэгіёне вызначаецца наяўнасцю Інтэрнэту і магчымасцю калі-нікалі выбірацца ў вялікі свет?

— Я живу ў Бабруйску сорак тры гады. І каб мне было тут кепска, даўно знайшоў бы магчымасць адсюль з'ехаць. Гэта "мой" горад, мне тут утульна. У Мінску часта бываю. Тры разы на месяц — абавязко-

часам ад творчасці вельмі далёкая... Пра вас жа гавораць як пра чалавека, здольнага зарабляць на жыццё творчасцю. Як вы здолелі гэтага дамагчыся?

— Я таксама доўга працаваў у сістэме адукацыі. У Бабруйск прыехаў выкладаць у мясцовым вучылішчы. Арганізаваў у ім аддзяленне керамікі, якога раней не было. Уся мастацкая кераміка Бабруйска грунтуецца на матэрыяльнай базе, да стварэння якой я спрычыніўся. Мой стаж працы ў вучылішчы — трыццаць гадоў, я, наогул, аддаў педагогіцы ладны кавалак жыцця і маю званне заслужанага работніка народнай адукацыі.

Ведаецца, гэтая праца вельмі няўдзячная. Яна патрабуе цябе ўсяго. Працаваць выкладчыкам напаялі нельга, а плацяць — капейкі. Ужо чатырнаццаць гадоў, з 2000-га, як я нідзе не працую і жыў выключна з таго, што прадаю карціны. Рэалізую работы, звычайна невялікага памеру, праз мінскія салоны... Я разумею, што гэта — не вялікае мастацтва. Але гэта жывапіс, на які ёсць попыт. Калі ты прафесіянал, дык усё мусіш рабіць сумленна. Мой прафесійны досвед дазваляе мне ствараць якасны жывапіс.

— А вы неяк падзяляеце работы, зробленыя на замову, і тыя, што, як кажуць, для душы?

— Пэўны падзел ёсць, але ён не надта рэзкі. Бывае, рабіў нешта на заказ, а атрымалася так, што самому спадабалася. Іншым жа разам пачынаеш работу з думкай: вось зраблю нешта надзвычайнае, — а праца не ідзе. І стаіць тая карціна ў майстэрні ля сцяны некалькі гадоў, пакуль яе запішаш...

Калі ты прафесіянал, дык і так званую халтуру зробіш якасна. Мне, памятаю, давялося прысутнічаць на сцэне, калі рэпэціравалі "Песняры" яшчэ мулявінскага складу, у час іх прыезду ў Бабруйск. Гэта былі прафесіяналы! Яны працавалі нібыта "на аўтамаце", але "аўтамат" быў найвышэйшага класа. Зразумела, што і гастроль для іх была не надта важная, і канцэрт, так бы мовіць, прахадны, а ўсё адпрацавалі выключна!..

Згадаю яшчэ адну гісторыю. Я быў у Балгарыі на пленэры, і наведаліся мы, савецкія, у госці да аднаго мясцовага мастака. Добры мастак, сур'ёзны, сярод калег паважаны, у культуры давядчаны. З тым балгарынам вялі размову пра кнігі Булгакава, фільмы Таркоўскага. І вось ён у нас пытаецца, як мы грошы зарабляем. Ну, як, кажу, ідзеш у мастацкі фонд, бярэш халтуру — адну, другую... Зарабляеш такім чынам грошы на жыццё, а потым можаш займацца творчасцю. Ён абурўся. Як! Няўжо такое можна! Зрабіўшы халтуру, ты сябе абсалютна прынізіў, прафесійна сябе згубіў! Ці ж можна пасля халтуры высокім мастацтвам займацца? Не, ні ў якім разе!..

Мы, слухаючы гэта, галовы апусцілі... Пытаемся: а як жыць, калі карціны ніхто не купляе? Вось толькі такі спосаб і застаецца: зрабіў халтуру, а потым займаешся творчасцю...

Праз некалькі гадоў я зноў трапляю ў той жа балгарскі горад. Пытаюся, дзе той мастак: нешта яго не бачна. Адказваюць: з'ехаў у Злучаныя Штаты, жыве ў Нью-Ёрку, малое паштоўкі. Бач, думаю, як Амерыка "пастроіла" таго, хто нам пра высокія матэрыі...

Зразумела, калі выконваеш заказную работу, дык мусіш з меркаваннем замоўцы лічыцца. Пішаш на канкрэтную тэму, канкрэтны сюжэт. Нават пад колер сцяны падладжваешся, калі робіш для канкрэтнага інтэр'ера. А як інакш?..

— А не хацелася стварыць нешта эпахальнае? Нешта такое, каб для вечнасці?..

— Мяне бянтэжыць сама пастанова пытаньня. Вось прыду я ў майстэрню — і зраблю "эпахалку", "нятленку"? Думаю, наўрад ці гэта атрымаецца. Мяркую, кожны мастак мусіць рабіць тое, што ў яго атрымліваецца, тое, што для яго звыкла. Вось, згадаю, светлай памяці бабруйскі мастак Рубцоў не мог пісаць невялікія работы, — яму патрэбна было палатно два на тры метры. Я ж такую карціну, пры ўсім старанні, не напішу, прытым што раблю насценныя роспісы. Мастак выбірае сабе тэму, сюжэт і фармат, зыходзячы з уласных магчымасцей. Дарэчы, у геніяльнага Ван-Гога ніводнай "эпахальнай" карціны няма. Эцюды невялікага памеру... Галоўнае — знайсці "свой" момант, свой стыль. Хай будзе ціхая песня, але гэта мая песня...

Паралелі: Японія

"Круціць галавой трэба тры гады"

Гэтыя словы паўтаралі студэнты Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі пасля майстар-класа ад вядомага японскага флейтыста Ёсукэ ІРЬЎ, які наведваў сталіцу ў рамках фестывалю "Японская восень у Беларусі". Госць з'яўляецца адным з найвыбітнейшых прадстаўнікоў школы сякухаці — старажытнага традыцыйнага духавага інструмента. Сустрэча прайшла, з аднаго боку, вельмі цёпла і душэўна, з іншага — лаканічна і па сутнасці. Але ж пра сваю прафесійную справу павінен распавесці сам майстар.

Аліна САЎЧАНКА / Фота аўтара

Ёсукэ Іръ (справа) пад час майстар-класа.

— Традыцыйная японская бамбукавая флейта — сякухаці — даволі простая як інструмент, бо яе выраб заключаецца ў наўнасці цэлага ствала бамбука, зрэзанага на гары, і прароблівання ў ім адтулін. Аднак пры паломцы ці памылцы ў гэтым працэсе якасць гуку пагаршаецца...

У адносінах да ігры на гэтым інструменце часта выкарыстоўваюць такі выраз: "Круціць галавой трэба тры гады". У аснове прымаўкі ляжыць ідэя пра тое, што гук з сякухаці можна здабываць з дапамогай удзімання паветра "пад рознымі вугламі", круцячы галавой і не выкарыстоўваючы пальцы, — толькі за кошт палажэння флейты. Манахі гэты інструмент выкарыстоўвалі для медытацый, ён займаў ганаровае месца ў прыдворных ансамблях...

Мой касцюм у стылі кіберпанк дачынення да вышэйсказанага не мае. Флейце падудна напярэмакі і жанры ад традыцыйных мелодый да папулярнай музыкі і джаза. Нягледзячы на тое, што, на першы погляд, інструмент такі прымітыўны ў вырабе, важна выконваць усю тэхналогію яго стварэння. Адлегласць паміж адтулінамі, іх глыбіня — усё гэта мае непасрэднае дачыненне да гуку.

Японскую флейту спрабавалі мадэрнізаваць шляхам прароблівання ў яе корпусе яшчэ некалькіх дзірачак, але гэтая метамарфаза абсалютна не прыжылася: музыканты выкарыстоўваюць класічную версію інструмента, якая дайшла да нас са старажытнасці. Нельга сказаць, што сякухаці зараз карыстаецца вялікай папулярнасцю: у нас больш распаўсюджана, скажам, скрыпка.

Дакладнай колькасці людзей, якія навуцаюцца альбо ўжо граюць на сякухаці, я не ведаю. Што да таго, як пачынаць навучанне, дык тут трэба клапаціцца пра наяўнасць выкладчыка, майстра, які з'яўляецца гуру ў абыходжанні з гэтым старажытным інструментам, хоць і нельга выключыць варыянт самастойнага навучання. Дарэчы, сярод маіх знаёмых шмат тых, хто прыйшоў да гэтага інструмента ў сталым веку, пакінуўшы звыклую працу і прысвяціўшы сябе выключна музыцы. Жыццё паказвае, што ніколі не позна захапіцца чымсьці ўсур'ёз.

Мая флейта дасталася мне ад дзядулі. Гэта інструмент даўгавечны. Будзьце ўпэўнены: калі флейта трапіла да вас, яна праслужыць вам да канца жыцця і, верагодна, не толькі вам, але і малодшым пакаленням, як гэта атрымалася ў маёй сям'і. Не варта засмучацца, калі першыя спробы знаёмства з інструментам не займелі поспеху. Гэтай справе дапамогуць практыка і цяперне, а гэтыя якасці ўласцівыя, у тым ліку, і беларусам.

3 цікавасцю прачытаў у "К" № 47 матэрыялы-меркаванні пад рубрыкай "Форум" наконт таго, ці магчыма сёння атрымаць у Беларусі раман маштабу "Вайны і міру" і ад каго можам чакаць падобнага твора.

Канешне, кніга сёння, у эпоху Інтэрнэту, у глабальнай культурнай прасторы займае ўсё менш заўважнае месца. Я часта хаджу па кнігарнях і бачу, што час колішніх "бумаў" мінае. Людзі ўсё радзей купляюць мастацкую літаратуру, асабліва класіку, асабліва, на жаль, — беларускую. Па-першае, эпоха "самай чытаючай краіны ў свеце" знікла, і тут нічога не зробіш... Урэшце, у іншых дзяржавах яшчэ горш. Сёння добрая кніга становіцца "элітарнай" з'явай, як, скажам, дарагая карціна (не абавязкова — па якасці) у інтэр'еры багатага прыватнага дома. Па-другое. Вось дзяржвыдавецтва выпусціла двухтомнік маёй кнігі "Вяртанне імёнаў", "сюжэты" якога разлічаны не толькі на мастацтвазнаўцаў, гісторыкаў мастацтва, але і на шырокага чытача (балазе ўсе тэксты выйшлі на палосах "К"), неабыхавага да нацыянальнай культуры, яе забытых старонак у вобразах мастакоў. Але ці многія могуць набыць кнігу, калі яе кошт, як кажуць, "зашкальвае"? Гэта тычыцца наогул большасці кніг, якія павінны быць на паліцах кожнага беларуса, але — і цана куска, дый Інтэрнэт "пад бокам"... Да таго ж, як слухна піша адзін з аўтараў папярэдняй публікацыі, існуе вельмі вострая праблема: а як прадаць такую кнігу?.. Асабліва — ізноў жа — беларускую, калі практычна адсутнічае сапраўдная рэклама, маркетынг, мерчандайзінг ды іншыя віды дзейнасці, скіраваныя на прасоўванне тавару (у дадзеным выпадку — кнігі) не толькі на рэгіянальны рынак...

Па-трэцяе, і галоўнае, што датычыцца беларускай "Вайны і міру", дзяржаўнаму ды патэнцыйнаму лёсу падобнай эпопеі. Адрозна скажу: дзяржаўнаму, нават самы буйны, на мастацкі твор яшчэ нічога не значыць, бо ніхто, нават сам аўтар, не

ведае, якім будзе вынік такой працы. "Ціхі Дон", напрыклад, пісаўся спачатку "ў стол", і Шолахаў толькі тады, калі стварыў першыя тры часткі рамана, рызыкнуў прапанаваць яго спачатку ў маскоўскі часопіс, потым — у выдавецтва. І тое, каб не падтрымка Сталіна, то і гэтыя першыя часткі немаведама на які час засталіся б у вёшанскай скрыні. А вось "Узнятая цаліна" — гэта, можна сказаць, дзяржаўнае. Той жа Сталін прапанаваў Шолахаву стварыць раман пра вялікую перамогу партыі і савецкага народа ў барацьбе з ненавісным кулацтвам на Доне. Пісьменнік спачатку назваў кнігу "З крывёю і потам", але яму паралі змяніць назву на "Узнятая цаліна". Сталіну назва спадабалася...

Урэшце, большасць вялікіх кніг сусветнай літаратуры пісалася без дзяржаўнага заказу, і нічога страшнага: лепшыя сталі залатой класікай. Праўда, часцей за ўсё — пасля смерці аўтара: ад Гогаля, Лермантава да Кафкі і Булгакава. Спіс — бясконцы. Дый наш цудоўны Уладзімір Караткевіч (вось хто мог бы стварыць сваю "Вайну і мір"!) пры жыцці ўсё

ж не зведаў той славы, якая прышла да яго потым. Ні ён, ні яго калега Васіль Быкаў не пісалі пад "заказ", — яны проста не маглі не пісаць, таму што Бог надзяліў іх напоўніцу рэдкім талентам, і, думаю, яны тварылі б нават тады, калі б ведалі, што іх наогул не надрукуюць...

Прыкладна тое ж самае — і ў выяўленчым мастацтве, калі амаль усе творы манументальнага мастацтва выконваліся па "сацыяльных" заказах (ці то дзяржавы, ці то царквы). Аднак станковыя работы (карціны, скульптуры, іншыя віды ды жанры) часта ствараліся "для сябе" і толькі потым выходзілі ў свет. Іх куплялі "па факце", і яны знаходзілі сваё месца ў музеях, галерэях, словам, у вечнай гісторыі мастацтва.

А піша той, хто цікавы рынку...

Барыс КРЭПАК, рэдактар аддзела газеты "Культура"

На сённяшнім "Форуме" працягваем абмеркаванне новых літаратурных твораў, вартых падтрымкі дзяржавы і цікавых самаму шырокаму колу чытачоў. Новыя меркаванні падкрэсліваюць: такая работа мусіць з'явіцца, патрэба ў ёй — неаспрэчная, а вось якім чынам і хто патэнцыйна можа яе стварыць — пытанне дыскусійнае. Запрашаем далучыцца да дыскусіі ўсіх ахвотных, і найперш тых, чый лёс непасрэдна знітаваны з кнігай.

Каму сёння па плячы шэдэўр?

Пагаворым пра самую чаканую кнігу для Беларусі

Люблю беларускую літаратуру і шмат чытаю на роднай мове. Толькі вось апошнім часам у нашай літаратуры сустракаецца вельмі мала цікавых, якасных, а галоўнае — пазітыўных твораў. Але трапляюцца вельмі добрыя ды цікавыя рэчы, ад якіх цяжка адарвацца. Іх прыемна чытаць самому і прапаноўваць іншым. Вось пра такі твор, а дакладней — пяць твораў, аб'яднаных аднымі і тымі ж героямі, хачу распавесці. Наўрад ці яны пацягнуць на аналаг "Вайны і міру", пра які зараз так шмат гавораць, але прачытаць іх варты.

Роднай літаратуры не хапае значнага грунтоўнага беларускамоўнага твора, падзеі якога адбываліся б у апошнія гадоў трыццаць-сорак. За гэты час наша краіна зведала значныя змены, як у грамадстве ў цэлым, так і ў асобна ўзятых сем'ях: гэта і распад Савецкага Саюза, і рэвалюцыя ў інфармацыйных тэхналогіях, і пераацэнка маральных крытэрыяў...

Здаецца, на фоне гэтых падзей можна напісаць не толькі чатыры тамы беларускай "Вайны і міру", а значна больш. Толькі тут пагаджуся з артыкулам "А як прадаць?" ("К" № 47), дзе закранаецца праблема рэалізацыі шматтомных выданняў. Не кожнаму па кішэні аддаць

больш як паўмільёна рублёў за адзін твор, хай сабе і ў некалькіх тамах. Тым больш, патэнцыйных пакупнікоў адпудзіць беларуская мова. А ў выпадку, калі будучы шэдэўр напішучь па-руску, дык ён не будзе адчувацца ў поўнай меры беларускім. А вось пераклад на іншыя мовы, наадварот, толькі паспрыяе іміджу такой кнігі.

Будзем спадзявацца, знойдзецца ў Беларусі пісьменнік, здольны стварыць сапраўдны раман-эпапею, які зробіць фурор у айчынай літаратуры. Але давайце звернемся да таго, што ў нас ужо ёсць. Колас, Купала,

Мележ, Багдановіч, Караткевіч, Шамякін, Быкаў — сусветна вядомыя пісьменнікі. Яны — класікі, можна сказаць, брэндзі беларускай літаратуры. А што сёння?

Сёлета выйшлі дзве кнігі Уладзіміра Гніламёдава "Валошкі на мяжы" і "Вайна", што з'яўляюцца працягам ранейшай трылогіі "Уліс з Прускі", "Расія", "Вяртанне", падзеі якіх адбываюцца ў пачатку XX стагоддзя.

Беларускую літаратуру часта называюць сялянскай. Гэта зразумела, бо падзеі большасці твораў адбываюцца ў вёсцы, большая частка

тва. А вось, скажам, пастаянная экспазіцыя нашага Нацыянальнага мастацкага музея цалкам складаецца з работ, набытых дзяржавай з выставак альбо напісаных па заказе той жа дзяржавы. Зараз такіх заказаў амаль няма, і гэта адна з прычын таго, што сапраўдная фігуратывная карціна ў Беларусі, накіраваная на палатнаў Сурыкава, Рэпіна, Брулова, Дзюбана, Матэікі, па сутнасці, знікла з прасторы выяўленчай культуры.

А што да беларускай літаратуры... Тут, на мой погляд, дзве праблемы. Дзе сёння знайсці такога аўтара, хто мог бы напісаць беларускія "Вайну і мір", "Чалавечую камедыю", "Крыжалі" ці "У пошуках страчанага часу", "Юсіф і яго браты", "Сагу аб Фарсайтах"? І нават дапусцім, што такі віртуальны аўтар ёсць, — дык хто потым такі моцны "тавар" купіць ды будзе чытаць? Падкрэслію, што сёння калі і чытаюць, то ў асноўным — танную камерцыйную, калі так можна сказаць, літаратуру ў электрычках, цяг-

ніках... Вы скажаце: дык што ж рабіць? Нельга ж сядзець склаўшы рукі ды пляваць у столь! Адкажу так (хай не крыўдуюць кіраўнікі літаратурных працэсаў): каму сёння пад сілу стварыць сусветна-нацыянальны шэдэўр? Пасля празаікаў Чорнага, Караткевіча, Быкава, Адамовіча, Шамякіна, Мележа, Чыгрынава, Пташнікава мне цяжка кагосьці назваць з дастойных іх пераемнікаў, тым больш, таго, хто мог бы хаця б паспрабаваць стварыць эпопею жыцця Беларускай Русі на пэўным адрэзку яе вялікай гісторыі.

Успомніў Талстога: "...Сапраўдны мастацкі твор, у адрозненне ад "фальшывага", нельга рабіць па заказе, бо сапраўдны твор мастацтва ёсць адкрыццё новага спаз-

нання жыцця, што па неспасціжных для нас законах адбываецца ў душы мастака і асвятляе той шлях, па якім ідзе чалавецтва". Вось я і чакаю, праўда, без асаблівай надзеі, што, можа, яшчэ пры маім жыцці з'явіцца ў нас такая асоба, якая зможа "асвятліць" шлях, па якім ідзе Беларусь... А будзе гэта па сацкаказе альбо без яго — не мае значэння. Тут дэміург — сам аўтар...

А ці ведаеце вы, якія самыя "раскручаныя" ў Расіі беларускія пісьменнікі? Гэта, не лічачы Святланы Алексіевіч, Вольга Тарасевіч, Вольга Грамыка, Ганна Аляхновіч, Анатоль Драздоў, Яўгенія Пастэрнак, Андрэй Жвалеўскі, Андрэй Смятанін ды яшчэ некаторыя творцы, многія з якіх актыўна працуюць у "камерцыйнай" літаратуры... Гендырэктар мінскага выдавецтва "Макбел" Дзмітрый Макараў так сказаў на гэты конт: "Калі чытаеш анатацыю падобных кніг, у 99 працэнтах выпадкаў не ўказана, што аўтар — беларускі пісьменнік, дый дзея ў творы, каб дагадзіць рынку, адбываецца абы-дзе, толькі не ў Беларусі". Гэта значыць, пішучь тыя, чыя творчасць цікавая рынку, пішучь, як патрабуе сучасны рынак". Дык што тут казаць пра беларускую "Вайну і мір" ці "Узнятую цаліну"...

К

наваць іх правы з белымі ў асобна ўзятай кавярні, дык толькі атрымаў кухталёў ад белых расістаў. Для беларуса Лявона, народ якога нядаўна набыў волю і права "людзьмі звацца", такія паводзіны "прасунутага" амерыканскага народа аказаліся непрымальнымі...

Пры чытанні старонкі кнігі перагортваюцца адна за адной, бо тэкст устрымаецца вельмі лёгка. Дый падзеі, якія дынамічна развіваюцца, не даюць засумаваць.

Дарэчы, наконт чытацкай цікавасці да раманаў Уладзіміра Гніламёдава. Працуючы ў адной з бібліятэк Мінска, я неаднаразова прапаноўвала першыя тры кнігі наведвальнікам (трэцяя і чацвёртая нядаўна з'явіліся). Зразумела, пагадзіліся іх чытаць не ўсе, а хтосьці браў і не дачытваў да канца. Дарэчы, асноўнай прычынай таго была, як ні крыўдна, беларуская мова. А вось тыя, хто ўсё ж такі прачытаў кнігі, былі задаволены — і мовай, і апісанымі падзеямі, і аб'ёмам твораў.

"Уліс з Прускі", "Расія", "Вяртанне" і дзе новыя кнігі "Валошкі на мяжы" ды "Вайна", можа, і не дацягнуць да рамана-эпапеі, вартыя "Вайны і міру" Льва Мікалаевіча, дый падзеі там — даўно мінулыя здэн, але, неаспрэчана, з'яўляюцца выдатнымі творамі сучаснай беларускай літаратуры. Таму давайце, у чаканні айчыннага шэдэўра, піярыць тое, што маем зараз, і ў першую чаргу — на роднай мове.

К

У чаканні Твора

■ Працуючы ў адной з бібліятэк Мінска, я неаднаразова прапаноўвала першыя тры кнігі наведвальнікам. Зразумела, пагадзіліся іх чытаць не ўсе, а хтосьці браў і не дачытваў да канца. Дарэчы, асноўнай прычынай таго была, як ні крыўдна, беларуская мова. А вось тыя, хто ўсё ж такі прачытаў кнігі, былі задаволены.

Марына ПЕТРАШКЕВІЧ, бібліятэкар Дзіцячай бібліятэкі № 8 горада Мінска

пісьменнікаў — выхадцы з вёсак. Гніламёдаў, вядомы беларускі крытык і літаратуразнаўца, лаўрэат Літаратурнай прэміі імя Уладзіміра Калеснікі і прэміі Акадэміі навук, доктар філалагічных навук, акадэмік, таксама нарадзіўся ў вёсцы, і яго кнігі — таксама пра сялян. Але згаданыя вышэй работы, на мой погляд, значна адрозніваюцца ад іншых "сялянскіх" кніг.

Для нашай літаратуры ў пенталогіі — нестандартны сюжэт. Пачатак XX стагоддзя, малады сялянскі з-пад Брэста Лявон Кужаль

едзе ў Амерыку зарабіць грошай, каб выплаціць крэдыт за набытую зямлю. Вярнуўшыся, ён даведваецца, што яго каханая выйшла замуж. Затым — Першая сусветная, эвакуацыя ўглыб Расіі, Грамадзянская вайна, вяртанне беларусаў на радзіму, Вялікая Айчынная... Прынцыпова новае па гэтай тэме напісаць цяжка. У кнізе Уладзіміра Гніламёдава прысутнічае ўсё, што ёсць і ў іншых кнігах, прысвечаных падзеям у час фашыскай навалы. Тут і гераізм, і дабро, і зло, і абавязак, і маральныя якасці чалавека. На працягу ўсіх раманаў сярод сацыяльных, гістарычных ды ваенных падзей аўтар не забываецца і на тэму каханьня. Час ад ча-

ТЭКСТ

су творца спыняе сваё апавяданне падзей на лірычныя адступленні, у якіх апісвае прыгажосць прыроды.

Гніламёдаў стварыў запамінальныя вобразы і характары герояў, перадаў прыгажосць роднага краю, побыт, звычкі, павер'і беларусаў. У раманах аўтар падаў гістарычныя падзеі ва ўстрыманні і разуменні простага чалавека. Ён не пакінуў па-за ўвагай стэрэатыпы тых гадоў. Скажам, у першай частцы літаратар паказвае абурэнне Лявона стаўленнем амерыканцаў да чарнаскурых. Калі ж хлопцам паспрабаваў ураў-

XXVII Міжнародны фестываль сучаснай харэаграфіі ў Віцебску (IFMC2014) завершаны. Пераможцы міжнароднага конкурсу, што ладзіўся ў яго рамках, названы. Іх, дарэчы, аказалася як ніколі шмат — ажно 13. Бо Другую прэмію дзялілі на траіх, Трэцюю — таксама. Але і гэтага не хопіла! На прыз "За лепшы дэбют" журы выклала грошы з уласных кішэню. Яшчэ чатыры прэміі заснаваў экспертны савет. Што ж гэта за такі зарапад?

Надзея БУНЦЭВІЧ
Зарапад ці...

Калі часоці надта шмат, яно абясцрэнываецца. І дачынення гэта не толькі грашовай "інфляцыі" (калі тую ж Трэцюю прэмію ў тысячу долараў падзяліць на траіх, кожнаму атрымаецца — па 333 з хвосцікам). Павышаная колькасць узнагарод звычайна сведчыць не столькі пра неверагодна высокі ўзровень канкурсантаў, колькі пра іх роўнасць між сабой: маўляў, усе — прыблізна аднолькавыя. Адначыць калі не ўсіх, дык максімальную колькасць удзельнікаў імкнуча і на конкурсах аматарскіх. А што ж на сёлетнім IFMC? На жаль, на гэтым надзвычай прэстыжным фестывалі з сусветна вядомым брэндам праявіліся абодва вышэйазначаныя сімптомы: і падабенства ўдзельнікаў (дзе вы, творчыя адметнасці?), і іх узровень.

Цяперашняя "самадзейнасць" — зусім іншага кшталту, чым тая, што панавала на IFMC у сярэдзіне 1990-х. Тады конкурсная праграма літаральна фантанавала новымі ідэямі (які аўтарскімі, так і запазычанымі), якія часам спалучаліся з няўменнем годна іх уласобіць. Іншымі словамі, было што сказаць, не было — як. У некаторых выпадках сама харэаграфія не ўтрымлівала новай мовы, у іншых — з даволі цікавай пластыкай папросту не спраўляліся нягетлыя (а здаралася, і ўвогуле бездапаможныя) шпелы танцоўшчыкаў. Не дзіва, што на такім конкурсе, дзе ацэньваецца кампазіцыйнае цалкам, у сукупнасці пастаноўкі і выканання, беларускія удзельнікі ў фінал не трапілі: для іх ладзіўся асобны конкурс — паміж сабой, які чаргаваўся з міжнародным. Затое адрознілі былі відэавочнымі лідары. І сярод іх — такія знакавыя харэаграфічныя калектывы, якія задавалі тон усяму конкурсу ды фестывалю, як "Балет Яўгена Панфілава", "Правінцыяныя танцы" Таццяны Баганавай.

Але ж, сапраўды, правінцыяныя правінцыі розніца. Быццам акуралі таго, каб заўсёднякі фестывалю (а такіх нават сярод публікі — процьма) маглі правесці параўнанні, сёлета замест тых "Правінцыяных танцаў" з'явілася мініяцюра "Правінцыя" Тэатра-студыі сучаснай харэаграфіі Дзіяны Юрчанка з Віцебска, атрымаўшы "падзеленую" Другую прэмію. Можна правесці і іншыя параўнанні: колішнія кітайскія нумары, што рабілі фурор, а аднойчы і ўвогуле атрымалі ўсе найвышэйшыя ўзнагароды, былі куды больш дасканалымі, чым сёлетні японкі "Nil" — папраўдзе лепшы сярод астатніх. Уласна кажучы, гэта ўвогуле быў ледзь не адзін нумар, які прэтэндаваў на драматургічную завершанасць ды гарманічнасць складнікаў, ды адпавядаў сучаснай харэаграфіі ўжо паводле эстэтыкі.

Усё астатняе было — намят ніжэй па ўзроўні. І прыблізна аднолькавае. Далёка не на ўзроўні яснай пластычнай фармулёўкі ды лагічнага развіцця задумы. Не верцеце! Паглядзіце зробленыя на гала-канцэрце фотаздымкі, якіх багата выкладзена ў Інтэрнэце. Ці ёсць сярод іх хаця б адзін выразны ды адпаведны сучас-

най харэаграфіі? Усё гэта, у лепшым выпадку, — сцэны з драматычных спектакляў аматарскіх тэатраў. На першым жа туры сустракаліся ніякаватыя класічныя па, якімі, бы ў саветскіх харэадрамах, пераказваліся асноўныя сюжэтыя калізій той жа "Анны Карэнінай". Яшчэ больш відавочным стаў і заўважны ўжо цягам некалькіх гадоў крэн у бок эстраднасці: многія калектывы прывозілі адкрыта эстрадныя нумары — гэтакіх песенняў "паданцоўкі", што не адпавядаюць фармату спаборніцтва. Так, напрыканцы 1980-х, калі віцебскі фестываль яшчэ толькі нарадзіўся і называўся "Белы сабака", ён і сапраўды спецыялізаваўся на эстрадных танцах. Але потым смела рушыў у бок contemporary dance, развіваючы самы перспектывны напрамак. Няўжо ўсё напрацаванае, як кажуць, "накрылася тазікам"? Тым больш, што Першую прэмію атрымаў акурал нумар з тазікам — "На кончыках

пашыцаў" Тэатра танца "O'she" з Волагды. Але справа не ў самой гэтай ёмістасці (колькі гадоў таму на IFMC быў нумар нават з ваннай), а ў тым, што яна ніяк не была абыграна, "абтанцавана".

У чым жа прычыны такога стану? Думаецца, яшчэ і ў нізкім прывычым фондзе. Навошта ехаць на конкурс тым, хто ўжо неяк зарэкамэндаваў сябе, калі стаўкі — капеечныя? Падобна на тое, арганізатарам папросту няма з каго выбіраць. З колькасцю заявак — праблем няма (з больш як 50 прэтэндэнтаў засталася 33). Праблема — у якасці.

Пашырэнне са звукованнем

Неадпаведнасць многіх конкурсных работ contemporary dance адчувалася так востра яшчэ і таму, што сёлета IFMC, які і многія іншыя святы то Першую прэмію атрымаў акурал ка-жанравыя межы. У ягоную пагіт-

ру дадаліся не толькі фотавыстаўкі, якія ладзіліся тут спрадвек, але і ўласнае жывяпіс. У цэнтральным фэе Канцэртнай залы "Віцебск" адкрылася выстаўка Анатоля Кузняцова "Каларыстычная прастора", якая ў дазеным асродку ўспрымалася прамым адлюстраваннем балетнага авангарда. Часам здавалася, што некаторыя палотны быццам паўтаралі траекторыі рухаў артыстаў у лепшых паказах мінулых гадоў.

Яшчэ адной навіной, скіраванай на сінтэз жанраў, стаўся перформанс "У Віцебску Малевіча і Шагала", прыдуманні і здзейснены майстрам гэтага мастацтва, жывяпісцам і скульптарам Клаўсам Рыхтэрам з Германіі, які будучы прафесарам Вышэйшай школы тэатра і танца ў Нойсе, быў запрошаны таксама ў склад журы. Вы калі-небудзь бачылі, каб паважана чалавек, член журы конкурсу, на вачы ва ўсёй грамадскасці (і найперш — канкурсантаў) скарчыўся па-

чалавечыя характары. Разважаць над разбітым каханнем, разбітым жыццём — ці проста пабітым чайным сервізам. Шукаць і знаходзіць метафарычныя сэнсы ў яблыкх (а менавіта гэтымі "сімваламі спакусы" перакідавацца артысты). Радавацца шматлікім "спасылкам" на спектаклі Піны Бауш. Нарэшце, проста любавалася разнастайнымі малюнкамі ў паветры, што выпісаліся тымі жанглёрскімі "размовамі" (як у коміксах, дзе словы змяшчаюцца ў "аблачыцы" каля вуснаў героя).

І пры ўсім гэтым — спектакль паказваўся толькі ў Віцебску. А чаму яшчэ і не ў сталіцы? Калі ўжо удалося "заманіць" такі знаны калектыв, які робіць фурор па ўсім свеце, дык няўжо нельга было скарыстаць той прывязд "па поўнай"? Бо фестываль даўно ўжо вшыйшаў за межы Віцебска, неаднойчы практыкуючы выступленні гэццей на розных пляцоўках краіны. Сёлета, да прыкладу, у Вялікі тэатр Беларусі зноў завітаў "Кіеў мадэрн-балет", паказаўшы там дзве работы Радзі Паклітару — "Андэрграўнд" і "Жанчыны ў рэ-міноры".

У Віцебску дэманстраваліся пастаноўкі і іншыя членаў журы ды і калектываў (нашу краіну ў журы прадстаўляў народны артыст Беларусі, мастацкі кіраўнік балета Нацыянальнага акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета Юрый Траян). Увогуле, журы складалася пераважна з харэографіаў і танцоўшчыкаў. Але сёлета ў яго складзе не было ніводнага балетазнаўцы, балетнага крытыка: прадстаўнікі гэтай галіны ўваходзілі толькі ў экспертны савет, які не меў права ўплываць на журы. Можна, менавіта з гэтай прычыны ў другі тур, пры ўсёй судзейскай шчодрасці, не прайшлі некаторыя папраўдзе перспектывныя работы? Справа ў тым, што мысленне творцы і мастацкага крытыка — прычыноўка розныя. Мастак, сутыкаючыся з іншымі творами, звяртае ўвагу на тое, што бліжэй менавіта яму. Крытык, вядома, таксама мае свае прывільнасці, але проста абавязаны ацэньваць не "суладдзе" сваіх ды чужых эстэтычных густаў, а прафесіяналізм творцы — у межах абранага тым творцам кірунку.

Працягваючы тэму фестывальных парадоксаў, заўважу, што ў другі тур не прайшоў адзіны, ба-дзі, нумар, які ўтрымліваў нейкую навінку. Маю на ўвазе кампазіцыю "Both" з Латвіі, дзе хлопчык на веласіпедзе гарцаваў вакол танцоўшчыцы. Мініяцюры не хапала выбудаванасці драматургіі (былі там і паўторы, і зацягнутасці), але ў вочы кідалася добрая тэма (два абсалютна розныя чалавекі шукаюць шляхі ўзаемаразумення), і што яшчэ больш цікава, яе нешараговы разгорт. Замест вясельнага "хэпі-энду" (маўляў, сустрэліся дзве супрацьлегласці) пачынаўся другі віток адносін, узнікала небяспека, што ў імкненні да дуэта героі страцяць свае індывідуальнасці (кінушышы веласіпед, хлопчык не ператварыўся ў танцора). А галоўнае, тут быў адметны сінтэз жанраў — харэаграфіі і цырка (веласіпеднай эквілібрыстыкі). Так што цырк на IFMC2014 ўвогуле, што называецца, "руліў". Праўда, з пераменным поспехам.

А ці ж не прыкра было тое, што Сяргей Мікель не змог паказаць у Вялікабрытаніі, паказаным у той вечар. Вось дзе быў найвышэйшы пілатаж! І зусім не цыркавыя трюкаў, хаця артысты і сапраўды ўвесь час жангліравалі. Бо пластыка ў іх была — не цыркавая, а менавіта танцавальная, надзвычай вобразная ды выразная. Неверагодна прыгожае відовішча давала магчымасць сачыць за тонкімі псіхалагічнымі адценнямі ўзаемаадносін у калектыве з дзевяці чалавек і разнастайных "групоўках" унутры яго. Вылучаць яркія, часам парадкасныя,

Бамонд: опера, балет

У Нацыянальным акадэмічным Вялікім тэатры оперы і балета Беларусі адбылася прэм'ера балета "Лаўрэнсія" ў харэаграфіі Вахтанга Чабукіяні, якію з любоўю аднавіла Ніна Аніянішвілі. Але аякітаж вакол спектакля выклікала не столькі грузінская класіка, колькі — сцэнічныя строі, прыдуманья знакамітым мастаком, дызайнерам, тэлэоркай Аляксандрам Васільевым, асабліва папулярным на праграме "Модны прысуд". Сапраўды, паглядзець у балеце ёсць што!

Надзея БУНЦЭВІЧ

Вабяць дэталева прапісанія іспанскія краявіды, чымсьці блізка грузінскім (мастак — Давід Манавардзісавілі з Грузіі), — у лепшых традыцыях оперна-балетнай класікі XIX стагоддзя, перанятых і ўзведзеных у эстэтычны ідэал у 1930 — 50-я. У праграмы можна было б адрозніваць пазначыць магчымыя туры ў Іспанію (а таксама — у Грузію), каб на свае вочы убачыць уласобненія на задніках і суперзаслонах старадаўняй палацы ды навакольную прыроду.

Касцюмы Васільева — увогуле шык ды бляск! Даволі традыцыйны крой (у балеце з фасонамі не надта адрознівацца) галантна саступаючы мерсца каларыстыцы і якасці тканін. Ніякай таннай, але пыхлівай флюорэсцэнцыі — пераважаюць мяккія пастельныя тоны, прыродныя адценні, безліч дэжава-пясочна-тэрактывых адценняў, што надаюць ідэальнаму "пейзажам і пейзажам" цычуноў еўрапейскаму стылістыку. Хто б мог падумаць, што кававы колер рознай ступені насычанасці так удала гарманіруе і з салатным, і з бэ-завым, — акурал як у жывой прыродзе! А судносныя "тры да аднаго" ў згаданых спалучэннях быццам пазыды чужых эстэтычных густаў, а прафесіяналізм творцы — у межах абранага тым творцам кірунку.

Заканчэнне. Пачатак на старонках 2 — 3.) Ці не з-за гэтага і ўзнікла непазразуменне, калі "Чорную курцы...", пастаўленую Беларускам тэатрам "Лялька" з Віцебска ажно ў 2006-м, адборачная камісія адхіліла.

Абралі-недабралі?

Вялікі тэатр вылучыў тры работы: дзве оперы і адзін балет. Фармальна, гэта парушэнне згаданага Палажэння, у якім прапісана: ад аднаго тэатра — не больш за два спектаклі. З іншага боку, перад намі дзве асобныя трупы ў складзе аднаго тэатра. І тут таксама аб'ектывна важны нюанс. Базе на тым жа "круглым сталe" ўсё ў адзін чолас прамаўлялі пра неабходнасць хоць якой альтэрнатывы.

Але і пры такой абмежаванасці не ўсё тэатры, на жаль, скарысталі свае магчымасці. Фармулёўкі Палажэння не дазвалялі вылучаць тры ж мюзік-слы, што ставяцца (і былі пастаўлены ў азначаны перыяд!) ў тэатрах драматычных, — згадыма хаця б "Пышкі" Уладзіміра Кандрусевіча, уласоблена трупам, прычым на беларускай мове, тэатрам "не музычным", а Нацыянальным акадэмічным драматычным ім'я Якуба Коласа ў Віцебску. Была і такая тэндэнцыя: тэатры вылучалі не столькі папраўдзе лепшыя спектаклі, колькі тыя, якія, на думку кіраўніцтва, трэба было б адзначыць. Сярод опер апошняга часу маглі б быць, да прыкладу, пастаноўка "Турандот", але рэжысёрская работы Міхаіла Панджавіцэ была ўжо адзначана прэміяй калішняй "Аідзе". Сярод ба-

Іспанскія сяляне ў строях ад куцюр

чорным, які шмат у чым успрымалася не толькі сімвалам, але і штამпам уласобненія іспанскага каларыту, хаця і прысутнічае, але адыходзіць на другі план, бо мастакі адкрываюць нам іншую Іспанію — не традыцыйна- "лубачную", а ўбачаную свежым поглядам. Тое ж самае — з цыганскімі строямі, называліся нетрывяільнымі, у якіх трапіна адлюстравана сама душа народа, а не цяперашня эстрадна-рэстаранная клішэ.

Гледзячы на ўсё гэтае багацце, раптам ловіш сябе на думцы: навошта тыя танцы? Яны ж не дазваляюць напоўніць аідэнцію многія цікавыя дэталі, няспешна атрымаць асалоду ад самога "паказу мод". Ды адно гэта можна было б ператварыць у своеасаблівы харэаграфічна-пластычны спектакль! Чым, дарэчы, не ізяў для згаданых спалучэннях быццам пазыды чужых эстэтычных густаў, а прафесіяналізм творцы — у межах абранага тым творцам кірунку.

У фінале балета гарыць старадаўні палац, падпалены абурнымі

сялянамі. Менавіта гэтакі рэвалюцыйныя вогнішчамі завяршаліся многія даважныя спектаклі (у тым ліку беларуская опера "Кветка ішчасця" Аляксея Туранкова), бо па тых часах, адпаведна савецкай ідэалогіі, нават кантрабандысты разам з Кармянскім сімвалізавалі змагароў-рэвалюцыйнараў. Так што прапалі "Лаўрэнсіі" можна ўключаць у турыстычныя праграмы кшталту "Назад у СССР" — як нейкую "экстравагантнасць" для замежнікаў з Захаду.

З пункта гледжання музыкі, партытуры Аляксандра Крэйна наўрад ці можна называць шэдэўрам рэалізму, нават сацыялістычнага. У ёй шчодрата перамяшаны запазычэнні з "Дон Кіхота" (і, шырэй, творчасці Людвіга Мінусава — і савецкай песеннасць, маршавасць, кінамузыка. Праўда, не запамінаюцца ні мелодыі, ні аркестрацыя. І не па віне аркестрантаў на чапе з Алегам Лесунюм! Яны сумленна граюць тое, што напісана ў нотах.

Што ж да харэаграфіі, дык спектакль трэба раіць найперш тым, хто хацеш быць больш грунтоўна вывучаць беларускую опера "Кветка ішчасця" Аляксея Туранкова), бо па тых часах, адпаведна савецкай ідэалогіі, нават кантрабандысты разам з Кармянскім сімвалізавалі змагароў-рэвалюцыйнараў. Так што прапалі "Лаўрэнсіі" можна ўключаць у турыстычныя праграмы кшталту "Назад у СССР" — як нейкую "экстравагантнасць" для замежнікаў з Захаду.

З пункта гледжання музыкі, партытуры Аляксандра Крэйна наўрад ці можна называць шэдэўрам рэалізму, нават сацыялістычнага. У ёй шчодрата перамяшаны запазычэнні з "Дон Кіхота" (і, шырэй, творчасці Людвіга Мінусава — і савецкай песеннасць, маршавасць, кінамузыка. Праўда, не запамінаюцца ні мелодыі, ні аркестрацыя. І не па віне аркестрантаў на чапе з Алегам Лесунюм! Яны сумленна граюць тое, што напісана ў нотах.

"Лаўрэнсія" пазіцыянавалася як беражлівае аднаўленне гістарычнага помніка. Следам за ранейшымі "Жар-пташай", "Шахзадамі", шматлікімі раннерамантычнымі балетамі яна лагічна працягвае лінію тэатра-архіва-музея. Але штосці не верыцца, каб у 1939 годзе, адлюстравваючы амаральнае аблічча прыгнатыльнай, харэограф мог бы дазволіць сабе паваліць долу мужчын з дзвяціх катэгорыяў ды яшчэ і прымусіць іх катацца па падлозе: артысты проста пацягнулі б за сцену, пакінушышы прадкам дадумваць працяг. Ці, можа, Чабукіяні дадаў гэтыя моманты, калі аднаўляў свой балет у Тбілісі? У любым выпадку яны паруючаць агульную эстэтыку спектакля, а не развіваюць яе, як гэта адбывалася з класічнымі балетамі, што рэдагаваліся кожным наступным пастаноўчыкам.

Выканальніцкі бок, трэба спадзявацца, будзе ўдасканалывацца. Можна, канешне, суцяшаць сябе думкамі, што неаднолькавыя рукі-ногі кардбалета сімвалізуюць індывідуалізаванасць прадстаўнікоў народных мас (хаця гэта, зноў-такі, не ў традыцыях савецкага часу, калі тыя бачылі ўсяго толькі "вінцікамі" вялікага дзяржаўнага механізму: адзінка ж, паводле Маякоўскага, — нуль). Можна ганарыцца, што Вольга Гайко становіцца ўсё больш падобнай да Маі Пісецкай, і асабліва — у партыі Лаўрэнсіі. Можна радавацца, як добра завялі пра сябе творчая моладзь. Канстанцін Геронік на сёння — лепшы Франдоса, аднолькава бездакорны і па тэатры і па выкананні, і па артыстызме. Сярод іншых артыстаў адрозніваецца Яна Штангел, якая ўсавабляе краналяноў, знешне і ўнутрана вытанчаную Паскуалу — не столькі сялянку, колькі пераапантаную сільфіду.

Нарэшце, можна (і трэба!) чакаць далейшых балетных прэм'ер. Сярод іх, ужо ў лютым, — сучасная пастаноўка Канстанціна Кузняцова і Юліі Дзятко на музыку Сяргея Карцэса. А ў аддаленай будучыні абяцалі нават "Анну Карэніну" ў харэаграфіі Барыса Эйфмана, — вось дзе будзе сапраўдна рэвалюцыя! Бо цяперашняя эвалюцыя беларускай балетнай прасторы — пакуль, на жаль, не самая прагрэсіўна-сучасная.

Канкурэнцыя ці выпрабаванне?

летаў — "Вітаўт" ніяк не быў лепшым па харэаграфіі сярод прэм'ер Вялікага тэатра, дзе відэавочна лідзіравалі "Шшыц танцаў Моцарта" (і прэмію, калі што, трэба было б аддаваць замежнай пастаноўчанай групе, якая перанесла спектакль сусветна прызнанага Іржы Кіліяна на нашу сцэну).

Журы былі скарыстаны і магчымасці не былі перададзены тую або іншую прэмію ўвогуле, калі няма годных прэтэндэнтаў. Але ў каго ж узнімаецца рука пазбавіць дзевяць культурных прамаўлялі пра неабходнасць хоць якой альтэрнатывы.

Моладзь ды дзеці

Што ж да вынікаў уласна мастацкіх, незалежна ад агульнай прэміі ці іх адсутнасці, дык апылі ўзровень паказаў быў вельмі добры. А адрозненне ад мінулых Нацыянальных прэміяў, сярод адабраных спектакляў

Якія вынікі III Нацыянальнай тэатральнай прэміі?

не аказалася "правальных": у кожнай — хаця б нешта можна (і трэба!) было б вылучыць.

Іонар выклікалі так званыя рэгіянальныя тэатры. Яны былі не проста "на ўзроўні", а яшчэ і вышэй, прычым некаторыя — куды лепш за сталічныя. І справа не толькі ў тым, што ў іх працавалі запрошаныя мінічане: рэжысёр Аляксей Ілляўскі быў адзначаны за сталічную "Падлю Роспачы" і брэскага "Самаванца", які і яго выхаванец Аляксандр Янушкевіч — прадстаўнікоў нейкіх спецыяльнасцей, іх могуць аб'яднаць у адну: да прыкладу, скрыпка — і разам алыт, тынчых, — згадыма хаця б "Пышкі" Уладзіміра Кандрусевіча, уласоблена трупам, прычым на беларускай мове, тэатрам "не музычным", а Нацыянальным акадэмічным драматычным ім'я Якуба Коласа ў Віцебску. Была і такая тэндэнцыя: тэатры вылучалі не столькі папраўдзе лепшыя спектаклі, колькі тыя, якія, на думку кіраўніцтва, трэба было б адзначыць. Сярод опер апошняга часу маглі б быць, да прыкладу, пастаноўка "Турандот", але рэжысёрская работы Міхаіла Панджавіцэ была ўжо адзначана прэміяй калішняй "Аідзе". Сярод ба-

ход у тэатр у добрай кампаніі (у тым ліку сямейнай), каб потым было з кім абмеркаваць, падзяліцца ўражаннямі, узняць праблемы, якія хвалюць. А вось здзішчай аўдыторыяй — усё больш складана. Наперадзе, зноў-такі, аказаліся тэатр лелечны: і па колькасці, і па якасці. Лепшым жа спектаклем для дзяцей была прызнана "Снежная каралева" ў Драматычным тэатры Беларускай Арміі. Гэта, вядома, адрозніваць прычыннае ўвагу грамадскасці да пастаноўкі. Разам з тым, вядомая казка Андрэсена (дарэчы, цалкам хрысціянская ў арыгінале: Герда, знайшоўшы Каю, выратувала яго маглівай) у пераказе Аляксея Дударава стала гэткай праекцыяй на "мільяныя" серыялы. Разойдзіцца аказваецца... сярстой Герды (ну проста мексіканскія жарсі!), а Герда не праходзіць доўгім шляхам пошукаў ды пакут, а адрозніваць іх аднаго аднаго Фуж Руж. Каралеў, галоўнае ў жыцці — своечасова знайсці апікнутае з боку добрага спонсара-ахоўніка. А што, вельмі сучасна.

Увогуле ж, надалей вельмі хацелася б, каб Нацыянальная прэмія была скіравана не адно на вынік (маўляў, улічваюцца канкрэтны паказ, з усімі яго выпадковымі), але і на перспектыву — на новыя шляхі, якія зрушваюць наша тэатральнае мастацтва і якія ў стане зрабіць яго канкурэнтаздольным па ўсіх паказчыках.

Акцыя "К": журналісцкі аўтапрабег па СДК і не толькі

Зразумела, РЦР з гэтага ніякага прыбытку не атрымае. З іншага боку, кожная прадстаўнічая дэлегацыя, што завітае ў райцэнтр, не застаецца без сувеніраў з Цэнтра рамёстваў, якія той проста вымушаны дарыць. Праблема, характэрная, бадай, для кожнага РДР краіны. Між тым, прэзентацыйны сувенір — рэч заўжды дарагая.

Артэфакты Рухава

Пра гісторыю яшчэ аднаго віду народнага мастацтва, які цяпер набывае брэндавы статус, нам распавяла кіраўнік "Спадчыны" Святлана Міхеева. У вёсцы Рухава майстрыха Марыя Русаковіч вырабляе дываны, дзе ў якасці арнаменту выкарыстоўваюцца раслінныя аплікацыі з саламяных элементаў, што фарбуюцца і наклеюцца на тканіну. Дыван мацуецца на падрамніку і на сцяне вясковай хаты выглядае святочна ды ўрачыста. Думаецца, не менш выразна ён будзе красавацца і ў гарадской кватэры. Мы такой аздобы, прынамсі, дагэтуль не бачылі. Паверце — прыгажосць!..

А пакуль некалькі ўжо трохі выцвілых дываноў Марыі Русаковіч размяшчаюцца ў невялічкім калідоры Цэнтра рамёстваў. Побач з імі — аналагі, зробленыя літаральна некалькі месяцаў таму. А ўсё таму, што сёлета Старадарожскі РЦР вырашыў прадоўжыць традыцыю вырабу "саламяных" дываноў. Узялася за гэтую, скажам шчыра, нялёгкаю працу сімпатычная дзяўчына — Ксенія Вялічка, малады спецыяліст, якая не так даўно скончыла Мінскі каледж мастацтваў. Менавіта ёй выпала адраджаць чарговы адметны брэнд раёна, вядомы з пачатку XX стагоддзя. Некалі саламяныя дываны масава вырабляліся ў сем'ях, тонкасці і таямніцы майстэрства перадаваліся ў спадчыну. А нюансаў у гэтай справе хапае: трэба ведаць, як якасна расправіць салому, а пасля яшчэ і ўмела яе пафарбаваць. Не дзіва, што ў пасляваенны час саламяныя дываны замяніла больш танная фабрычная штампоўка. Той прыклад, калі пры неахайным стаўленні да народнага мастацтва перамагае шырспажыў...

(Не)лірычнае адступленне
Кастуся Антановіча

Стварэнне брэнда — справа, шчыра кажучы, не надта і лёгкая, нават з улікам прыдатнага матэрыялу. Мала ведаць ды шанавец нейкую мясцовую традыцыю — трэ-

На людным месцы

1 снежня, як паведаміла "К" начальнік аддзела па рабоце з дзецьмі і моладдзю маладзечанскага Палаца культуры Таццяна Тарасова, у горадзе прайшлі акцыі, прысвечаныя Міжнароднаму дню барацьбы са СНІДам. А за тыдзень да падзей у раёне быў абвешчаны конкурс малюнкаў-плакатаў "Планета АнтыСНІД".

МАЛАДЗЕЧНА

Так што 1 снежня ўдзельнікаў мерапрыемстваў, якія сабраліся ў Малой зале Палаца культуры, ужо чакала выстаўка графічных работ, скіраваных супраць смяротнага захворвання. Аўтары плакатаў — школьнікі Маладзечаншчыны. Працавала і так званая інтэрактыўная сцяна: на спецыяльных планшэтах кожны ахвотны мог выказаць сваё стаўленне да праблемы. Пад час тэматычнай пра-

Працуе інтэрактыўная сцяна.

грамы "Стоп, СНІД!" творчыя праекты прэзентавалі ў Малой зале навучэнцы гімназіі-каледжа, школ № 4 і № 6. Тэатралізацыі, песні і танцы ярка адлюстравалі пазіцыю моладзі.

З залай размаўлялі педагог-псіхолаг, сацыяльны педагог, урач-эпідэміёлаг. Моладзь з гатунаскою ўключылася і актыўна працавала

з тэстамі. Напрыканцы праграмы валанцёры раздалі сродкі прафілактыкі, буклеты і лістоўкі. Потым усе выйшлі на плошчу ля Палаца культуры, дзе распачалася акцыя "Дастукацца да нябёсаў". У памяць аб загінулых ад хваробы ў паднябессе ўзвіліся рознакаляровыя шарыкі...

Андрэй СТАРЖЫНСКІ

Узоры ткацтва Старых Дарог: злева — вёскі, справа — горада.

Метадцыт Раёнага цэнтра рамёстваў Таццяна Астроўская са старадарожскімі ручніцамі.

Старадарожскі падыход да мінуўшчыны і будучыні

слыху і ў пашане не менш за славу старадарожскую мінеральную ваду...

"Хатка ў хатцы"

І не было б вёскі Старыя Дарогі, каб з тапаграфічным падзелам не ўмяшаліся прыродныя стыхіі. Пэўную частку ад асноўнага паселішча аддзялілі балаты. Так побач з горадам узнікла вёска. Як своеасаблівы філіял рамесніцкага патэнцыялу. Інакш кажучы, аўтэнтчных цікавостак тут не менш, чым у горадзе.

Перад Цэнтрам культуры і вольнага часу сустрэлі мужчыну з хамутом на плячы. Пазнаёмліліся: дзядзька Коля нясе адрамантаваную вупраж для свойскай кабылы Розы. Ён і параіў зазірнуць у клубную ўстанову: "Хатку ў хатцы пабачыце". Міма чарговага ўсеагульнавядомага брэнда прайсці ніяк не маглі. Сутнасць "два ў адным" патлумачыла дырэктар ЦКІВЧ Валянціна Спідар. Справа ў тым, што пад час дзеяння рэгіянальнай праграмы па адраджэнні традыцыйнай беларускай спадчыны і пры ўдасканаленні клубнай установы было вырашана на першым яе паверсе, у адным з пакояў, аднавіць майстэрню ткачыні. Адбудавана яна была ў выглядзе сялянскай хаткі з печу, драўлянымі сценамі, ложкам, куфрам ды іншым нязменным побытавым антуражам вясковага жылля.

Гаспадыняй тут — Аляксандра Праташчык, ткачыца, народны майстар Беларусі. Ткацтва яе вучыла маці. А кросны належылі яшчэ бабулі, таксама знамай рамесніцы.

Вось і атрымліваецца, што станку гэтаму — без малага стагоддзе. Між тым, вандраваць яму выпадае ці не па ўсёй Беларусі: майстар-класы даюцца на святах і фестывалях. У час пераездаў хоць нейкая дэталёвая станка-доўгажыхара ды ламаецца, таму ён увесь "латаны-пералатаны"... Распавядаючы пра гэта, майстрыха вывела нас на вось якую праблему: ткацкі станок на сёння — гэтка ж рэдкасць, як і спецыяліст з вышэйшай адукацыяй у сельскай культуры. Ведаем дакладна: адсутнасць такой тэхнікі замінае сям-там адкрыццю філіялаў РДР на сяле.

Дык чаму б не займаецца ў рэспубліцы спецыялістаў, якія па замове стваралі б па аўтэнтчным узору новыя кросны, мабыць, з сучасных, больш надзейных, матэрыялаў — гласціку ды алюмінію. Так, у штучна састараных майстэрнях, як старадарожская, такія навадзелы не глядзеліся б па вызначэнні. Але ж, як вы памятаеце па ранейшых публікацыях, ткацтва дзяцей (да прыкладу, у Слоніме) пачынаюць навучаць з малодшых класаў агульнаадукацыйнай школы. Вось тут новая тэхніка і прыйшла б да месца. Зрэшты, пытанне — спрэчнае. Хтосьці скажа: аўтэнтчныя кросны, няхай сабе і шматкроць ажыўленыя, нясуць у сабе энергію продкаў. Мы гэта з рахунку ніяк не скідаем, як і тое, што для "абсучаснення" архаічных вытворчых працэсаў спатрэбіцца як мінімум яшчэ адна дзяржпраграма. Ды дзе ж пад яе грошы ўзяць? А з лому, здабытага на сметніку, зухаваты майстар любы механізм збярэ...

(Не)лірычнае адступленне
Яўгена Рагіна

У Аляксандры Аляксееўны Праташчык — блакітныя вочы. Асабліва калі пасміхаецца. Нагода для добрага настрою ёсць: на пенсіі, а працуе, значыць — патрэбна. Ёсць пакуль каму і майстэрства перадаць. Для гэтага хатка ў хатцы, урэшце, і стваралася. Словам, жыве майстрыха — як працуе, працуе — як жыве. Пра гэта ж распавядаюць і тканяныя знакі, кожны з якіх — своеасаблівы шэф-код сялянскага жыцця-быцця. Вось

26 — 27 лістапада на Магілёўшчыне прайшоў семінар дырэктараў раённых дамоў, цэнтраў, палацаў культуры, цэнтралізаваных клубных сістэм. Кіраўнікі ўстаноў раённага значэння абмяркоўвалі праблемы развіцця культуры ў сельскай мясцовасці ў рамках выканання Дзяржаўнай праграмы развіцця сельскіх тэрыторый на 2011 — 2015 гады.

МАГІЛЁЎШЧЫНА

Праграма першага дня семінара ўключала знаёмства з работай устаноў культуры Чэрыкаўшчыны. У аграгарадку "Язёры" ўдзельнікі наведлі свята агароднага пудзіла "Страж садоў і агародаў", пад час якога жыхары гэтай і бліжэйшых вёсак прадстаўлялі на суд журы самаробных "ахоўнікаў" сваіх зямельных участкаў ды суправаджалі выступленні творчай абаронай. Затым ва ўтульнай канцэртнай

зале Язерскага СДК пры ўдзеле дырэктара ўстановы Наталлі Мядзведзевай адбылася прэзентацыя дзейнасці клубных фарміраванняў устаноў. Паказ стаў прыкладам работы сельскага ДК па прыцягненні насельніцтва ў гурткі і аматарскія аб'яднанні.

Пасля ў рамках асвятлення тэмы "Асаблівасці абслугоўвання мала-населеных і аддаленых вёсак" удзельнікам семінара было прапанавана азнаёміцца з работай устаноў культуры "Аўтаклуб" і наведзець пасяджэнне гасцёўні "Падарожжа ў мінулае Заазерскага краю" аматарскага аб'яднання "Спадчына". У Заазер'і гасцей чакала выстаўка традыцыйных беларускіх ручнікоў і лялек-абярэгаў, а таксама майстар-клас па народным танцы ў выкананні народнага ансамбля на выданай песні "Равеснікі". Загадчык аўтаклуба Людміла Коласава прадэманстравала прыёмы работы па зборы і фіксацыі фальклорнага матэрыялу ў сельскай мясцовасці.

Праграму семінара прадоўжыла свята "Рэчыцкія пачастункі ад

так, з аглядак на мінуўшчыну, Аляксандра Аляксееўна і правызначае сваю будучыню. Пра гэтую жыццядайнасць тканай творчасці мне яшчэ ў Неглюбцы калісьці распавядалі. Але пра неглюбскае ткацтва — у наступных нумарах...

Ініцыятыва, вядомая на ўвесь свет

Знайсці прыватны Музей Анатоля Белага ў Старых Дарогах — задача даволі простая, нягледзячы на тое, што размяшчаецца ён у пры-

Анатоля Белага — Васілём, ад якога засталася трохі манет Вялікага Княства Літоўскага. На сродкі ад іх продажу Белы ў сярэдзіне 1970-х купіў некалькі мастацкіх твораў для сваёй будучай калекцыі. Ягоны бацька Яўхім у сваёй вясковай сядзібе пачаў збіраць творы мастацтва. Аснову ж калекцыі музея склаў асабісты збор спадара Анатоля: жывапіс, графіка, скульптура, медальёнае мастацтва і нумізматыка.

Не менш цікавая экспазіцыя і на падворку. Мы з задавальненнем азнаёміліся з некалькімі дзясяткамі

Распавядае дырэктар Цэнтра культуры і вольнага часу вёскі Старыя Дарогі Валентына Спідар.

былі і будуць

ватным сектары на ўскрайку горада. Але кожны мінак ведае і не без гонару можа паказаць, дзе гэтая ўстанова знаходзіцца. Некалі намеснік старшыні Брэскага аблвыканкама Леанід Цупрык сказаў, што музей (дзяржаўны або прыватны) павінен існаваць ці не ў кожным беларускім паселішчы. Хаця б для таго, каб патлумачыць, чаму менавіта так, а не інакш называецца вёска (мястэчка), якую гісторыю мае і чым адметная ў культурным плане. Залатыя словы! Адпаведна, будзе лагічна, калі мясцовыя ўлады больш актыўна пачнуць супрацоўнічаць з прыватнымі музеямі, у тым ліку і на Старадарожчыне.

Таму і вырашылі наведаць установу, якую стварыў неардынарны, няўрымслівы папулярызатар беларускай культуры. Гаспадара ўжо як некалькі гадоў няма на гэтым свеце. Цяпер за музеем даглядаюць ягоныя сваякі. Яны ж па магчымасці і праводзяць бясплатныя экскурсіі.

Асновай экспазіцыі прыватнага музея стала сямейная калекцыя. Як мы даведаліся, пачатак яе збору быў пакладзены яшчэ дзедам

скульптур, прысвечаных дзеячам гісторыі і культуры Беларусі, што знаходзяцца па-за сценамі музея. Пабачылі Францыска Скарыну, Кастуся Каліноўскага, Францішка Багушэвіча ды многіх іншых...

Хочацца прыгадаць яшчэ адзін цікавы факт, звязаны з Белым. Студэнты і выпускнікі Белдзяржуніверсітэта мусяць згадаць помнікі Міколу Гусоўскаму, Францыску Скарыну, Ефрасінні Полацкай і Кірылу Тураўскаму ў дворыку галоўнага корпуса сваёй альма-матэр. А ўсталявалі іх пры фінансавай ды арганізацыйнай падтрымцы старадарожца.

Стабільнасць — не развіццё

Далей скіраваліся ў бок Жлобіна. Навігатар праклаў шлях праз знаёмыя нам з ранейшых аўтатураў мясціны на Магілёўшчыне. Грэх было не завітаць у Глушу — на радзіму Алеся Адамовіча. У мясцовым Доме культуры пацікавіліся зменамі, якія анансавалі ў "К" яшчэ год таму. Вось толькі парадаваць нас не змаглі: праца над Музеем Алеся Адамо-

Кіраўнік клуба майстроў "Спадчына" Святлана Міхеева ля дыванаў з Рухава.

Ткачыня Аляксандра Прагашчык з вёскі Старыя Дарогі за "фамільнымі" кроснамі.

Выстаўка "Лялька-Старадарожка" ў РДК.

У "Майстрыні па ткацтве" вёскі Старыя Дарогі.

віча спынілася, з-за адсутнасці станка Цэнтр рамёстваў так і не змог праступіць да адраджэння ткацтва. Гэта нягледзячы на наяўнасць спецыяліста... З іншага боку, і горш з культурай у Глушы не стала: ДК знаходзіцца ў добрым стане, як і раней, набірае нямала дзяцей мясцовыя ДШМ, праводзяцца традыцыйныя святы ганчарства. Здавалася б, усё стабільна, але...

У Бабруйску, праязджаючы ля славуага вытворцы зефіру, не змаглі ўтрымацца ды завіталі ў фірменную краму. Пра што не пашкадавалі: такога смачнага зефіру ў Мінску не купіш. Падсілкоўваючыся бабруйскімі смакоцямі, за колькі кіламетраў ад Жлобіна вырашаем збочыць з трасы да якой-кольвечы вёскі. Ужо ў цемрадзі выязджаем да Беліцы. Так і не знайшоўшы ніякай установы культуры, вырашылі распытаць пра яе мясцовага жыхара. Як высветлілася з размовы, трапіўся нам супрацоўнік Жлобінскага ГДК, які жыве ў гэтай вёсцы. Хлопец падказаў нам, як праехаць да клуба, папярэдзіўшы, што ўстанова не працуе, ужо некалькі гадоў. Гэта нягледзячы на тое, што вёска не падалася нам малой ды бесперспектыўнай.

Ужо ў Жлобіне нам патлумачылі прычыну закрыцця ГДК. Аказваецца, Беліца даўно стала прыгарадам райцэнтра, а мясцовых жыхароў там "пацяснілі" дачнікі, пад якіх установы культуры паддаджвацца не збіраюцца...

Агульнае (не)лірычнае завяршэнне

Якія можна зрабіць высновы? Думка пра неабходнасць стварэння (адраджэння) рэгіянальных брэндаў, якую «К» упарта выказвала цягам апошніх гадоў, пакрысе становіцца явай. Таму прыклад — дзейнасць работнікаў культуры Старадарожчыны. Дадатным падалося і тое, што яны, прасоўваючы, да прыкладу, сваю традыцыйную ляльку, цудоўна разумеюць, што яна не павінна паўтараць ляльку, скажам, Рагачоўшчыны. Думаецца, аксіёмай ужо стала, што ў кожнага рэгіёна нашай краіны — свае строі, свае арнаменты вышыванак. Ухвальна, што аддзелы імкнучца не быць падобнымі да іншых. З гэтай нагоды: ці не прыспеў час для падрыхтоўкі прэзентацыйнага фотакаталога рэгіянальных брэндаў? Пачэснае месца тут знойдзецца не толькі святам, фестывалю ды абрадам, але і канкрэтным рэчам: ручнікам, лялькам, дыванам... Уяўляеце, якім стане альбом?..

Фота аўтараў

"Эксперымента" на Чэрыкаўшчыне

патэльні і чыгунка" і пасяджэнне аматарскага аб'яднання "Сямейны агмень". Імпрэза пад назвай "Піліпаўскія вячоркі" была арганізавана Рэчыцкім цэнтрам культуры. Дырэктар ЦК Анжэла Рудзікава азнаёміла з дзейнасцю ўстановы, а кіраўнік аматарскага аб'яднання Любоў Старавойтава распавяла аб захапленні рукадзеллем, творчым шляху, рабоце ў аб'яднанні.

Начальнік аддзела ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Чэрыкаўскага райвыканкама Кацярына Каркозава падзялілася з кіраўнікамі клубных устаноў досведам па павышэнні прафесійнага ўзроўню кадрў. Так, на Чэрыкаўшчыне з

поспехам прайшоў "эксперымента", які датычыўся працаўладкавання маладых спецыялістаў. Як паказала практыка, такі работнік, размеркаваны ў сельскі Дом культуры, а затым пераведзены на пэўны тэрмін у РЦК з мэтай павышэння прафесійнага ўзроўню і напрацоўкі адпаведнага досведу, пасля вяртання ў СДК паказвае больш выніковую дзейнасць — ад вырашэння арганізацыйна-творчых пытанняў да гаспадарчых клопатаў.

27 лістапада семінар прадоўжыўся непасрэдна ў Магілёўскім абласным метадычным цэнтры народнай творчасці і культурна-асветнай работы ў рамках Савета дырэктараў, дзе былі падведзены

вынікі работы клубных устаноў па выкананні Дзяржаўнай праграмы ўстойлівага развіцця сяла на 2011 — 2015 гады за трэці квартал бягучага года, вывучаны пытанні дзейнасці клубных устаноў вобласці па абнаўленні культуры сяла, асаблівасцей арганізацыі работы клубных фарміраванняў, арганізацыі работы клубных устаноў па выяўленні і фіксацыі аб'ектаў нематэрыяльнай гісторыка-культурнай спадчыны, работы раённай дамоў рамёстваў па развіцці народных рамёстваў і промыслаў. Таксама разгледжаны нюансы падрыхтоўкі і афармлення справаздачных дакументаў па выніках работы за 2014 год.

Правядзенне такіх семінараў у Магілёўскай вобласці — добрая традыцыя, якая спрыяе абмену прафесійным досведам і ўсталяванню больш цесных кантактаў паміж раёнамі ў сферы культуры.

Вось такія цікавосткі здзіўлялі пад час семінара. / Фота аўтара

Алёна БЕЛАНОЖКА, вядучы рэдактар Магілёўскага абласнога метадычнага цэнтра народнай творчасці і культурна-асветнай работы

Т Э К С Т

Тактыка культурнага развіцця

Віртуальная — нерэальная?

У суседзяў — чарговая навінка (нават крыху зайздросна ад усё больш высокага ўзроўню іх культурнай актыўнасці і асабліва — ад магчымасцей для рэалізацыі задум): напрыканцы лістапада адкрылася Усерасійская віртуальная канцэртная зала.

Сяргей ТРАФІЛАЎ

Сутнасць праекта ў тым, што канцэрты будуць транслявацца ў рэжыме онлайн, але не ў безаблічную вэб-прасторы, дзе яшчэ не факт, што яны спаткаюць свайго слухача. У 37 рэгіёнах суседняй дзяржавы людзі займаюць магчымасць прыходзіць у пэўную аснашчаную адпаведнай тэхнікай залу, каб паслухаць і паглядзець выступленні артыстаў разам з рэальнымі глядачамі ў канкрэтным горадзе.

Гатовы адрасу патлумачыць, дзе ж тут прывязка да культуры рэгіёнаў Беларусі. Мне бацца два варыянты пераймання досведу суседзяў на нашай глебе. Па-першае, абласныя філармоніі, што скардзяцца не столькі на нястачу глядачоў, колькі на брак публічнай увагі да іх дзейнасці, маглі б паспрабаваць "узброіцца" такім вопытам. Можна трансляваць канцэрт па раёнах вобласці (хай сабе і ў памяшканнях палацаў культуры ці дзіцячых музычных школ), а цалкам верагодна паспрабаваць наладзіць гэты інтэрнэт-мост з калегамі ў іншых абласных цэнтрах. Хай сабе атрымаецца для пачатку адзін "нумар па абмене" ў канцэрце, але публіку ўраціць сваёй "прасунутасцю" атрымаецца.

Ёсць і другі аспект. Скажам, вы плануеце паехаць у пэўны раён Беларусі. Што ведаеце пра яго? Прыгадаеце, відаць, нейкі палац, які стаў музеем, магчыма, кагосьці з выбітных тамтэйшых ураджэнцаў, нейкую царкву ці касцёл. І ўсё. Прычым пошукі па ўсіх даступных "тырнэтах" у спробах дашукацца састаных, а не выключна гісторыка-культурных адметнасцей хутэй за ўсё пацерпяць параженне. Чаму? Бо няма інфармацыі. Ці яна абсалютна няправільна пададзена.

Я нават не стану марыць пра тое, як нам не хапае віртуальнай культурнай карты Беларусі (націснуў назву раёна, а табе нармальнай мовай з пераканаўчымі ілюстрацыямі ўсё выкладзена: ісці туды і туды, каб пабачыць тое ды тое). Але ж, пагадзіцеся, нельга назваць рэальнай альтэрнатывай старонкі з назвай "Культура" на сайтах райвыканкамаў. Пра што там? Ды пра колькасць устаноў сферы, лік іх наведвальнікаў і навуачнаў, з пералікам мерапрыемстваў ды прэйскурантам платных паслуг. І фота памерам з пачак запалак. Ёсць яшчэ сайты раённых і абласных музеяў на агульным рэсурсе museim.by, але яны альбо не абнаўляюцца, альбо сваімі сумна-шаблоннымі пералікамі выставак раз у пару месяцаў наводзяць роспач. Урэшце, разумею, што не ўсе ўстановы маюць нават прасцейшы сайт і грошы на яго распрацоўку ды падтрымку. Але...

У пэўным сэнсе альтэрнатывай сталі старонкі ў сацыяльных сетках: аператыўная інфармацыя і гарантываны лік яе чытачоў дазваляюць займаць хоць каліва жаданай публічнасці задарма. Але ж колькі ў нас устаноў, а колькі тых старонак... І колькі ў іх падпісчыкаў... І як часта посяцця абнаўленні, каб тых падпісчыкаў прыцягнуць...

Я ўсё гэта вяду да таго, што дамы рамёстваў, вясковыя музейчыкі, прыватныя калекцыі, анімацыйныя праграмы ў дамах культуры ці бібліятэках не становяцца шырока папулярнымі. Няма звестак? Не выкладзены ў Сеціва? Так. Да ўсяго, чарговая прычына паскардзіцца на долю работніка культуры. Але ж каму яшчэ выкладваць, як не самім ініцыятарам і рэалізатарам самых цікавых задум? Манетызацыя пакрысе правіцця: ці ў прыбытку ад платных паслуг, ці ў той самай публічнасці — хто да чаго імкнецца.

Дарэчы, старонка газеты "Культура" ў "Фэйсбуку", далучацца да якой запрашаем штонумар, пачалася з такога ж жадання больш шырокай прысутнасці выдання ў публічнай прасторы. Цяпер вэб-падпісчыкаў — звыш 1 300. Большага паказчыка дзяржаўнага газеты Беларусі, падаецца, сёння не маюць...

20 лістапада ў агра-радкаў "Сеніца" прайшоў канцэрт калектываў Мінскага раёна. Выступілі 340 удзельнікаў. Выступілі так, што мерапрыемства ператварылася ў падзею. Шаравы канцэрт становіцца адметным відовішчам, калі яго "выбудовае" рэжысёр масавых мерапрыемстваў. Мы, на жаль, мала пра апошніх ведаем, бо іх, яркіх ды непаўторных, па паліцах можна пералічыць. Інакш кажучы, падзея ў Сеніцы стала нагодай для гутаркі з намеснікам дырэктара Мінскага раённага цэнтра культуры Аленай ЛЕДАХОВІЧ — менавіта яна стала рэжысёрам справаздачнай акцыі.

Яўген РАГІН

Блінцы для Горада Дзяцінства

— Якая ў вас адукацыя, Алена Валер'еўна?

— У 2000 годзе скончыла Віцебскае вучылішча мастацтваў, атрымала дыплом рэжысёра народных святаў і абрадаў, у 2005 — Універсітэт культуры па гэтай жа спецыяльнасці, кафедрай рэжысуры загадваў тады Пётр Адамавіч Гуд.

— Тым не менш, працуеце намеснікам дырэктара...

— Рэжысура — тая любімая справа, да якой пастаянна цягнецца душа... У РЦК працуюць метадысты практычна па ўсіх жанрах. Работнікі культуры без нашай падтрымкі не застаюцца. Людзі ў камандзе — натхнёныя і ўпэўненыя ў сваіх сілах. Усё робім сумесна ды незалежна ад канкрэтных абавязкаў кожнага.

— Дакажыце, калі ласка, на яскравым прыкладзе, што рэжысура — справа важная.

— Рэжысура — той інструмент, пры дапамозе якога мы прыцягваем увагу вялікай колькасці людзей. У клубныя ўстановы прыходзяць звычайныя людзі, і трэба абраць правільную форму для гаворкі з імі, каб кожнае слова пра рэчы духоўныя, непарушныя дайшло да сэрца, душы. Канцэрт у Сеніцы, да прыкладу, называўся "Аб вечным, існым, непарушным". Пры дапамозе канцэртных нумароў вялі гаворку пра тое, на чым свет трымаецца: пра міласэрнасць, любоў, каханне... Тэатралізаваны атрымалася кранаальнай...

— Вы даказалі, напэўна, што нічога не атрымаецца без добрага сцэнарыя...

— Рэжысёрская мова — загадкавая. Пэўныя рэчы мы не агучваем, а паказваем. Я маю на ўвазе не толькі падводкі паміж нумарамі. І тут без матэматыкі не абысціся. Кожны ўдзельнік павінен выйсці на сцэну строга ў свой час. Кожны крок вывараецца. Глядач, як правіла, на такіх момантах сваю ўвагу не спыняе. Калі ён іх не заўважае — з нашага боку ўсё зроблена тэхнічна дакладна...

— Вось гэтая незвычайная "закадравая" кухня мяне і цікавіць.

— Мерапрыемства ў Сеніцы мы рыхтавалі цягам месяца. Два

тыдні метадысты аб'язджалі раён, адсочвалі нумары... Я як рэжысёр спачатку не ведала, у што гэта ўсё выльецца. Ідзя таксама нараджалася два тыдні. Пэўныя выступленні сталі асновай сцэнарыя. Шмат нумароў рыхтавалася спецыяльна, за вельмі кароткі перыяд: за два тыдні, іншыя — за тыдзень. Вялікі дзякуй тым людзям, якія згадзіліся ў такіх сціслых тэрмінах на падрыхтоўку неабходных па задуме канцэрта нумароў! Увесь жа канцэрт, што называецца "падымалі на ногі", рэпэціруючы толькі звязкі паміж нумарамі. Магчымасцей для пэўнацэннага прагону не было.

— Канцэрт адбыўся. Шмат было рэжысёрскіх хібаў?

— Будзем спадзявацца, глядзельная зала большасць з іх не заўважыла... Позна прыбралі мікрафоны — адзін з іх зачэпіла бальнай сукенкай танцорка... Доўга рэпэціравалі выхад аднаго з калектываў: усё не так было — не здолелі выйсці і ўступіць як след.

На "кухні" рэжысёра Алены Ледаховіч

Алена ЛЕДАХОВІЧ, намеснік дырэктара Мінскага раённага цэнтра культуры

Пад час канцэрта ў Сеніцы.

І пад час канцэрта не атрымалася... Але, калі казаць увогуле, што хацелі глядачу данесці, тое — даслелі.

— Шмат вашых аднакурснікаў засталася ў прафесіі?

— Напэўна, не. Не знайшлі сябе. Паквапіліся на большыя грошы... Я ў вучылішча пайшла толькі таму, што не ведала матэматыкі. Скончыла навучанне з чырвоным дыпломам, таму ва Універсітэце здавала два экзамены толькі. Здала іх на "выдатна" — і прайшла. Аднак не бачыла сябе рэжысёрам і пасля навучання. Чатыры дні на тыдзень працавала ў Цэнтры творчасці дзяцей і моладзі, а тры дні — прадавала парфуму на рынку... Грошы "рыначныя" былі вельмі вялікія. Брат казаў: "Ды кідай ты сваю капеечную працу па спецыяльнасці..." Праз час рэжысура захапіла, і я ад рынку ўвогуле адмовілася. Займаюся любімай справай і не шкадую. А любімая справа заўжды пракорміць. Я ж яшчэ канцэрты і ў сталіцы вяду...

— "Рэжысура захапіла не адразу". Мо чагосьці ва Універсітэце не дабралі?

— Толькі досведу. Пакліканне — адна справа. Іншая — досвед, які неабходна пастаянна напрацоўваць...

— Дык мо колькасць навучальных гадзін на практыку трэба павялічыць? Каб з першага курса ВНУ ездзіць на сяло і напрацоўваць навыкі?

— Выязджалі з педагогамі часта, але пакуль сам гузакоў не наб'еш... Памятаю, мяне бабуля вучыла блінцы гатаваць — доўга безвынікова мучылася. Калі ж мяне жыццё прыціснула — я тыя блінцы сама навучылася гата-

■ "Дзяўчынка трапіла па размеркаванні, шчыра прызналася тады, што адпрацуе належнае — і знікне. Чатыры гады прайшло, а ўсё не знікае, бо — спадабалася... Гэта каманда, якую не засмучаюць нізкія заробкі".

ваць! Пётр Адамавіч Гуд казаў: вы нікому не павінны давяраць — вы і толькі вы адказваеце ў рэжысуры за кожную дробязь! Каманда камандай, але ўсё адсачыць я павінна сваімі вачыма... Думаю, што трэба ўмацоўваць сённяшняю матэрыяльную базу Універсітэта. У мой час не было мультымедычных праектараў, экраноў. Асвоіла іх нашмат пазней. Першы вялікі канцэрт у мяне быў у ДК "МТЗ" тры гады таму. Ногі падкошваліся ад страху: ці ж жартачкі — 250 артыстаў на сцэне! І хвалілі ў той момант менавіта тэхнічныя моманты, тэмпарытм канцэрта, агучванне калектываў... Тады яшчэ не была гатова размаўляць з глядачом на тэмы, якія турбуюць.

— Вы не будзеце адмаўляць таго, што сёння ў нас — пэўны крывіс рэжысуры нават рэспубліканскіх святаў? Рэжысёраў за надта добра вучаць у ВНУ, каб яны засталіся ў культуры?

— Гуд быў у Сеніцы і казаў, што нам трэба на іншы, больш высокі, рэжысёрскі ўзровень выходзіць. Зараз са сцэны прапаююць збольшага забаўкі, шоу. Мы ж закрываем тэматэку духоўнасці з дапамогай класічных твораў.

Паўтаруся: правільная тэма, правільная мова яе раскрыцця — гарантыя поспеху. У адваротным выпадку не будзе прафесійнага росту. Мо ў гэтым прычына крызісу, пра які вы кажаце? Выкладчык Павел Іваноў з Акадэміі мастацтваў нам казаў, што сапраўднымі рэжысёрамі мы станем пасля сарака, калі назапасім пэўныя жыццёвыя досведы. І ён не памыліўся! Без выпактаванага ўсведамлення пэўных рэалій праўды са сцэны не скажаш... На апошнім канцэрце перад дзіцячым блокам пра дабыню на сцэну выйшла адна з нашых салістак — Людміла Палычак, якая ад імя бабулі вяла гаворку з унукам. Дык вось, гэты вобраз — маёй бабулі, якая вучыла мяне людскасці. Увесь канцэрт пабудаваны на маіх згадках і ўражаннях. А "праз сябе" — гэта заўжды цяжка, але інакш нельга...

— Што рэжа вока, калі бачыце чужое мерапрыемства?

— Сядзячы ў глядзельнай зале, я больш пачуваю сябе ў ролі балельшчыка і вучня, а не судзі. Нават мерапрыемства, якое не ўдалося, не бывае цалкам дрэнным. Заўжды для сябе знайду тое, чым можна ўразіцца, чаму павучыцца, узяць, што называецца, на замётку, як трэба рабіць і як не трэба. А засмучае вось што... На жаль, рэжысёры, не задумваючыся, прапаююць людзям лёгкую, смачную, але зусім не карысную ежу: прыгожыя, яскравыя нумары, спецэфекты — усё лёгка для глядацкага ўспрымання, але не прымушае думаць, не кранае сэрца, не ўносіць душу... Фіналы амаль аднатэпныя, напрыклад, на песню Анжалікі Агурбаш "Белая Русь", са спадзяваннем на тое, што праз тыя словы, якія ў ёй гучаць, мы цалкам і поўнасцю выказваем усю любоў да сваёй Радзімы. Між тым, тэму любові да таго месца, дзе ты нарадзіўся, на мой погляд, трэба раскрываць куды глыбей. Каб гэта зразумець, варта ўважліва паслухаць песню "С чого пачинаеце Родина" ў выкананні Марка Бернэса... За адсутнасць тэхнічнасці, пра якую мы ўжо гаварылі, не асуджаю, бо ведаю, наколькі рэжысёрская справа складаная. Урэшце, не ўсё ад рэжысёра залежыць. І ў першую чаргу — чалавечы фактар.

— Рэжысёр павінен гучна крыкаць і ўмець лаяцца?

— Ён павінен быць настойлівым. Важна ўмець сумнявацца і слухаць дасведчаных у нейкіх момантах. Але галоўнае слова — за табой. Хоць мае ідэі ажыццяўляе мая каманда, членам якой я звязана ўдзячна... Аднойчы да мяне прыйшлі з Універсітэта культуры чатыры старшакурсніцы — узяла адну: не за прыгожыя вочы, а за снае разуменне таго, што і як трэба рабіць. Засталася ў нас і пасля вучобы. Другая дзяўчынка трапіла па размеркаванні, шчыра прызналася тады, што адпрацуе належнае — і знікне. Чатыры гады прайшло, а ўсё не знікае, бо — спадабалася... Гэта каманда, якую не засмучаюць нізкія заробкі.

— Гаворка ў нас пакуль ішла пра канцэрты. Што яшчэ хацелася б рэалізаваць сваёй камандай ў перспектыве?

— Вельмі жадаем стварыць Горад Дзяцінства, дзе будзе сцэна для пастаноўкі казак, памяшканні для гурткоў (не выпадковых, а разумных, выхаваўчых), магчымасці для правядзення Дзён імянінніка... І галоўнае: жыццё тут будзе наладжана супольна з нядзельнымі школкамі ды сямейнымі псіхалагамі. Падтрымкі апошніх нам цяпер хранічна не стае. Пачнём з малога. Горад, як вядома, будзеца не за адзін год...

Працягваем узнятую ў мінулым нумары "К" тэму выкладання ў дзіцячых школах мастацтваў. Тады мы закранулі аспекты пад'яду як да канкрэтнага курса, так і да сістэмы ды прыярэтэтаў у выкладанні наогул. Сёння ж пра асобу выкладчыка мастацкіх дысцыплін і аб прафесійных якасцях разважае выкладчык Гродзенскай дзіцячай мастацкай школы, жывапісец Вікторыя Ільіна. Дарчы, яе выстаўка працуе гэтымі днямі ў сталічнай галерэі "Мастацтва".

сумна засяродзіцца выключна на карцінах, абмежаваць свой свет сценамі майстэрні, палатном ды фарбамі. Мне патрэбен сяброўскі асяродак, сумоўе. Нарэшце, мне хочацца прыгожа апрануцца ды выйсці ў людзі. Усё гэта я маю на сваёй працы...

Прагназаваць

— Ёсць яшчэ адна акалічнасць, якая робіць настаўніцтва прывабным для мяне. Гэта магчымасць з вялікай доляй верагоднасці прагназаваць вынік сваіх намаганняў. Творчасць прадугледжвае рызык, нагадвае латарэю: невядома, спатрэбіцца камусьці твая карціна ці не, знойдзецца на яе пакупнік ці не. А тут, маючы пэ-

■ "Мы звычайна цікавімся ў тых, хто прыходзіць у нашу школу, пра любімага мастака. Як правіла, у адказ чуюем слаўтыя імёны. Цяпер жа, не паверыце, вучыцца мастацтву прыходзяць дзеці, у якіх любімых мастакоў няма. А калі націснеш — ну хоць якога мастака назаві, — ён табе згадае... Нікаса Сафронава".

Пра аўтарытэт

— Я адчуваю, што праца з дзецьмі адбіваецца на маім характары. Я калісьці чула, што ў некаторых краінах чалавек, які сем гадоў прапрацаваў настаўнікам, не можа быць сведкам у судзе. Маўляў, справа ў тым, што ён успрымае рэчаіснасць не такой, якая яна насамрэч ёсць, а такой, якой яна нібыта павінна быць. Гэта вынік таго, што настаўнік прызвычайваецца да таго, што ягоная думка, ягонае слова — закон для вучня. Калі-нікалі я спрабую глядзець на сябе збоку і, бывае, заўважаю ў сябе настаўніцкія інтанацыі нават у размове з сябрамі... У прыцыпе ж, я за даверныя стасункі паміж настаўнікам ды вучнем, але ж на справе трэба і пра аўтарытэт

Што ў вас новага?

І залатое руно...

Касцюковіцкі раённы цэнтр культуры

Сёння ў структуру ЦКС уваходзяць 224 установы клубнага тыпу, у тым ліку — Раённы цэнтр культуры, Маладзёжны культурны цэнтр "Юнацтва", РДР кінавідацэнтр "Свет", аўтаклуб.

Яўген ПАГІН

Пры Цэнтры дзейнічаюць два метадычныя аддзелы: народнай творчасці і культурна-дагавівай дзейнасці, збоўшага забяспечваючы падтрымку і сямлі. Лідарам творчых ініцыятыв, пазабюджэтных даходаў з'яўляецца Раённы цэнтр культуры.

"РЦК, — працягвае намеснік дырэктара Касцюковіцкай цэнтралізаванай клубнай сістэмы Наталля Дробышава, — курыруе ўсе буйныя культурныя акцыі раёна: Абласное свята пазэіі і аўтарскай песні "Пісьмяноў луг", раённы конкурс "Песня года" і конкурс самадзейнасці працоўных калектываў..."

За дзесяць месяцаў РЦК зарабіў звыш 170 мільёнаў пазабюджэтных рублёў пры плане больш за 144 мільёны. Запланаваны навагодні мюзікл "У пошуках залатога руна" абяцае даць неаблігі грашовы прыбытак. Лішне кажаць, што да Новага года цяпер рыхтуюцца і ў сельскіх установах са складу ЦКС.

На сёння ў раёне 19 народных і ўзорных самадзейных калектываў, у тым ліку 9 — у РЦК. Раённы цэнтр культуры сістэмна займаецца і адраджэннем народнай спадчыны. Наталля Дробышава пераконвае, што ўстанова плануе прадоўжыць вывучэнне праяў нематэрыяльнай культуры. Да прыкладу, цікавыя элементы Купалля існуюць у паселішчы Пралетарскі, дзе для агульнага абрадавага вогнішча дровы збіраюцца з кожнага сельскага падворка. Усё гэта цяпер запісваецца і сістэматызуецца.

Сёлета "К" пісала пра Гусінае свята ў вёсцы Бялая Дуброва. Адроджаная традыцыя абяцае стаць для Касцюковіччыны пастаяннай і брэндавай. Над тым, каб мерапрыемства стала больш відовішчым, працуюць метадысты з Цэнтру культуры. Адраджаецца абрад Івана Багаслова. Гэта — своеасаблівы дажынкні на гародзе. У планах работнікаў РЦК — і рэканструкцыя Журавінавых святаў. У сувязі з гэтым мясцовым даследчыкам успомнілася, што ў раёне існавалі калісьці замовы ад змей, — імі карысталіся паляўнічыя ды грыбнікі з ягаднікамі. Былі звароты да лесу і словы ўдзячнасці яму. Усё гэта будзе адраджацца пры дапамозе Раённага цэнтру культуры.

Яшчэ адна перспектыва дзейнасці РЦК. Калісьці ў вёсцы Новыя Саматэвічы ладзіўся вялізны кірмаш, на які з'язджаліся гандляры ды пакупнікі з Украіны і Расіі. Цяпер Новыя Саматэвічы сталі аграгарадком, у работнікаў культуры раёна з'явілася жаданне больш падрабязна даследаваць гісторыю кірмашу і адрадіць яго з максімальнай дакладнасцю.

Пётра ВАСІЛЕЎСКИ

Мастак, які можа даць творчы прагноз

Не замыкацца

— Пра магчымасць працаваць настаўнікам, вучыць дзяцей выяўленчаму мастацтву я задумвалася яшчэ ў час атрымання вышэйшай адукацыі. У нас быў выкладчык, які арыентаваў студэнтаў — будучых мастакоў на гэтую прафесію. Ён казаў, што творцу не варта замыкацца ў сваёй майстэрні і забываць пра наваколны свет, што творчасць без публікі не мае сэнсу. А выкладаючы выяўленчае мастацтва дзесяць гадоў, мы якраз і ствараем аўдыторыю. І гэта сапраўды так. Я разглядала такі варыянт сваёй прафесійнай будучыні, але не лічыла яго адзіным. Справа ў тым, што ў мяне перад вачыма быў досвед маёй мамы, якая працавала школьнай настаўніцай. Я бачыла, колькі нерваў ёй тая праца каштавала. Дый заробкі ў школе невысокія...

А здарылася так, што па заканчэнні інстытута я вярнулася ў Гродна і мне прапанавалі працу ў мастацкай школе, дзе якраз набіраўся штат выкладчыкаў. Я пагадзілася. Меркавала, што гэтая работа будзе для мяне дадаткам да асноўнай — на мастацкім камбінаце. Спачатку я да школы прызвычалася, а потым высветлілася, што работа з дзецьмі ў настаўніцкім калектыве мне пасуе. Мне было б

Акалічнасці настаўніцтва

ны досвед, я бадай адразу бачу, на што скіраваны талент таго або іншага вучня, што з яго ўрэшце атрымаецца. Магу мэтанакіравана спрыяць развіццю ягоных здольнасцей. Так што ў школе бачыш вынік сваёй працы, і мне гэта да спадабы...

Нібыта спорт?

— Адно шкада: сёння настаўнікі, прынамсі, у той сферы, да якой я маю дачыненне, перагружаны складаннем планаў, справаздач,

нарадамі, абмеркаваннямі, пацвярджэннем кваліфікацыі... Усё гэта адцягвае ад жывой працы. Ну скажыце, што мне да тых курсаў павышэння кваліфікацыі, дзе мяне вучаць, як нацюрморт маляваць? Я сама гэта ўмею. Вось каб навучылі працаваць з камп'ютарам, карыстацца фотарэдактарамі... Ізноў жа, ад нас патрабуюць, каб нашы выхаванцы абавязкова ўдзельнічалі ў конкурсах і там перамагалі, нібыта выяўленчае мастацтва — гэта спорт!

■ Кажа эксперт

Сяргей ПЕТРАЧЭНКА, дырэктар Клімавіцкай дзіцячай школы выяўленчых мастацтваў:

— Я ганаруся, што амаль усе выкладчыкі школы — гэта нашы былыя выпускнікі. Што іх цягне назад? Напэўна, некаторым з іх і хацелася б па заканчэнні адпаведных сярэдніх і вышэйшых навучальных устаноў застацца ў вялікім горадзе, але ёсць такія ўнутраны стан чалавека, як пачуццё малой радзімы, любоў да таго краю, дзе нарадзіўся і вырас, да тых людзей, якія скіравалі па шляху, што стаў потым прафесіяй. Я не ўяўляю бы на сябе смеласць казаць, што ў нас існуюць нейкія асаблівыя традыцыі. Хутчэй, можна сказаць пра нейкую духоўную сувязь — пра адчуванне сябе часцінкай не толькі краіны, але і канкрэтнай вобласці, раёна, горада. Вось гэтая традыцыя перадаецца з пакалення ў пакаленне: ад настаўнікаў — вучням, ад вучняў, якія сталі педагогамі, — ізноў дзецям. Дый многія займелі ў Клімавічах уласныя сем'і...

Калі я чую, што дзесяці з кадрамі чахарда, дык мяне гэта, натуральна, засмучае. На шчасце, падобныя ратацыі нас не датычаць. Ці ўплываюць частыя перастаноўкі ў педагогічным складзе на якасць выкладання? Думаю, толькі ў тым выпадку, калі самі гэтыя кадры няякасныя. Калі ж на змену класнаму спецыялісту прыходзіць гэтакі ж таленавіты чалавек, то і дзеці возьмуць ад яго толькі добрае...

Вікторыя ІЛЬІНА, мастак, выкладчык Дзіцячай мастацкай школы (Гродна)

свой дбаць, і ўмець прымусяць вучняў цябе слухаць...

А ён табе згадае Нікаса Сафронава

— Я найперш вучу жывапісу і кампазіцыі. Гісторыя мастацтва — гэта асобны прадмет, які ў нас вывучаюць з другога класа. Але пэўныя веды пра сусветную мастацкую культуру вучні атрымліваюць і ад мяне, бо я спасылаюся на творы вялікіх мастакоў, калі тлумачу тое або іншае заданне. Скажам, дзецям прапануецца маляваць у стылі імпрэсіяністаў ці прадстаўнікоў іншых мастацкіх плыняў.

Мы звычайна цікавімся ў тых, хто прыходзіць у нашу школу, пра любімага мастака. Як правіла, у адказ чуюем слаўтыя імёны. Цяпер жа, не паверыце, вучыцца мастацтву прыходзяць дзеці, у якіх любімых мастакоў няма... А калі націснеш — ну хоць якога мастака назаві, — ён табе згадае... Нікаса Сафронава. Я гэтую сітуацыю нават каментуваць не буду...

ф о т а ф а к т

Помнік Танку

На мядзельскай плошчы Шаранговіча ўчора адкрылі помнік народнаму паэту Беларусі Максіму Танку (аб працэсе адліўкі скульптуры "К" паведмляла ў № 44). Бронзавая фігура класіка ў поўны рост (творчы праект скульптараў Івана Міско і Аляксандра Фінскага, архітэктара Армена Сардарова) змешчана на пастаменце, а побач усталяваны валун з картушам у выглядзе раскрытай кнігі з радкамі верша Танка: "Ёсць адна песня песняў — пра Радзіму". Акрамя таго, адбыўся шэраг мерапрыемстваў як у раённым цэнтры, так і ў іншых паселішчах раёна. Сярод імпрэз — канцэртная праграма Нацыянальнага акадэмічнага народнага аркестра Беларусі імя Іосіфа Жыноўіча, а таксама выстаўка з фондаў Музея гісторыі беларускай літаратуры.

Фота Юрыя ІВАНОВА

■ Хэдлайн рэгіёна

Раскоша (не) выкладаць

Сярод маіх знаёмых мастакоў мала тых, хто можа дазволіць сабе раскошу жыць выключна з творчасці. Большасць мае сталую працу ў выдавецтвах або навучальных установах рознага ўзроўню — ад Дзіцячай школы мастацтваў да Акадэміі мастацтваў.

Пётра ВАСІЛЕЎСКИ

Прычым выкладальніцтва не цураюцца не толькі пачаткоўцы — учарашнія выпускнікі мастацкіх ВНУ, але і асобы з ганаровымі званнямі. Не для ўсіх настаўніцтва — родная стыхія. Проста, прафесія, запісаная ў дыплومه, не корміць, вась і даводзіцца шукаць дадатковы заробак, які з часам становіцца асноўным. Сам мастак можа ўспрымаць такую сітуацыю як драму, але для культуры зусім някепска, што пачатковыя веды па выяўленчым мастацтве дзеці атрымліваюць ад профі высокага класа.

У школе выяўленчага мастацтва роля першага настаўніка такая ж важная, як і ў звычайнай школе. Я — не мастак, хоць і маю адпаведную адукацыю. Мяркую, аднак, што знаёмства з гісторыяй культуры і ўласныя спробы стварыць нешта вартае з дапамогай алоўка ды пэндзля шмат што вызначылі ў маім ха-

рактары, маім лёсе. Інакш кажучы, зрабілі мяне тым, хто я ёсць. Дагэтуль памятаю словы свайго настаўніка Аляксея Рыгоравіча ў Дзіцячай мастацкай школе: "Трэба рабіць дакладна, каб атрымалася прыблізна".

Мне даводзілася чуць пра выдатных майстроў, якія аддавалі свой час і, як прынята казаць, частку сваёй душы дзецям, вучням. Іхнімі намаганнямі ў невялікіх гарадах узніклі культурныя асяродкі, выхадцамі з якіх сілкаваліся абласныя цэнтры ды сталіца нашай краіны. Першым я назаву Уладзіміра Садзіна, які стварыў у Слуцку мастацкую школу як з'яву. З яе сцен выйшлі такія знаныя майстры, як Уладзімір і Міхась Басалыгі, Георгій Скрыпнічэнка, Уладзімір Голуб, Уладзімір Цэслер... З Юрыем Герасіменкам-Жызнеўскім, мастаком з Маладзечна, я сустракаўся асабіста. З яго школы выйшла нямала тых, хто паспяхова прадаўжаў вучобу ў мастацкіх ВНУ. Выключны педагогічны талент маладзечанскага настаўніка выяўляўся ў тым, што вучні не капіравалі ягоны стыль. Той, хто бачыў іхнія работы, кажа: "Як добра, што вы нідзе не вучыліся і захавалі свежасць успрымання свету". Між тым, школу яны атрымлівалі выдатную... Шмат зрабіла для родных Бялынічаў Ларыса Журавовіч, мастак адметнага стылю і настаўнік Дзіцячай мастацкай школы.

Прыватная гісторыя

4 снежня — 101 год з дня нараджэння заслужанага дзеяча культуры БССР, народнай артысткі БССР Марыны Бяльзацкай. Год не юбілейны, але нам, яе вучням, памяць пра гэтага чалавека дарагая незалежна ад даты. Бо не толькі педагогам па харэаграфіі стала Марына Мікалаеўна для нас, але і — нашым Настаўнікам...

Для мяне ж асабіста Марына Мікалаеўна стала хроснай у прафесіі. Яе прыклад адданасці справе натхняў і цяпер прымушае шмат ды ўпарта працаваць над сабой, з якой бы сферай ні сутыкалася.

Чаму хочацца пісаць пра яе цяпер? Напэўна, таму, што мы самі сталі бацькамі, а многія з нашага пакалення ўжо бабулі ды дзядулі. Таму і спрабуем знайсці для дзяцей ды ўнукаў тых педагогаў, якія не проста даюць веды, а яшчэ і неабякава да самога дзіцяці. І ўзорам тут служыць вобраз Марыны Бяльзацкай. Яна вучыла зносінам, раскрываючы, у чым сакрэт адносінаў паміж хлопчыкамі і дзяўчынкамі, што такое дружба наогул, вучыла, як варта ставіцца да старэйшага пакалення, урэшце, даступна, без настаўлення, тлумачыла, што такое Радзіма, Подзвіг. Усё гэта было пацверджана ў яе пастаноўках: мы яшчэ і пратанцоўвалі ўсе гэтыя паняцці ды сэнсы, перажывалі іх на сцэне. Назвы сюіт — "Памятай равеснік, маршы Айчыны", "3 чаго пачынаецца Радзіма..." Гэта, праз харэаграфію, мы разумелі, што жывём у вялікай і дружнай краіне.

Марына Мікалаеўна стала для нас выхавальнікам, ідэалагам, настаўнікам. Мо па гэтай прычыне бадай кожны з нас утойліва думае, што яна любіць менавіта яго, а не кагосьці іншага, — такая вялікая была яе любоў да дзяцей і справы. Дарэчы, наш педагог ніколі не дзяліла дзяцей на добрых і дрэнных, на таленавітых і няздарных, не цікавілася

Марына Бяльзацкая з удзельнікамі ансамбля.

Стагоддзе і год

становішчам бацькоў. Ёй было важна ўбачыць у кожным дзіцяці асобу і дапамагчы гэтай асобе паверыць у сябе. Больш за тое: Марына Мікалаеўна не вяла, па сённяшніх мерках, прафарынтацыйную працу. А дзеці вучыліся займацца ўлюбёнай справай сур'ёзна ды адказна. Напэўна, таму сярод нашага выпуску ёсць выдатныя лекарны, інжынеры, эканамісты, рэжысёры, педагогі і, вядома ж, артысты народнага танца. На яе занятках самыя "цяжкія" вучні школ становіліся адказнымі, старанымі і таленавітымі...

У чым быў сакрэт Марыны Мікалаеўны? Так проста адказаць сёння: яна вельмі любіла дзяцей і працу. А наогул, як шкада, што сёння мы рэдка прыгадваем такіх педагогаў... Ейны калектыў, дзіцячы харэаграфічны ансамбль танца "Равеснік", выхаваў не адну тысяччу хлопчыкаў і дзяўчынак Мінска. Цяперашні кіраўнік ансамбля Таццяна Семчанка заўсёды на канцэртах з падзякай успамінае яго заснавальніка Марыну Бяльзацкую. Сёння ў "Равесніку" шмат дзяцей, добрая ды цёплая атмасфера. І хочацца запэўніць усіх

удзельнікаў папярэдніх пакаленняў, што ў ансамблі заўсёды нам рады і тут ёсць усім месца для зносінаў.

А ведаецца, хацелася б бачыць штогадовы Баль, прысвечаны Марыне Мікалаеўне: такія педагогі, паўтаруся, не могуць сыходзіць бяследна, пра іх трэба памятаць, а досвед — пераймаць. Як прыемна, што ва Універсітэце культуры і мастацтваў сталі праводзіць канферэнцыю, прысвечаную выдатнаму педагогу, навукоўцу, колішняму рэктару цстанова Ядвізе Грыгаровіч. На мой погляд, тут магчыма і правядзенне імяннага рэспубліканскага семінара, дзе неабходна не толькі дэманстраваць вынікі працы з творчымі харэаграфічнымі калектывамі, але і абмяркоўваць праблемы выхавання, дзяліцца досведам і вывучаць харэаграфічную спадчыну Марыны Бяльзацкай. Яе пастаноўкі мусяць быць уключаны ў залаты фонд дзіцячай харэаграфічнай спадчыны, які параўноўвае ў бізнэсе, варта падумаць аб стварэнні Фонду Марыны Бяльзацкай, які падтрымліваў бы лепшых педагогаў у сферы харэаграфіі.

Т Э К С Т

Алена РЫБЧЫНСКАЯ,
старшы навуковы супрацоўнік аддзела сацыяльнай сферы Навукова-даследчага эканамічнага інстытута Міністэрства эканомікі

Унікальныя ўзоры заходне-еўрапейскай парцелянавай пластыкі XVIII стагоддзя прадстаўлены на выстаўцы ў Гродзенскім дзяржаўным музеі гісторыі рэлігіі. Яны цікавыя тым, што даюць уяўленне аб знешнім выглядзе вырабаў першапачатковага этапу развіцця еўрапейскай парцелянавай вытворчасці, якая ў XIX стагоддзі набывае ўжо новыя рысы: становіцца масавай, больш таннай і даступнай.

Як вядома, "кітайскі сакрэт" парцелянавай масы быў адкрыты еўрапейцамі толькі ў 1709 годзе. У 1710-м жа распачала сваю дзейнасць знакамітая мануфактура ў Мейсене (Саксонія). З таго часу вырабы з еўрапейскай парцеляны становяцца моднымі і прэстыжнымі, яны шырока распаўсюджваюцца сярод прадстаўнікоў манаршых двароў і знаці розных краін, у тым ліку — на беларускіх землях. XVIII стагоддзе — залаты век мастацтва еўрапейскай парцеляны. Яго росквіт быў абумоўлены тым, што творы з гэтага матэрыялу сталі неад'емнай часткай побыту вышэйшай арыстакратыі. Без іх немагчыма было ўявіць палацавы інтэр'ер. Парцеляна стала феноменам прыватнай культуры, чым тлумачыцца яе бясспрэчна высокі мастацкі ўзровень.

Еўрапейская вытворчасць таго часу нясе яскравы адбітак мастацкіх стыляў барока і ракако, для якіх быў

Дзве алегорыі

Статуэтка "Амур з казлянем" (1763 — 1765 гады) і "Амур-жывалісец" (1945 — 1950 гады, па мадэлі 1763 — 1765-га).

характэрны алегарызм мастацкага мыслення. Скульптары мануфактур асабліва часта звярталіся да алегарычных сюжэтаў, што карысталіся нязменным поспехам. Колькасць мадэлей, створаных на тэму алегорыі, уражвае. Найбольш папулярнымі былі ўвасабленні пяці пачуццяў, чатырох бакоў свету і чатырох стыхій.

Надзвычай распаўсюджанымі тэмамі ў парцелянавай пластыцы былі "Поры года" і "Свабодныя мастацтвы". Амур-жывалісец прадстаўлены з бюстам у левай руцэ і пэндзлем у правай, увасабляе алегорыю скульптуры як мастацтва. Фігурка амура з казлянем з серыі "Поры года" сімвалізуе восень. Яе пара — "Дзяўчынка з ягнём" — атажамліваецца з вясной. Яны прад-

стаўлены ў пецябургскім Эрмітажы. Абедзве фігуркі стылістычна і кампазіцыйна падобныя, узыходзяць да ранняга перыяду берлінскай вытворчасці 1760-х.

Аблічча парцелянавай пластыкі таго часу шмат у чым вызначалася Фрыдрыхам Эліасам Мейерам — адным з таленавітых нямецкіх скульптараў, які ў 1748 — 1761 г. працаваў у Мейсенскай мануфактуры, а з 1763 года — у Берлінскай Каралеўскай (у 1945-м гэтае вядомае прадпрыемства было перанесена ў Эльб, што ля чэшскай мяжы). У перыяд Мейера (1760 — 1770-я) берлінская пластыка дасягнула свайго росквіту. Яна вылучалася манернасцю і тэатральнасцю жэстаў, разнаволенай мудрагелістасцю, ненатуральнасцю і пэўнай няўстойлівасцю позы, выгнутасцю і крывізной ліній, асіметрычнасцю, лёгкасцю ў руху і ўяўнай крохкасцю вырабу, аздабленнем ракайлямі. Работы Мейера лёгкапазнавальныя: іх адрознівае асабліва вытанчанасць, уласцівая ракако. У фігурках адлюстравалася адчуванне мінамальнасці і няўлоўнасці моманту — тое, што было мэтай мастацтва ракако. У іх трактоўцы шмат ад дзіцінства (пераборшанае выяўленне дынамікі, пухленькія шчочкі, усмешка, акуртаная прычоска), якое, уласна, і было прадметам адлюстравання заходне-еўрапейскага мастацтва XVIII стагоддзя.

Ігар ГАНЧАРУК,
навуковы супрацоўнік Гродзенскага дзяржаўнага музея гісторыі рэлігіі

3 працягам...

Цяпер ад былых замкаў Браслаўшчыны не тое, што слядоў не засталася, але нават пісьмовых крыніц — нязначная колькасць, таму характарызаваць колішня абарончыя ды жылыя ўмацаванні можна хіба толькі па археалагічных матэрыялах. Так, рэшткі пабудовы на Замкавай гары ў Браславе захаваліся ў выглядзе перапаленых бярвенняў і ям, у Дрысвятах — як фрагмент глінянай падлогі ды каменнага падмурка. Але малыя плошчы раскапаных замкавых тэрыторый не дазваляюць нават гіпатэтычна рэканструяваць унутраную планіроўку. У справе аднаўлення замкаў цяпер і гісторыкі часам фантазіруюць...

Замчышча ў Іказні.

Ключы да замкаў

Човен, знойдзены ў Іказні, і фота таго, як ім карысталіся яшчэ ў XX стагоддзі.

Што засталася ад муроў Браслаўшчыны?..

Човен, шахматы і косці

Культурныя напластанні XIV — XVIII стст. на Замкавай гары ў Браславе, на замчышчах у Дрысвятах і Іказні, на "Усці" ў Друі маюць таўшчыню ў сярэднім да 1,5 метра. Яны моцна перамяшаны з будаўнічымі друзам (каменне, бітая цэгла, гліна, вапна). Гэта сведчыць пра больш інтэнсіўнае будаўніцтва — драўлянае і мураванае — ды жыццё на замкавых тэрыторыях у познім Сярэднявеччы і новыя часы, у адрозненне ад перыяду XI — XIII стагоддзяў.

Пра больш высокі ўзровень хатняга побыту Іказнеўскага замка сведчыць знойдзены двухзубы відзец, якім пераважна елі рыбу. Рыбалоўства ж на тэрыторыі Браслаўскага Паазер'я было распаўсюджана спрадвек. У 1990-я пад час падводных даследаванняў возера Іказнь быў знойдзены човен — "дубіца". Гэта мясцовая назва чоўна, выдзеўбанага з вялікай асіны. З калоды рабілі ўнутраную частку з дапамогай сякеры і цяпсы, іншым разам выпальвалі агнём. Каб човен трымаўся на вадзе, з двух бакоў прымацоўвалі "крылы" з дошак.

Жыхары замкаў любілі гульні: у Браславе гулялі ў косці, у Дрысвятах — у шахматы (XV — XVI стагоддзяў).

Ірына САКАЛОЎСКАЯ,
навуковы супрацоўнік па ахове гісторыка-культурнай спадчыны Браслаўскага раённага аб'яднання музеяў

Шахматная фігурка XV — XVI стагоддзяў з Дрысвяцкага замка.

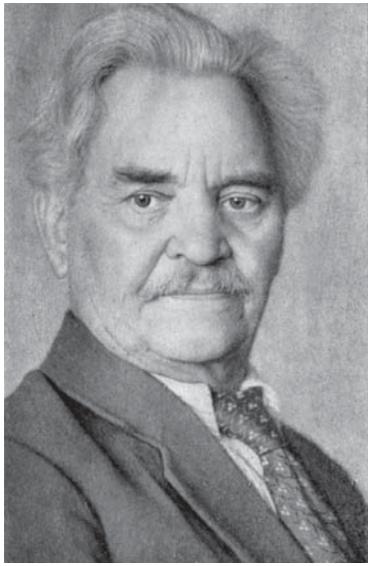
Дзяржаўныя і прыватныя

Усе замкі былі драўляныя, толькі Іказнеўскі — каменны. Апошні адносіўся да прыватнай уласнасці, як і Друіскі. Замкі ў Браславе і Дрысвятах з'яўляліся дзяржаўнымі, калі казаць сучаснай мовай. Абслугоўваліся яны насельніцтвам. Адказнасць за стан Браслаўскага замка нёс мясцовы староста (дзяржаўца), у распараджэнні якога былі значныя тэрыторыі Браслава. Жыхары староства абавязваліся адпрацоўваць пэўную колькасць дзён па рамонце, аднаўленні замкавых умацаванняў.

Працяг артыкула чытайце ў наступных нумарах "К".

Астраўны замак у Дрысвятах абслугоўваўся комплексам мясцовых гаспадарак, вядомым пад назвай "Дрысвяцкі ключ". Значнасць дрысвяцкіх умацаванняў у тым, што замак і "...Ключ" падпарадкоўваліся віленскім ваяводам. У 1789-м комплекс перастаў быць дзяржаўным уладаннем і перададзены Каралю Радзівілу, а праз дзесяцігоддзе ён перайшоў у маёмасць да Міхала Клеафаса Агінскага... Праз чатыры гады той прадаў яго за 2 мільёны 100 тысяч злотых Яну Лапацінскаму...

Т Э К С Т

Уладзімір Кудрэвіч.

Сёння мы са смуткам канстатуем, што знікае мастацкая крытыка, разбураецца інстытут прафесійнага рэцэнзавання, днём з агнём не адшукеш аналітыкаў, здольных даць аб'ектыўную ацэнку з'яў выяўленчай культуры, асабліва — даўно мінулых. Мы не дапытлівыя, нам малацікавыя тыя, хто жыў і тварыў да нас, асабліва тыя, хто не ўпісваецца ў рамкі сённяшніх ацэнак мінулага. Скажам, мастацтва сацрэалізму, якое мы выплюхнулі "разам з дзіцем" — з яго набыткамі, што дасягалі творцамі, наперакор прынятым у тыя часы стандартам, шаблонам і штампам. Хто сёння, скажам, ведае заслужанага дзеяча мастацтваў БССР, жывапісца Уладзіміра Мікалаевіча Кудрэвіча? Адзінкі. Ну, з яго дачкой Раісай Уладзіміраўнай справы значна лепшыя: яе імя ўпісана ў скрыжалі беларускага жывапісу. І некалькі гадоў таму на доме па вуліцы Кісялёва, дзе яна жыла, была ўсталявана мемарыяльная дошка. Усё правільна, усё справядліва. Шкада, канешне ж, што ганаровае званне народнага мастака Беларусі Раіса Кудрэвіч атрымала за год да смерці, ва ўзросце 80 гадоў: яна яго заслужыла значна раней... Ну, хаця б так...

Раіса Кудрэвіч.

зу жыцця, ды пісаць эскаватары на асушцы балот, паглыбленне Арэсы, баржы на Сожы, сталеліцейныя і коксахімічныя заводы... Праўда, пасля вайны ён цалкам перайшоў на лірычны пейзаж, без усялякіх там індустрыяльных прыкмет.

Раіса Кудрэвіч, як і Гугель, "крок убок" не рабіла і да канца жыцця пранесла веру ў той рэалізм, як яна яго разумела. І як разумеў ейны тата, асабліва пасля крытыкі той самай работы, бо ў 1930 — 40-я гады ён, паўтаруся, цалкам пазбавіўся ўплыву імпрэсіянізму. А між тым карціна "Раніца вясны" (яе яшчэ называлі "Бярозкі") засталася залатым зліткам не толькі ў ягонай творчасці. Я і зараз лічу яе адной з лепшых работ у пейзажным жывапісе Беларусі наогул.

Дык вось, думаю, што менавіта ў жанрах пейзажа і нацюрморта Раіса Уладзіміраўна ішла па шляху бацькі, у яго лепшых праявах. А што да карцін, то з-пад яе пэндзля з'явіліся таксама некаторыя моцныя палотны, якія і сёння глядзяцца свежа ды прыцягальна, асабліва на фоне мудрагелістых завертонаў некаторых сучасных постамадэрністаў ды канцэптуалістаў. І тут ужо тэрмін "сацрэалізм" нібыта не мае дачынення да мастацкі...

Яе творчасць — гэта гуманізм, з яго высокім натхненнем і чысцінёй душы, з яго чуласцю да добра і гора. Канешне, з часу заканчэння знакамітага Віцебскага мастацкага вучылішча (у 1941 годзе), ейная творчасць змянялася і тэматычна, і стылістычна: яна пісала і фігуратыўныя карціны пра вайну ды жыццё сялянскай моладзі, і пейзажы, і нацюрморты, займалася графікай... Але мастакоўская душа па сваёй дабрыві, шчырасці, чалавечнасці заставалася нязменнай на працягу ўсяго жыцця творцы. Старая горцы вучылі Расула Гамзатава: "Аб усім могуць расказаць толькі ўсе. А ты раскажы аб сваім, тады і атрымаецца ўсё...". Вось Раіса Кудрэвіч і расказала "ўсё" ў сваіх карцінах, яскравых нацюрмортах ды "ціхіх" пейзажах: пра цудоўную прыроду Радзімы, пра добрых і прыгожых людзей, якія жывуць на цёплай зямлі Беларусі...

Неяк я спытаў Раісу Уладзіміраўну, чаму менавіта нацюрморт і пейзаж займаюць у ейнай творчасці амаль такое ж месца, як і фігуратыўная карціна, на што яна адказала (запіс захаваўся ў маім старэнкім блакноце): "Я лічу, што ў гэтых жанрах, у гэтых кавалачках жыцця можна перадаць амаль усё: настрой чалавека, свет яго пачуццяў, каханне, радасць, журбу... Ім уласцівая асабліва эмацыйнасць, гнуткасць пластычных сродкаў, інтымная размова аб прыгажосці ўсяго, што нас акружае. Асэнсаванне простых рэчаў як часцінак рэчаіснасці робіць для мяне гэтыя жанры абвостранай гутаркі з жывой натурай надзвычай змястоўнымі". І сапраўды, у яе сціпрых палотнах прысутнічае чалавек — з яго думкамі, з яго буднямі ды святамі. Яна ўмела "ўпісаць" у кампазіцыю, скажам, нацюрморта, свайго лірычнага героя. А герой гэты — сама мастацка, і глядчы — таксама, які самастойна актыўна "дапісвае" карціну ў сваёй фантазіі. А як жа інакш? Падкрэслію, што спакройны, стрыманы настрой такіх работ мастацкі ідэальна адпавядаў ейнаму характару, схільнаму да роздуму. Для яе ў мастацтве было галоўным — убачыць незвычайнае ў звычайным. Насычаныя гучныя фарбы, дэкаратыўнасць, прыўзнятасць, святочнасць — адметныя рысы ейнай выяўленчай палітры...

Раіса Кудрэвіч. "Вясна. 1945 год".

Барыс КРЭПАК

Як расказаць пра "сваё" ...

Кажуць, мастак пачынаецца з любові да роднага краю, які зачараваў яго шчабятаннем птушак, шапаценнем ветру, шолохам дажджу, водарам кветак... Я дапоўню: мастак стварае, пакуль любіць зямлю, што нарадзіла яго. Раіса Кудрэвіч і ёсць такі мастак. Родная Беларусь заўсёды была ў яе сэрцы. Ужо чатырнаццаць гадоў, як няма з намі Раісы Уладзіміраўны... Але ейны шчыры голас і сёння нагадвае нам аб чымсьці важным ды дарагім, што трэба вельмі цаніць у нашым няпростым жыцці...

Я некалькі разоў бываў у яе ў майстэрні на вуліцы Дзімітрава, дзе яна працавала разам з мужам, заслужаным дзеячам мастацтваў БССР Адольфам Самойлавічам Гугелем, таксама вядомым беларускім жывапісцам. Дарэчы, налета — 100 гадоў з дня яго нараджэння. Дык вось, калі я заходзіў у тую майстэрню, то адразу трапляў у атмасферу ветлівасці гаспадыні, а потым — у стыхію фарбаў...

Па дамоўленасці яна гэтым разам мяне чакала, каб паказаць галоўным чынам "лёгка" жанры — свае пейзажы і нацюрморты (я якраз рыхтаваў альбом), і таму загадзя расставіла палотны ля сцен. Ранейшыя фігуратыўныя карціны 1950 — 60-х, якія яна малявала адна ці разам з мужам, мне былі знаёмыя, а вось пейзажы ды нацюрморты былі ў навінку, як і некаторыя партрэты. Праўда, на мальберце стаяла не зусім закончаная карціна "Дачкам Айчыны прысвячаецца" — пра ваенных гераічных дзяўчат-лётчыц, якая мяне вельмі ўразіла. Я тады падумаў: разам з больш ранняй работай "Вясна. 1945 год" будзе цудоўны своеасаблівы дыптых пра нашых жанчын, якія нароўні з мужчынамі мужна абаранялі Радзіму ў гады Вялікай Айчыннай...

Скажу адразу: у тыя часы (1970-я) адносіны з мастацкай у мяне заўсёды былі даволі роўныя, яна, так бы мовіць, не ўваходзіла ў маё "бліжэйшае акружэнне", таксама, як і Гугель. Тут і розніца ва ўзросце штосьці значыла, ды і некаторых

яе шматфігурных карцін, асабліва гісторыка-рэвалюцыйнай тэматыкі, я ўжо тады ставіўся з пэўным скепісам, лічачы іх больш-менш удалымі жывапіснымі ілюстрацыямі да адпаведных з'яў. Праўда, такія рэчы яна рабіла разам з мужам, і хто тут быў вядучым, а хто вядзёным — цяжка сказаць. Хаця ўсё ж, мабыць, — Адольф Самойлавіч. Таму што практычна ўсе яе "самастойныя" палотны, прысвечаныя, скажам, моладзі, любові, радасці жыцця, рэзка адрозніваліся ад заказных — на "сацыяльна значную тэму". Вобразы і колеры ў ейных паэтычных, хай і асабліва жанравых, "бытавых" палотнах — гэта і тонкая лірыка, і ціхая напеўнасць, і пшчотныя акорды пачуццяў. Яны — энс формы твораў, яны — іх мова ў гутарцы з глядачом. Так — ва ўсіх лепшых жывапісных апавяданнях мастацкі.

І асабліва гэта тычыцца яе пейзажаў ды нацюрмортаў. Мастацтва ейнага жывапісу ў нечым блізкае паэтычным радкам — мабыць, дзякуючы лаканічнасці і выразнасці думкі, майстэрству выказацца сцісла і вобразна. Палотны, напрыклад, аб вясне — "Разліў на Прыпяці", "Вясна ў Пільніцы", "Узгоркі Лепельшчыны" — нагадвалі цудоўныя, здзіўлена-радасныя купалаўскія вершы: "...Чуецца музыка дзіўная ў повесцях сонных імшараў... Цешыцца явар з калінаю, скінуўшы зімнія чары...". Дарэчы, пазію Купалы яна ведала дасканала і магла цытаваць яе гадзінамі...

Зараз прынята як бы трохкі ляць памерлы сацрэалізм, пра што я

Раіса Кудрэвіч. "Вясна. 1945 год".

Бацька і дачка Кудрэвічы: лёсы дынастыі мастакоў

намякнуў вышэй, а значыць, і тых, хто быў яго адэптамі. Хаця, па вялікім рахунку, большасць беларускіх мастакоў у пасляваенныя гады ў гэтых адносінах без страху і сумневаў ішла ў адной ідэалагічнай каляіне. А тыя, хто спрабаваў зрабіць крок убок, трапілі ў кагорту "фармалістаў" ды "левакоў". Але такіх у тыя часы было зусім няшмат: "клявалі" Яўгена Красоўскага (дарэчы, суседа Гугеля і Кудрэвіч па майстэрні на вуліцы Дзімітрава), Мікалая Тарасікава, Ізраіля Басова, маладых Альгерда Малішэўскага, Леаніда Шчамялёва.

Цікава, ці ўспамінала Раіса Уладзіміраўна цудоўную карціну свайго бацькі Уладзіміра Мікалаевіча Кудрэвіча "Раніца вясны" 1924 года? Гэтае пытанне я тады задаў мастаццы. Канешне ж, згадвала. Калі ёй было ўсяго шэсць, карціна з'явілася на Першай Усебеларускай мастацкай выстаўцы. Спачатку ўсё ішло як бы нармальна. Карціну прынялі на ўра... Затое потым... Ох, хапіла аўтару ад крытыкі за "буржуазны імпрэсіянізм" у гэтым палатне! Тады, у 1930-я, усякія там "імпрэсіяністы", "фавісты", "сезаністы", "кубісты" ўспрымаліся "перадавой савецкай крытыкай" самі ведаеце, як. І няшчаснаму мастаку, які да самазабыцця любіў Манэ, Сіслея, Сіньяка, Сезана, Марке, давялося перакваліфікавацца на "індустрыяльныя" пейзажы, адпаведныя новаму сацыялістычнаму вобра-

ф о т а ф а к т

"Пластыка Магілёўшчыны"

Выставачны праект "Пластыка Магілёўшчыны" да 21 снежня экспануецца ў Выставачнай зале Музея гісторыі Магілёва і з'яўдае творы скульптараў рэгіёна. Куратарам падзеі стаў Уладзімір Конанаў.

На здымках: работы Сяргея Каледзюка, Сяргея Сотнікава, Уладзіміра Панчалеева.

Працяг эсэ чытайце ў наступных нумарах "К".

МУЗЕЙ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ МАСТАЦКІ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
г. Мінск, вул. Леніна, 20.
Тэл.: 327 45 62.
Экспазіцыі:
■ "Мастацтва Беларусі XII — XVIII стст." .
■ "Мастацтва Беларусі XIX — пач. XX стст." .
■ "Мастацтва Беларусі XX — пач. XXI стст." .
■ "Мастацтва Расіі XVIII — пач. XX стст." .
■ "Мастацтва краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы XVI — XX стст." .

Выстаўкі:
■ Выстаўка **"Эдо. Сталіца і эпоха. Японская гравюра ўкіё-э XVIII — XIX стст. са збору Дзяржаўнага Эрмітажа"** — да 20 снежня.
■ Выстаўка **"Выратаваны каштоўнасці"** — да 12 лютага 2015 года.
■ Выстаўка заходнееўрапейскай моды кан. XIX — пач. XX стст. са збору Ігара Сурмачэўскага **"BELLE EROQUE"** .
■ Выстаўка **слупкіх паясоў** са збору Нацыянальнага музея ў Варшаве — да 6 красавіка 2015 года.
■ Выстаўка, прысвечаная 75-годдзю музея, **"Мастацтва рэстаўрацыі. Магія майстэрства"** — да 12 лютага 2015 года.
■ Выстаўка аднаго твора: акварэль **"Паляўнічыя на рацэ з забітым ласём"** Юліяна Фалата — да 5 студзеня 2015 года.
■ Выстаўка жывапісу Камілія Камаля **"Гульні на ўскрайку Зямлі"** — да 15 снежня.
■ Арт-праект **"Дрыяды"** (Ганна Герт, Дар'я Палуян, Ала Свірыдзенка, Надзея Сліжэўская): фота, авангардныя касцюмы і аўтарскія ўпрыгожанні — да 12 студзеня 2015 года.

Філіялы Нацыянальнага мастацка-га музея Рэспублікі Беларусь

МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВІЧАЎ. КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА І-Й ПАЛОВА ХІХ ст."
г. Мінск, вул. Інтэрнацыянальная, 33а. Тэл.: 327 88 78.

Пастаянныя экспазіцыі:
■ "Інтэр'еры шляхецкай сядзібы".
■ "Жыццё і творчасць Валенція Ваньковіча".
■ "Сядзібны партрэт XVII — сяр. XIX стст.".

МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА МАСТАЦТВА Ў В. РАЎБІЧЫ
Спарткомплекс "Раўбічы", Мінскі раён. Тэл.: 507 44 68.

■ Пастаянная экспазіцыя.
Выстаўка:
■ Выстаўка **"Самабытныя вобразы сучаснасці"** — да 6 снежня.

МУЗЕЙ В.К. БЯЛІНЦКАГА-БІРУЛІ Ў Г. МАГІЛЁВЕ
г. Магілёў, вул. Ленінская, 37.
Тэл.: (8-0222) 22 48 87.

■ Экспазіцыя **"Культура 1-й пал. XIX ст."**.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТАРЫЧНЫ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
г. Мінск, вул. К.Маркса, 12.
Тэл.: 327 00 05.

Экспазіцыі:
■ "Старажытная Беларусь".

ТЭАТРЫ
НАЦЫЯНАЛЬНЫ АКАДЭМІЧНЫ ВЯЛІКІ ТЭАТР ОПЕРЫ І БАЛЕТА РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
г. Мінск, пл. Парыжскай камуны, 1.
Тэл./факс: 334 11 56.
■ **6** — **"Дон Кіхот"** (балет у 3-х дзеях) Л.Мінкуса.
■ **6, 7** — **"Паклоннікі"** — тэатралізаваны гумарыстычны вачар вакальнай і інструментальнай музыкі (Камерная зала імя Л.П. Александроўскай). Пачатак у 19.30.
■ **6** — **"Паяцы"** (опера у 2-х дзеях) Р.Леонкавала (у рамках Мінскага міжнароднага Каляднага опернага форуму).

■ "Беларусь XVI — XVIII стст. у партрэтах і геральдыцы".
■ "Банк БелВЭБ: новае жыццё нацыянальных скарбаў".
■ "Мастацтва ў гарадской культуры. XIX — XX стст.".

Выстаўкі:
■ Выстаўка **"Музей шакаладу "Nikolya"** — да сакавіка 2015 года.
■ Выстаўка **"Музей ёланчых цацак"** — да 15 лютага 2015 года.
■ Выстаўка аўтарскай лялькі **"Спадарыня лялька"** — да 10 студзеня 2015 года.
Філіялы Нацыянальнага гістарычнага музея Рэспублікі Беларусь

ДОМ-МУЗЕЙ І З'ЕЗДА РСДРП
г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 31а.
Тэл.: 290 68 47.

Экспазіцыя:
■ "Мінск губернскай ў канцы XIX — пачатку XX стст." .
■ "ІЗ'езд РСДРП у асобах".
■ "Жандарскі вышук у царскай Расіі".
■ "Гісторыя Дома-музея ІЗ'езда РСДРП".
Выстаўкі:
■ **"Васковыя фігуры"** і **"Аўто на далоні"** — да 15 студзеня 2015 года.

МУЗЕЙ СУЧАСНАЙ БЕЛАРУСКАЙ ДЗЯРЖАЎНАСЦІ
г. Мінск, вул. К.Маркса, 38.
Тэл.: 327 46 12.

■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Выстаўка **"Гісторыя і сучаснасць беларускага хакея"**.

МУЗЕЙ ПРЫРОДЫ І ЭКАЛОГІІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
г. Мінск, вул. К.Маркса, 12.
Тэл.: 237 46 94; 291 99 51.

Экспазіцыі:
■ "Геалогія і палеанталогія".
■ "Сезонныя змены".
■ "Вадаёмы і насельнікі прыбярэжных раслін".
■ "Хвойны тып лесу і насельнікі мяшанага лесу".
■ "Насельнікі ліставога і змяшанага лесу".
■ "Ахоўныя прыродныя ўчасткі, рэдкія віды жывёл".
Выстаўка:
■ **"Экзатычны мір"** — да чэрвеня 2015 года.

г. Мінск, вул. М.Багдановіча, 9А.
Тэл.: 237 46 94.
■ Выстаўка **"Велізарныя цмокі"** — да 15 студзеня 2015 года.

г. Мінск, пр. Ракасоўскага, 151/1.
Тэл.: 291 99 51.

Экспазіцыі:
■ "Жывёльны свет Беларусі ў сезоннай дынаміцы".
■ "Каляводныя жывёлы".
■ "Птушкі нашага горада".

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ БЕЛАРУСКАГА КІНО
г. Мінск, вул. Свардлова, 4.
Тэл.: 327 10 75.

Экспазіцыя:
■ "Беларускі кінематограф як нацыянальная каштоўнасць".
Кінапраграмы:
■ Тэматычная рэтра-праграма **"Калядныя апавяданні"** — да 31 снежня.
■ Персанальная праграма **"Б.Б." — сімвал спакусы"** — да 26 снежня.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ АКАДЭМІЧНЫ ТЭАТР ІМЯ ЯНКІ КУПАЛЫ
г. Мінск, вул. Энгельса, 7.
Тэл./факс: 327 60 81.
■ **6, 7** — **"Ноч на Каляды"** М.Югала.
■ **9** — **"Вячэра з прыдуркам"** Ф.Вебэра.
■ **10, 11** — **"Тата"** (прэм'ера) Д.Багаслаўскага.
■ **12** — **"Офіс"** І.Лаўзунд.
■ **13** — **"Дон Жуан"** Ж.-Б. Мальера.

ЗАСЛУЖАНЫ КАЛЕКТЫЎ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ "РЭСПУБЛІКАНСКІ ТЭАТР БЕЛАРУСКАЙ ДРАМАТУРГІІ"
г. Мінск, вул. Крапоткіна, 44.
Тэл./факс: 334 60 08.

■ Юбілейная рэтраспектыва **"Кінаспадчына Беларусі: дасягненні розных эпох"** — да 30 снежня.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ТЭАТРАЛЬНАЙ І МУЗЫЧНАЙ КУЛЬТУРЫ
г. Мінск, Музычны зав., 5.
Тэл.: 220 26 67.

Пастаянныя экспазіцыі:
■ "Вытокі тэатральнай і музычнай культуры на беларускіх землях".
■ "Музычная і тэатральная культура Беларусі ў X — XIX стст." .
■ "Беларуская музычная культура XX ст." .
■ "Тэатральная культура Беларусі XX ст." .
Выстаўка:
■ Выстаўка **"45-ы сезон у Музычным тэатры"** — да 24 снежня.

ГАСЦЁЎНЯ УЛАДЗІСЛАВА ГАЛУБКА
г. Мінск, вул. Старавіленская, 14.
Тэл.: 286 74 03.

■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Выстаўка твораў Яўгена Ждана і Аляксандра Рашэтнікава **"Настаўнік і вучань"** — да 6 снежня.

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ
г. Мінск, пр-т Пераможцаў, 8.
Тэл: 327 11 66; 203 07 92.

■ Пастаянная экспазіцыя.
Выстаўка:
■ Міжнародны выставачны праект з Музея Арміі (Стакгольм, Швецыя) **"Рэчы паміж жыццём і смерцю"** — з 2 снежня да 25 студзеня 2015 года.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТОРЫКА-КУЛЬТУРНЫ МУЗЕЙ-ЗАПАВЕДНІК "НЯСВІЖ"
г. Нясвіж, вул. Ленінская, 19.
Тэл.: (8-01770) 2 06 60, 2 06 02; + 37529 551 80 51, +37529 190 31 49.

Палацавы ансамбль
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Выстаўка **"Вялікая і забытая"**, прысвечаная Першай сусветнай вайне, — да 18 студзеня 2015 года.
Ратуша
■ Пастаянная экспазіцыя.

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС "MIP"
г.п. Мір, Карэліцкі раён, Гродзенская вобласць.
Тэл.: (8-01596) 2 82 91, (8-01596) 2 82 70.
■ Пастаянная экспазіцыя.

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНА-МЕМАРЫЯЛЬНЫ МУЗЕЙ ЯКУБА КОЛАСА
г. Мінск, вул. Акадэмічная, 5.
Тэл.: 294 91 96.

Экспазіцыя:
■ **"Якуб Колас. Жыццё і творчасць"**.
■ Інтэрактыўная гульня **"Таямніцы дома Песняра"**.
■ Тэатралізаваныя экскурсіі па казках, апрацаваных Якубам Коласам для школьнікаў малодшага ўзросту.
■ Музейна-педагагічны праект **"Крочам у школу разам з Коласам"**.
Акцыі:
■ **"Самы лепшы дзень"** (Дзень нараджэння ў музеі).
■ Віншаванне ад музея, фотасесія **"У дзень вяселля — у музей!"**

(па папярэднім дамоўленасці).
■ Музейная творчая майстэрня (майстар-клас па вырабе цацак з салёнага цеста).

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНЫ МУЗЕЙ ЯНКІ КУПАЛЫ
г. Мінск, вул. Янкі Купалы, 4.
Тэл.: 327 78 66.

Экспазіцыя:
■ Пастаянная экспазіцыя **"Шляхі"** з праглядам роліка ў 3D-фармаце і інтэрактыўнай зонай для дзяцей **"Хлопчык і лётчык"**, галаграфічным тэтрам.
■ Інтэрактыўныя музейныя праграмы **"У пошуках папараць-кветкі"**, **"Вячоркі"** для ўсіх катэгорый наведвальнікаў.
■ **"Калядкі ў Купалавым доме"** — з 20 снежня да 6 студзеня 2015 года (папярэдні запіс абавязковы).
Выстаўка:
■ Выстаўка з нагоды 70-годдзя Нацыянальнага акадэмічнага тэатра імя Янкі Купалы **"Ідзе на змену змена..."** — да 16 снежня.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ГОРАДА МІНСКА

г. Мінск, вул. Рэвалюцыйная, 10.
Тэл.: 321 24 30.

■ Выстаўка скульптуры Уладзіміра Жбанова **"Ад мяне"** — да 31 мая 2015 года.
■ Выстаўка **"Мінск на старых паштоўках"**.

Філіялы Музея гісторыі горада Мінска
МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ МІХАІЛА САВІЦКАГА
г. Мінск, пл. Свабоды, 15.
Тэл.: 321 24 30.

Экспазіцыі:
■ **"Мінск губернскі. Шляхецкі побыт"**.
■ **"Мастак. Грамадзянін. Герой"**. Прысвечаная Герою Беларусі, народнаму мастаку Беларусі, ганароваму грамадзяніну г. Мінска Міхаілу Савіцкаму.
Выстаўкі:
■ Выстаўка твораў Андрэя Смаляка **"Жыццё. Жывапіс. Каханне"** — з 3 снежня да 19 студзеня 2015 года.

МІНСКАЯ ГАРАДСКАЯ РАТУША
г. Мінск, пл. Свабоды, 2а.
Тэл.: 321 24 30.

Экспазіцыя:
■ **"Мінск у гістарычнай прасторы. Картаграфічны кабінет"**.
Выстаўка:
■ Выстаўка **"Gloria Patria"** — дакументы, карты, прадметы хрысціянскага культу ў прыватнай калекцыі Ігара Сурмачэўскага — да верасня 2015.

ЭКСПАЗІЦЫЯ "КАРЭТНАЯ"
г. Мінск, вул. Кірылы і Мяфодзія, 18. Тэл.: 321 24 30.

Экспазіцыя:
■ "Сані • вазок; каляска • брычка; карэта • вупраж".
■ Віртуальная гульня **"Карэтны майстар"**.

ФЛІГЕЛЬ ЛОШЫЦКАГА СЯДЗІБНА-ПАРКАВАГА КОМПЛЕКСУ
г. Мінск, праезд Чыжэўскіх, 10.
Тэл.: 285 18 86.

Экспазіцыя:
■ **"Кола часу"** — прадметы гарадской і сялянскай культуры к. XIX — с. XX стст.

ГАРАДСКАЯ МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ ТВОРАЎ Л.Д. ШЧАМЯЛЁВА
г. Мінск, пр-т Ракасоўскага, 49.
Тэл.: 291 16 76.

Экспазіцыі:
■ **"Жыццёвы і творчы шлях народнага мастака Беларусі Л.Шчамялёва"**.
Выстаўка:
■ Выстаўка работ Алеся Квяткоўскага **"Зімовыя сны пчол"** — да 19 снежня.

АРХЕАЛАГІЧНЫ МУЗЕЙ
г. Мінск, вул. Кірылы і Мяфодзія, 8. Тэл.: 321 24 30.

Выстаўка:
■ **"Доблесць і слава. Дастехі і ўзбраенне XVI — XVII стст."** — з 3 снежня да 1 сакавіка 2015 года.

ГОМЕЛЬСКІ ПАЛАЦАВА-ПАРКАВЫ АНСАМБЛЬ

г. Гомель, пл. Леніна, 4.
Тэл.: (8-0232) 74 19 11.

Цэнтральная частка палаца
Выстаўкі:
■ Выстаўка фота Сяргея Халадзіліна **"Пастскрыптум"** — да 28 снежня.
■ Выстаўка **"І старажытныя прадметы беражліва захоўваючы..."** Са збору музейнай калекцыі археалогіі — да 21 снежня.
■ Унікальны выставачны мега-праект Руслана Вашкевіча **"Ідзі і глядзі"** — да 25 студзеня 2015 года.
■ Выстаўка графікі Марыны Быкавай **"Ля алтара мастацтваў"** — да 21 снежня.
Экспазіцыі:
■ **"Культавыя прадметы"** ("Дамавая царква", паўночны рызаліт палаца).
■ **"Загадкавыя фантазіі мора"** (грот палаца).
■ Экспазіцыя, прысвечаная дзяржаўнаму дзеячу СССР А.Грамыку. **"Чырвоная гасцёўня"**.
■ **"Зала ўрачыстых прыёмаў"**.
■ Экспазіцыя адкрытага захавання археалагічнай калекцыі музея (цокаль паўднёвай галерэі).
■ **"Старажытная гісторыя Гомельшчыны"** (археалагічная экспазіцыя).

Вежа палаца
Экспазіцыя:
■ **"Упадальнікі Гомельскага маёнтка Румянцавы і Паскевічы"**.
Выстаўкі:
■ **"Гісторыя ў пісьмёнах"** (факсімільныя выданні старажытнарускіх летапісаў з аддзела рэдкай кнігі Гомельскай абласной бібліятэкі імя У.І. Леніна).
■ **"Рэтра-Гомель"** — да 28 снежня.
Паўночнае крыло палаца
Экспазіцыя:
■ **"Свет звяроў Гомельшчыны"**.
Выстаўкі:
■ Куток жывых экзатычных рэптылій.
Зімовы сад
■ Свет субтрапічных раслін і жывёл.
Белая гасцёўня
■ Канцэртная праграма **"Калядныя імпрывізацыі ў выкананні Vasabi jazz band"** — 23 снежня.

ГОМЕЛЬСКІ АБЛАСНЫ МУЗЕЙ ВАЕННАЙ СЛАВЫ

г. Гомель, вул. Пушкіна, 5.
Тэл.: (8-0232) 77 57 41.
■ Пастаянная ваенна-гістарычная

экспазіцыя.
■ Пастаянная выстаўка тэхнікі на адкрытай пляцоўцы.
■ На тэрыторыі працуе пнеўматычны цір.
■ **"Музей крыміналістыкі"**.
■ Выстаўка, прысвечаная вызваленню Гомеля ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў, **"Гэту дату мы ў сэрцы нясе́м"** — да 24 снежня.

ЛІДСКІ ГІСТОРЫКА-МАСТАЦКІ МУЗЕЙ

г. Ліда, вул. Перамогі, 37а.
Тэл.: (8-0154) 53 50 64.

■ Экспазіцыя **"Прырода Лідчыны"**.
Выстаўкі:
■ **"Вядзём пачатак свой ад Гедыміна..."**.
■ **"Прадметы побыту к. XIX — пач. XX стст."**.
■ Выстаўка адной карціны **"Партызаны"**.
■ **"Прывітанне, ранейшая Ліда!"**.
■ **"Музейна-вобразная зала "Хрушчоўка-60"**.
■ Турыстычна-пазнаваўчая праграма **"Праз вякі, праз стагоддзі"** ў Лідскім замку.
■ **"Крылы над Лідай"** — выстаўка да 100-годдзя Лідскага аэрадрома.
■ Выстаўка **"Як жылі нашы продкі"**.
■ Выстаўка **"Чарадзеіны куфар"**.
■ Выстаўка творчых работ выпускнікоў і выкладчыкаў мастацкай школы **"Сустрэча пакаленняў"**.
■ Персанальная выстаўка П.Цімафеева **"Драматычнасць сярэдняга плана. Час жывых"**.
■ У рамках праекта "Выток Нёмана — выток духоўнасці" — калектыўная выстаўка **"Абуджэнне"**.
■ Выстаўка дэкаратыўна-прыкладной творчасці А.Чуўюравой (Сярко) **"Частка маёй душы"**.
■ **"Вайны свлячэнныя старонкі"** — выстаўка, прысвечаная Вялікай Перамозе.
■ Выстаўка **"Старонкі непа-100ронняй Вялікай вайны на Лідчыне"**.

ЛІДСКІ ЗАМАК
■ Камера катаванняў.
■ Фотавыстаўка **"Захаваем на вякі"**.
■ Партрэтная галерэя вялікіх князёў і каралёў.
■ Фотавыстаўка **"Археалагічныя знаходкі Лідскага замка"**.
■ Выстаўка рэплік **"Зброя Вялікага Княства"**.

ГАЛЕРЭІ
"УНІВЕРСІТЭТ КУЛЬТУРЫ"
г. Мінск, пл. Кастрычніцкая, 1.
Тэл.: 327 26 12.

■ Выстаўка твораў Івана Сямілетова **"Інтэрпрэтацыя аб'екта"** — да 13 снежня.
■ Фотапраект Сяргея Ждановіча **"Гульня ў лялькі. Replay"** — да 13 снежня.

ПАЛАЦ МАСТАЦТВА
г. Мінск, вул. Казлова, 3.
Тэл./факс.: 290 60 10.
■ VI Біенале жывапісу, графікі, скульптуры **"Форма-мест-703"** — да 14 снежня.

Па пытаннях размяшчэння рэкламы ў газеце "Культура" звяртайцеся па тэлефоне + 375 17 286 07 97 і па тэлефоне/факсе +375 17 334 57 41, альбо пішыце на электронны адрас kultura@tut.by!

■ **6** — **"Адэль"** Я.Таганавы.
■ **7** — **"Нямое каханне"** — аўтарскі праект Ігара Сігова.
■ **9** — **"Мабыць?"** Д.Багаслаўскага, А.Марчанкі і трупы тэатра.
■ **10** — **"Тры Жызэлі"** А.Курэйчыка.
■ **11** — **"Нязваны госць"** С.Бартохавай.
■ **12, 13** — Праект Рэспубліканскага тэатра беларускай драматыргіі **"Каляднае рандэву"** (святочнае падарожжа).
БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ АКАДЭМІЧНЫ МУЗЫЧНЫ ТЭАТР
г. Мінск, вул. Мяснікова, 44.
Тэл.: 200 81 26.
■ **6, 7** — **"Шалом Алейхем! Мір**

вам, людзі!" А.Хадоскі.
■ **8** — **"Дуброўскі"** (мюзікл, творчы праект Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў) К.Брэйтбурга.
■ **9** — **"Блакiтная камя"** (мюзікл у 2-х дзеях) К.Брэйтбурга.
■ **10** — **"Цыганскі барон"** (аперэта ў 2-х дзеях) І.Штрауса.
■ **11** — **"Тайны шлюб"** ("Граф Люксбург") (аперэта ў 2-х дзеях) Ф.Легара.
■ **12** — **"Вэстсайдская гісторыя"** (мюзікл у 2-х дзеях) Л.Бернстайна.
■ **13** — **"Ляточная мыш"** (аперэта ў 3-х дзеях) І.Штрауса.